

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:
«ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Μελέτη των δυνατοτήτων αξιοποίησης
των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων & Πρωτοβουλιών
που επιδρούν στη διατροφή του ανθρώπου.»**

ΜΑΡΙΑ Κ. ΚΕΣΙΔΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Θ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΚΟΜΟΤΗΝΗ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Αφιερώνεται
στη μνήμη της μητέρας μου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί την διπλωματική εργασία, η οποία προβλέπεται από το πρόγραμμα σπουδών του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος, το οποίο παρακολούθησα. Το αντικείμενο που αφορά την διατροφή των ανθρώπων επιλέχθηκε και λόγω της κρισιμότητας του για την επιβίωση αλλά και για το επίπεδο της ποιότητας ζωής των ανθρώπων αλλά και γιατί η παραγωγή και η διακίνηση των τροφίμων είναι ένας από τους τομείς που επηρεάζουν καθοριστικά την τοπική οικονομία αλλά και την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να προσεγγίσει την αγωνία αφενός των καταναλωτών για το κατά πόσο τα τρόφιμα που αγοράζουν και καταναλώνουν είναι ή δεν είναι ασφαλή και ποιοτικά αλλά και την αγωνία των παραγωγών για τα προϊόντα που παράγουν αλλά και για την τύχη που αυτά έχουν στην αγορά και τελικά να απαντήσει εάν τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι υπόλοιπες σχετικές πρωτοβουλίες καλύπτουν ή όχι τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των καταναλωτών και από τις δύο οπτικές πλευρές.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Θ. Λαζαρίδη για την συμβολή του στην προσπάθεια εκπόνησης της εργασίας, στα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, στο σύνολο των ανθρώπων που απάντησαν στα ερωτηματολόγια των ερευνών και στην οικογένεια μου (ιδιαίτερος στο σύζυγό μου), για την γενικότερη συμβολή και συμπαράστασή τους.

ΜΑΡΙΑ Κ. ΚΕΣΙΔΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Πρόλογος	5
Περιεχόμενα	7
Περίληψη	9
Abstract	10
Κατάλογος πινάκων	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – Εισαγωγή	13
1.1. Μία σύντομη αναδρομή στην ιστορία τροφίμων και διατροφής	13
1.2. Η θεώρηση των τροφίμων και της διατροφής στην σημερινή εποχή	15
1.3. Το πλαίσιο που διέπει τα τρόφιμα σήμερα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα	16
1.4. Η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Καταγραφή των διαθέσιμων προγραμμάτων & πρωτοβουλιών	20
2.1. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα	20
2.2. Οι κυριότερες πρωτοβουλίες σχετικά με τα τρόφιμα	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Καταγραφή χαρακτηριστικών της Περιοχής και υφιστάμενων κλάδων παραγωγής	25
3.1. Περιοχή Έρευνας	25
3.2. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	25
3.2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά	26
3.2.2. Οικονομία Α.Μ. – Θ.	26
3.2.3. Υποδομές	27
3.2.4. Φυσικοί πόροι	27
3.2.5. Πρωτογενής τομέας ΑΜ-Θ	28
3.3. Ο Νομός Καβάλας	30
3.4. Ο ρόλος της τοπικής & περιφερειακής αυτοδιοίκησης σε σχέση με τα τρόφιμα	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Καταγραφή και αξιολόγηση απόψεων παραγωγών και καταναλωτών	35
4.1. Μεθοδολογία	35
4.2. Ποιοτική Έρευνα	37
4.2.1. Η σκοπιμότητα χρήσης της ποιοτικής έρευνας	37
4.2.2. Εφαρμογή ποιοτικής έρευνας	38
4.2.3. Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας	39

4.3. Ποσοτική Έρευνα	40
4.3.1. Ερωτηματολόγια	41
4.3.2. Εγκυρότητα και αξιοπιστία ερωτηματολογίων	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Ποσοτικής Έρευνας –	44
Συζήτηση	
5.1. Ερωτηματολόγιο καταναλωτών	44
5.1.1. Ανάλυση Αξιοπιστίας	44
5.1.2. Έλεγχος διαφορών για τις απόψεις των καταναλωτών σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων ανάμεσα στο σήμερα και το παρελθόν.	45
5.1.3. Έλεγχος διαφορών για τις απόψεις των καταναλωτών σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων ανάμεσα στο σήμερα και το παρελθόν.	46
5.1.4. Έλεγχος για την ικανοποίηση καταναλωτών σε σχέση με παρελθόν	48
5.1.5. Συσχέτιση ικανοποίησης τροφίμων σε σχέση με ποιότητα κ ασφάλεια	48
5.1.6. Επιμέρους πτυχές τροφίμων	49
5.1.7. Η άποψη των καταναλωτών για τα προγράμματα, τις πιστοποιήσεις και την κοινοτική νομοθεσία.	50
5.2. Ερωτηματολόγιο παραγωγών	51
5.2.1. Έλεγχος διαφορών για τις απόψεις των παραγωγών σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων που παράγουν ανάμεσα στο σήμερα και το παρελθόν.	51
5.2.2. Συσχέτιση ικανοποίησης από ποιότητα & ασφάλεια τροφίμων.	51
5.2.3. Επιμέρους πτυχές τροφίμων από την πλευρά των παραγωγών τροφίμων.	53
5.2.4. Η άποψη για τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα και τις πρωτοβουλίες	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - Συμπεράσματα	55
Βιβλιογραφία	61
Παράρτημα	65

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται προσπάθεια να απαντηθεί κατά πόσο τα ευρωπαϊκά προγράμματα και οι πρωτοβουλίες τελικά ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών. Η εργασία καταγράφει τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες και ερευνά τις απόψεις καταναλωτών και παραγωγών τροφίμων.

Η σχετική έρευνα λαμβάνει χώρα με ερωτηματολόγια σε δύο φάσεις. Αρχικά με την διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας και στη συνέχεια ποσοτικής έρευνας με την χρήση ερωτηματολογίων και την χρήση κλίμακας Likert – πέντε σημείων. Η ποιοτική έρευνα εξυπηρέτησε στην καλύτερη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου της ποσοτικής έρευνας.

Ο χώρος διεξαγωγής της έρευνας είναι ο Νομός Καβάλας, ο οποίος είναι γνωστός για επώνυμα τρόφιμα που παράγει, τα οποία διατίθενται στην ελληνική και ξένη αγορά.

Από την στατιστική επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας προκύπτουν τα αποτελέσματα, από τα οποία εξάγονται συμπεράσματα, τα οποία περιλαμβάνουν την άποψη των καταναλωτών ότι τα τρόφιμα στο παρελθόν ήταν ποιοτικότερα και ασφαλέστερα σε σχέση με σήμερα καθώς και τη μειωμένη αποτελεσματικότητα των διαθέσιμων προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών που σχετίζονται με τα τρόφιμα και την διατροφή του ανθρώπου. Η άποψη των παραγωγών τροφίμων απέχει σημαντικά καθώς θεωρούν ότι τα παραγόμενα τρόφιμα είναι ποιοτικότερα & ασφαλέστερα σήμερα αλλά και πάλι διαπιστώνεται η μειωμένη αποτελεσματικότητα των διαθέσιμων προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών.

ABSTRACT

This dissertation aims to investigate how the programs and initiatives put in place by the European Union have proven to be effective in meeting customers' and growers' needs. The project considers the above programs and initiatives and takes into account both customers' and growers' points of view.

This research has been divided into two complementary stages and has used two distinct questionnaires. The first was qualitative research and it was followed by quantitative research supported by 5 point - Likert scales. Qualitative research has informed the development of an improved questionnaire aimed at gathering quantitative data.

The research has taken place in the Prefecture of Kavala, it is internationally renowned for the quality of its products, which are commercialized on the domestic and foreign markets alike.

The data obtained through the questionnaires have been processed by running a statistical analysis. The results have shown that consumers believe food used to be safer and healthier in the past. The outcome has also pointed out that – according to the consumers – European programs and initiatives related to food and nutrition are becoming increasingly less effective. However, growers have argued that food is safer today than in the past and its quality has been improved. Both consumers and growers share the belief that there is a lack of currently available programs and initiatives.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Αριθμός Πίνακα	Τίτλος Πίνακα	Σελίδα
2.1	Οι κυριότερες κατηγορίες στις οποίες μπορούμε να διακρίνουμε τα προγράμματα	21
3.1	Εξαγωγές νωπών τροφίμων από τον Ν. Καβάλας	31
3.2	Εξαγωγές μεταποιημένων τροφίμων από τον Ν. Καβάλας	31
4.1	Χαρακτηριστικά ποιοτικής & ποσοτικής έρευνας	38
5.1	Ανάλυσης αξιοπιστίας με τον υπολογισμό του α -cronbach	44
5.2	Έλεγχος παλινδρόμησης ερωτηματολογίου καταναλωτών	49
5.3	Η άποψη των καταναλωτών για τα προγράμματα πιστοποίησης, τις πρωτοβουλίες και την κοινοτική νομοθεσία	50
5.4	Έλεγχος παλινδρόμησης ερωτηματολογίου παραγωγών	52
5.5	Η εκτίμηση των παραγωγών για τα προγράμματα & τις πρωτοβουλίες που αφορούν τα τρόφιμα.	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

1.1. Μία σύντομη αναδρομή στην ιστορία τροφίμων και διατροφής

Αν ανατρέξουμε στα βάθη των αιώνων αλλά και ως πρόσφατα, η διατροφή των ανθρώπων αποτελούσε και αποτελεί αναγκαία και ικανή συνθήκη για την επιβίωση. Η διατροφή εξελίχθηκε παράλληλα με την εξέλιξη της ανθρωπότητας και της κοινωνίας. Η ιστορία της διατροφής του ανθρώπου χάνεται στα βάθη της προϊστορίας πριν ακόμη ο προϊστορικός άνθρωπος, κυνηγός & συλλέκτης, αρχικά για την επιβίωσή του, αρχίσει να ανησυχεί όχι μόνο για την επάρκεια αλλά και για την ποιότητα των τροφίμων (όπως κι αν θα την εκλάμβανε) που εξασφάλιζε και καταναλώνε.

Ένα μεγάλο άλμα στην «ιστορία της ανθρώπινης διατροφής» λαμβάνει χώρα, όταν ο άνθρωπος αρχίζει να καλλιεργεί τη γη και να εκτρέφει ζώα. Οπότε από το ρόλο του κυνηγού & συλλέκτη και περνάει στο ρόλο του γεωργού & κτηνοτρόφου. Τότε αρχίζουν να σημειώνονται και οι πρώτες μόνιμες εγκαταστάσεις, οι οποίες δρομολογούν τις εξελίξεις για τις πρώτες οργανωμένες κοινωνίες, οι οποίες συνδέονται με το χώρο εγκατάστασής τους. Στην πορεία, οι άνθρωποι καταναλώνουν μεν στο σύνολό τους αλλά δεν παράγουν, πλέον, όλοι τρόφιμα. Κάποιοι έχουν, ήδη, αναλάβει άλλους εξειδικευμένους ρόλους μέσα στον κοινωνικό ιστό, π.χ. το ρόλο του τεχνίτη, του εμπόρου κ.ο.κ. Στη συνέχεια, η ανάπτυξη του εμπορίου αποτέλεσε ένα άλλο μεγάλο βήμα εξέλιξης: οι άνθρωποι καταναλώνουν τρόφιμα τα οποία έχουν παραχθεί σε άλλες περιοχές. Οι ίδιοι έχουν πλέον εξασφαλίσει την δυνατότητα του οικονομικού αντίτιμου ώστε να τα εξασφαλίσουν. Όσο η ιστορία προχωρά, ο πληθυσμός αυξάνει, οι κοινωνίες οργανώνονται και εξελίσσονται και το εμπόριο φθάνει όλο και μακρύτερα μεταφέροντας από μακρινές περιοχές της γης σημαντικά εμπορεύματα, μεταξύ των οποίων και τρόφιμα. Οι άνθρωποι από τότε που έχουν διαβεί το κατώφλι της ιστορίας και έχουν αρχίσει να γράφουν, καταγράφουν αλλά και να επινοούν πρακτικές διαχείρισης καθώς η συσσώρευση της εμπειρίας δρομολογεί

προς την κατεύθυνση της επιστήμης και της τεχνολογίας. Πλέον μετά από πολλούς αιώνες, η ανάπτυξη της βιομηχανίας επηρεάζει και τον τρόπο παραγωγής των τροφίμων. Σε όλη αυτή την διαδρομή, οι απαιτήσεις των καταναλωτών διαμορφώνονται όλο και πιο έντονα και πιο καθοριστικά.

Στη σημερινή εποχή, παρ' όλο που τα τρόφιμα μοιάζουν περισσότερο ασφαλή από ποτέ και παρά τα προγράμματα ποιοτικού ελέγχου που έχουν αναπτυχθεί παρόλα αυτά πολλές φορές η κοινή γνώμη έχει βιώσει την ανάδειξη διατροφικών σκανδάλων. Έτσι ο σύγχρονος άνθρωπος εξακολουθεί να απασχολεί τη σκέψη του με προβληματισμούς που αφορούν την ασφάλεια ή αντίστροφα την επικινδυνότητα των τροφίμων.

Στην νεότερη αναδρομή αυτή αξίζει να αναφερθεί η ίδρυση του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας του Ο.Η.Ε. (Food and Agricultural Organization, FAO) το 1945, ο οποίος περιλαμβάνει 195 μέλη (περιλαμβανομένης της Ε.Ε.). Στους κύριους σκοπούς που επιτελεί ο οργανισμός περιλαμβάνονται η τήρηση πληροφοριών και τεκμηρίωσης για τα τρόφιμα, την διατροφή των ανθρώπων αλλά και την γεωργία, την ανάπτυξη δράσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την βελτίωση των συνθηκών παραγωγής, συντήρησης, εμπορίου κ.λπ. των τροφίμων - & την παροχή τεχνικής βοήθειας για την βελτίωση συνθηκών παραγωγής και διανομής των τροφίμων. (<http://www.fao.org>)

Αξίζει να αναφερθεί, επίσης, ότι το 1958 η ίδρυση της NASA με σκοπό την εξερεύνηση του διαστήματος δρομολόγησε και καθοριστικές αλλαγές όσον αφορά τα τρόφιμα. Η ανάγκη παραγωγής ασφαλών τροφίμων για της αστροναύτες, της διαστημικές συνθήκες, οδήγησε στην έννοια των «κρίσιμων σημείων της παραγωγικής διαδικασίας».

Σημαντικό σημείο και η δημιουργία του Codex Alimentarius, το 1962 από τον FAO, που αφορά τα χαρακτηριστικά των παραγόμενων τροφίμων αλλά και των χρησιμοποιούμενων πρώτων υλών, τα διάφορα εμπορικά ζητήματα κ.λπ. Περιλαμβάνει ειδικά πρότυπα για τα τρόφιμα, οδηγίες, κώδικες πρακτικής και συστάσεις για την υγιεινή.

Το 1971 το HACCP κάνει τα πρώτα του βήματα ώστε να αντιμετωπισθούν πιο οργανωμένα τα κρίσιμα σημεία της παραγωγικής διαδικασίας και οι κίνδυνοι που

αναπτύσσονται σ' αυτά. Ενώ 30 χρόνια μετά, το 2000 εκδίδεται το κείμενο της «Λευκής Βίβλου» για τα τρόφιμα από την Ε.Ε.

Ενώ αργότερα στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων ανέλαβε δράση η European Food Safety Authority – EFSA.

1.2. Η θεώρηση των τροφίμων και της διατροφής στη σημερινή εποχή.

Σχετικά πρόσφατα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ανέκυψε η έννοια της ποιότητας αλλά και η αντίστοιχη της ασφάλειας των τροφίμων, με τη σημερινή τους προσέγγιση. Παράλληλα ανέκυψε και η διαρκής ανάγκη για την διαμόρφωση των συνθηκών εκείνων, οι οποίες είναι απαραίτητες ώστε να εξασφαλίζουν αυτές τις δύο έννοιες, οι οποίες, ιεραρχικά, ακολουθούν την έννοια της επάρκειας.

Σήμερα οι πολίτες και οι λαοί επιζητούν τα κατάλληλα τρόφιμα για τη διατροφή τους από τα οποία επιζητούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους με καθοριστικά σημεία την επιζητούμενη ποιότητα και την ασφάλεια. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί η στενή σχέση που συνδέει την ασφάλεια με την ποιότητα των τροφίμων κάνοντας την πρώτη, το πιο σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι της δεύτερης. Σε κάθε περίπτωση και πέρα από τον τρόπο της προσέγγισης και της επιχειρούμενης ανάλυσης, οι έννοιες της ασφάλειας & της ποιότητας αποτελούν μία αλληλένδετη ενότητα αλλά και μία αδήριτη αναγκαιότητα ενιαίας και ολοκληρωμένης προσέγγισης τους και παραμένουν ως καθοριστικά σημεία ασχέτως αν οι διατροφικές συνήθειες ποικίλουν ανάμεσα στις περιοχές, στις χώρες και στους λαούς. Η παραπάνω διαπίστωση εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και όταν για μεθοδολογικούς λόγους, οι δύο έννοιες προσεγγίζονται ξεχωριστά. Την ίδια στιγμή βέβαια, οι πολίτες των φτωχότερων κρατών εξακολουθούν να επιζητούν την επάρκεια των τροφίμων, πιεζόμενοι από την ανεπάρκεια πόρων αλλά και από την εξελισσόμενη κλιματική αλλαγή.

Υπό τις σημερινές συνθήκες ως «Διατροφή» ορίζεται η επιστήμη της τροφής που σχετίζεται με την υγεία. Ο σύγχρονος κλάδος της επιστήμης της διατροφής αναπτύχθηκε από ενδιαφέρον για τη μελέτη των κλινικών νόσων που προκαλούνται από μια συγκεκριμένη διατροφική ανεπάρκεια, όπως π.χ. το σκορβούτο (προκαλείται από έλλειψη βιταμίνης C), για να επικεντρωθεί, τελικά, σε πιο σύνθετες καταστάσεις

υγείας όπως οι καρδιοπάθειες, ο διαβήτης και η οστεοπόρωση. Σήμερα, το ενδιαφέρον για τη διατροφή βασίζεται σε ένα νέο ορισμό της υγείας ως «η πρόληψη της ασθένειας», στον οποίο η διατροφή παίζει σημαντικό ρόλο. (<http://www.eufic.org/index/el/>)

1.3. Το πλαίσιο που διέπει τα τρόφιμα σήμερα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Στη σημερινή εποχή το νομικό πλαίσιο που διέπει τα τρόφιμα είναι ιδιαίτερα σύνθετο ενώ αυτό που έχει επεξεργαστεί και εφαρμόζει η Ε.Ε. θεωρείται το πιο σύγχρονο σε όλη την υφήλιο. Αν επιχειρήσουμε μία σύντομη αναφορά στο νομικό πλαίσιο που διέπει τα τρόφιμα, πρέπει να αναφερθούμε, πέρα από αυτά τα καθοριστικά σημεία: C. Alimentarius, HACCP, Λευκή Βίβλος, EFSA και σε μία εκτενή σειρά νομικών κειμένων, που διέπουν τα τρόφιμα, η οποία χαρακτηρίζεται από τον όγκο της και από την πολυπλοκότητά της.

Η Ε.Ε. προσεγγίζει τα τρόφιμα τόσο από την πλευρά των καταναλωτών όσο και από την πλευρά της παραγωγής και των παραγωγών – γεωργών ή κτηνοτρόφων ή αλιέων. Δεν πρέπει να παραλείψουμε πως η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η οποία είναι η αρχαιότερη πολιτική για την Ε.Ε. και η μόνη η οποία ρυθμίζεται και χρηματοδοτείται αποκλειστικά από την Ε.Ε. Ενώ στην πορεία, εντελώς πρόσφατα, ανέκυψε και η ανάγκη της ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, οι οποίοι αξιοποιούνται για την παραγωγή των γεωργικών προϊόντων – τροφίμων. Στα πλαίσια αυτά η Ε.Ε. πραγματοποιεί παρεμβάσεις, τις οποίες χρηματοδοτεί και οι οποίες με την μορφή χρηματοδοτικών πλαισίων, δράσεων και μέτρων απευθύνονται στα τρόφιμα από τις τρεις αυτές διαφορετικές πτυχές των τροφίμων.

Πέραν, όμως, της νομοθεσίας, η οποία διέπει τα τρόφιμα και των «προγραμμάτων» που διαμορφώνει και χρηματοδοτεί η Ε.Ε., τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί και μία σειρά από «πρωτοβουλίες», οι οποίες συνήθως αποκαλούνται «Συστήματα Διαχείρισης της Ασφάλειας στα Τρόφιμα (ΣΔΑΤ)» ή «Πιστοποιήσεις» και τα οποία βασίζονται πάνω σε κάποια πρότυπα που έχουν διαμορφωθεί. Τα ΣΔΑΤ εξελίσσονται με έντονο ρυθμό τα τελευταία χρόνια. Ο έντονος ρυθμός εξέλιξης και ο μεγάλος αριθμός προτύπων προσπαθούν να απαντήσουν, στις ανάγκες των καταναλωτών και

των αγορών υπό μία έντονη πολυπλοκότητα με θετικές και αρνητικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα στον τρόπο παραγωγής και διακίνησης - εμπόριο.

Οι οργανισμοί, η ΕΕ, οι κυβερνήσεις και πολύ περισσότερο οι επιχειρήσεις, για να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες προκλήσεις στα τρόφιμα δρομολόγησαν, καθιέρωσαν και χρησιμοποιούν όλο και περισσότερα συστήματα για την διασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων. Κοινό τόπο αποτελεί, πλέον, η διαπίστωση ότι ο ποιοτικός έλεγχος του τελικού προϊόντος δεν επαρκεί στο να δώσει απάντηση στην ολική αναζήτηση της ποιότητας και της ασφάλειας. Οι Πιστοποιήσεις και τα Συστήματα Διαχείρισης της Ασφάλειας στα Τρόφιμα (ΣΔΑΤ) περιγράφονται στο κείμενο της παρούσας διατριβής ως «πρωτοβουλίες» στηρίζεται και στην ανάδειξη πολλών από αυτών ως πρωτοβουλίες παραγόντων της αγοράς αλλά και γιατί η αξιοποίησή τους είναι προαιρετική και αποτελεί πρωτοβουλία των παραγωγών των τροφίμων.

Εδώ πρέπει να γίνει αναφορά στα λεγόμενα δημόσια πρότυπα (public standards), τα οποία περιλαμβάνουν τις νομικές υποχρεώσεις των παραγωγών, των μεταποιητών, των συσκευαστών και των διακινητών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων με υποχρεωτική την πλήρη συμμόρφωση σ' αυτά. Επιπλέον, όμως των δημοσίων προτύπων και σε αντιδιαστολή με αυτά έχουν αναπτυχθεί, τα τελευταία χρόνια και τα ιδιωτικά πρότυπα για την εφαρμογή των ΣΔΑΤ (Συστημάτων Διαχείρισης της Ασφάλειας των Τροφίμων) και των πιστοποιήσεων. Αυτά προέρχονται από διάφορες πηγές (ανεξάρτητοι φορείς, ομάδες επιχειρήσεων, κλαδικούς φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις) και ενώ η υιοθέτησή τους και η εφαρμογή τους ποτέ δεν ήταν υποχρεωτική. Στην πραγματικότητα, όμως, καθίσταται υποχρεωτική από τις απαιτήσεις των αγορών και των καταναλωτών.

1.4. Η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία, το θέμα της οποίας έχει διατυπωθεί ως «Μελέτη των δυνατοτήτων αξιοποίησης των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων & Πρωτοβουλιών που επιδρούν στην διατροφή των ανθρώπων», αναλύεται σε έξι κεφάλαια. Το πρώτο από αυτά έχει εισαγωγικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει μία ενδεικτική αναδρομή στην εξέλιξη των τροφίμων και της διατροφής καθώς και αναφορές στο πλαίσιο, το

οποίο επικρατεί σήμερα και διέπει τα τρόφιμα στην Ε.Ε. παρέχοντας την βάση για τα ευρωπαϊκά προγράμματα και τις πρωτοβουλίες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα κυριότερα προγράμματα και πρωτοβουλίες που αφορούν άμεσα ή έμμεσα, τα τρόφιμα και την διατροφή του ανθρώπου (περιγραφές των προγραμμάτων & των πρωτοβουλιών παρατίθενται στο παράρτημα).

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή της περιοχής στην οποία έγινε η έρευνα για την διερεύνηση των απόψεων των παραγωγών και των καταναλωτών τροφίμων, δηλαδή του Νομού Καβάλας. Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά παρατίθενται συνολικά τα στοιχεία που αφορούν την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, όπου διοικητικά ανήκει ο Νομός Καβάλας και στη συνέχεια παρουσιάζονται τα στοιχεία εκείνα που διαφοροποιούν το νομό σε σχέση με την περιοχή που τον περιβάλλει ώστε η παράθεση των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν να έχει πιο ολοκληρωμένο χαρακτήρα. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στον ρόλο της τοπικής & περιφερειακής αυτοδιοίκησης πάνω στο θέμα των τροφίμων.

Το τέταρτο κεφάλαιο που επιγράφεται περιγράφεται η ερευνητική διαδικασία, η οποία ακολουθήθηκε με την παράθεση και της ποιοτικής έρευνας η οποία έλαβε χώρα διερευνητικά αλλά και της ποσοτικής, η οποία ακολούθησε για να διερευνήσει τις απόψεις καταναλωτών και παραγωγών σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων αλλά και τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες που αφορούν τα τρόφιμα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται η παράθεση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν ενώ στο έκτο ακολουθούν τα συμπεράσματα.

Στο τέλος της διατριβής παρέχονται βιβλιογραφικές πηγές, πηγές από το διαδίκτυο και το παράρτημα με τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν και σειρά σχετικών πινάκων.

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να απαντήσει στο ερώτημα ποια είναι τα διαθέσιμα προγράμματα και οι πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τα τρόφιμα και την διατροφή του ανθρώπου αλλά και κατά πόσο αυτά επιδρούν ή καλύπτουν τις ανάγκες των καταναλωτών. Η απάντηση αυτή επιχειρείται να δοθεί τόσο από την πλευρά των καταναλωτών, όσο και από την πλευρά των ανθρώπων που εργάζονται στην

παραγωγή τροφίμων. Ενώ η προσέγγιση του θέματος είναι διττή καθώς έχει να κάνει και με το αναπτυξιακό κομμάτι της παραγωγής και διάθεσης των τροφίμων αλλά και με την κοινωνική πλευρά της διατροφής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Καταγραφή των διαθέσιμων προγραμμάτων & πρωτοβουλιών

2.1. Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά πλαίσια & μέτρα (ή προγράμματα) που σχετίζονται με τα τρόφιμα είναι πολλά στον αριθμό. Την ίδια στιγμή, τα προγράμματα χαρακτηρίζονται από την διασπορά τους καθώς εντάσσονται σε πολλά ευρύτερα χρηματοδοτικά πλαίσια και έτσι έχουν διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης αλλά και «υπακούουν» σε διαφορετικές «λογικές» καθώς οι στόχοι στους οποίους αποσκοπούν είναι διαφορετικοί. Έτσι προγράμματα τα οποία σχετίζονται με τα τρόφιμα βρίσκονται ενταγμένα στο τομεακό πρόγραμμα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα των 13 περιφερειών της χώρας, σε κανονισμούς της Ε.Ε. που λειτουργούν παγίως επί δεκαετίες, στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, (π.χ. τα προγράμματα Βιολογικής Γεωργίας & Βιολογικής Κτηνοτροφίας, στο Horizon 2020, στην Ευφυή ή Έξυπνη Εξειδίκευση - RIS3, το πρόγραμμα Leader - CLLD) αλλά και οι δυνατότητες που παρέχουν τα διασυνοριακά προγράμματα εδαφικής συνεργασίας (Interreg). Πέρα όμως από τα ευρωπαϊκά προγράμματα που αφορούν τα τρόφιμα, πρέπει να αναφερθεί και ο εκάστοτε Αναπτυξιακός Νόμος της χώρας.

Τα προγράμματα όπως αναφέρθηκε προσεγγίζουν τα τρόφιμα και την παραγωγή τους με διαφορετική «λογική» ανάλογα με το ποιοι είναι οι σκοποί τους οποίους επιδιώκουν π.χ. τα περιφερειακά προγράμματα (ΠΕΠ) αποσκοπούν όχι αποκλειστικά στα τρόφιμα αλλά συνολικά στην ανάπτυξη της κάθε περιφέρειας κ.ο.κ.

Ανατρέχοντας το σύνολο των προγραμμάτων διαπιστώνεται ότι κάποια εξ αυτών αποσκοπούν στην βελτίωση των συνθηκών και των υποδομών παραγωγής, κάποια αποσκοπούν στην βελτίωση της διάθεσης των τροφίμων στην αγορά και κάποια αποσκοπούν στο να διαφοροποιήσουν τα χαρακτηριστικά των τροφίμων ή να

αναδείξουν ιδιαίτερες πλευρές των τροφίμων (π.χ. βιολογικά, παραδοσιακά). Αυτονόητα κάποια εξ αυτών αποσκοπούν σε περισσότερες από μία (από τις παραπάνω) πλευρές των τροφίμων. Έτσι κωδικοποιώντας τα κυριότερα προγράμματα ανάλογα με τις τρεις παραπάνω πλευρές που υπηρετούν καταλήγουμε στην ακόλουθη κωδικοποίηση, η οποία παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πιν 2.1. Οι κυριότερες κατηγορίες στις οποίες μπορούμε να διακρίνουμε τα προγράμματα ανάλογα με τον σκοπό που εξυπηρετούν.

Α.Α	Πρόγραμμα	Προέλευση	Παραγωγή	Διάθεση	Χαρακτηριστικά τροφίμου
1	Εθν. Αναπτυξιακός Νόμος	ΥΠ. ΟΙΚ.	+		
2	«Μεταποίηση»	ΥΑΑΤ – Τ.Π.	+		
3	«Πρόωθηση Αγρ. Προϊόντων»	ΥΑΑΤ – Τ.Π.		+	
4	«Σύσταση Οργανώσεων Παραγωγών»	ΥΑΑΤ – Τ.Π.	+	+	+
5	«Συστήματα Ποιότητας Γεωργ. Προϊόντων»	ΥΑΑΤ – Τ.Π.		+	+
6	«Βιολ. Γεωργία / Κτηνοτροφία»	ΚΑΠ	+		+
7	«Leader»	ΠΕΠ	+	+	+
8	«Intereg»	Ε.Ε.	+	+	+
9	«Horizon»	Ε.Ε.	+	+	
10	«RIS3»	Ε.Ε.	+		+

2.2. Οι κυριότερες πρωτοβουλίες σχετικά με τα τρόφιμα

Πέραν, όμως, των προγραμμάτων τα οποία αποτελούν χρηματοδοτικά πλαίσια ή μέτρα, τα οποία επιδρούν στην παραγωγή, στη διάθεση και στα χαρακτηριστικά των τροφίμων και της διατροφής των ανθρώπων, έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια και μία σειρά από πρωτοβουλίες, οι οποίες σχετίζονται ισχυρά με τα τρόφιμα. Τέτοιες πρωτοβουλίες είναι τα διάφορα συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας των τροφίμων (ΣΔΑΤ) στη βάση συγκεκριμένων προτύπων και πιστοποιήσεων, τα οποία στις περισσότερες των περιπτώσεων ανέδειξε η αγορά και οι παράγοντες που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτήν. Όσον αφορά τις πρωτοβουλίες ή τα ιδιωτικά πρότυπα για την εφαρμογή των ΣΔΑΤ (όπως αναλύθηκε πιο πάνω), αυτά

προέρχονται από διάφορες πηγές (ανεξάρτητοι φορείς, ομάδες επιχειρήσεων, κλαδικούς φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις) και συνηθίζεται να περιλαμβάνουν κυρίως: την ενίσχυση της διαφοροποίησης του προϊόντος, την διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας & την προστασία της φήμης της επιχείρησης. Η παρουσία του λογότυπου, όπου χρησιμοποιείται, λειτουργεί ως σήμα ποιότητας. Τα ιδιωτικά πρότυπα αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, στην:

- Βελτίωση φήμης,
- Βελτίωση ροής πληροφοριών στην εφοδιαστική αλυσίδα,
- Μείωση κόστους συναλλαγών στην εφοδιαστική αλυσίδα,
- Μείωση ευθύνης (αμυντικός μηχανισμός στα προβλήματα ασφάλειας τροφίμων),
- Μακροχρόνιες σχέσεις συνεργασίας – διασφάλιση ποιότητας προμηθευτών,
- Αξιόπιστο σύστημα επικύρωσης (επιθεώρηση 3^{ου} μέρους από φορέα πιστοποίησης).

Πρέπει να τονισθεί, με έμφαση, ότι ενώ φαινομενικά, τα ιδιωτικά πρότυπα είναι εθελοντικά, καθίστανται υποχρεωτικά καθώς η πλειονότητα των αγορών τα υιοθετεί ως υποχρεωτική απαίτηση.

Ανάμεσα στα ιδιωτικά πρότυπα, στα οποία αναφερθήκαμε πιο πάνω, διακρίνουμε τα περιγραφόμενα ως «proprietary standards», αυτά τα οποία τίθενται σε εφαρμογή από συγκεκριμένες επιχειρήσεις και ισχύουν μόνο γι' αυτές π.χ. η Tesco από το 1991 καθιέρωσε και χρησιμοποιεί το «Nature's choice», το οποίο μάλιστα μετονόμασε (2011) σε «NURTURE». Την ίδια στιγμή η Walmart καθιέρωσε το ESP (Ethical Standards Program).

Τα πρότυπα αυτά περιλαμβάνουν Κώδικες Ορθών Πρακτικών για τον χειρισμό των εισροών στην καλλιέργεια, για την πρόληψη της ρύπανσης, την προφύλαξη της άγριας χλωρίδας & πανίδας, την αποφυγή σπατάλης ενέργειας και την προστασία ανθρώπινου δυναμικού ενώ, όπως αναφέρθηκε, πρώτιστος στόχος τους είναι η διαφοροποίηση προϊόντος, η ενδυνάμωση εφοδιαστικής αλυσίδας και η προστασία της φήμης και η ποιότητα προϊόντων.

Μία άλλη κατηγορία προτύπων αποτελούν τα «consensus standards», τα οποία δημιουργούνται από ομίλους επιχειρήσεων για έναν συλλογικό σκοπό. Σ' αυτά και η

ανάμιξη του κράτους είναι πιθανή αλλά όχι υποχρεωτική. Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής εντοπίζουμε π.χ. το GlobalG.A.P. – παλιότερα: EurepGAP, το Global Food Safety Initiative (GFSI) αλλά και το Assured Food Standards – “Red Tractor” -, το BRC κ.α.

Στα πρότυπα αυτά διεξάγονται ανεξάρτητες επιθεωρήσεις από τρίτο μέρος ενώ κυρίαρχο παραμένει η βελτίωση της διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας, η μείωση κόστους συναλλαγών, η αύξηση αξιοπιστίας προμηθευτών και η διατήρηση της φήμης. Εδώ δευτερεύοντα στόχο αποτελεί η διαφοροποίηση του προϊόντος διότι προφανώς στην συγκεκριμένη περίπτωση το πρότυπο δεν ανήκει μόνο σε μία επιχείρηση.

Όσον αφορά το Global Food Safety Initiative (GFSI) πρέπει να αναφερθεί ότι λειτουργεί από το 2000, δεν εμπλέκεται άμεσα σε πιστοποιήσεις ή διαπιστεύσεις αλλά «παράγει» έγγραφα καθοδήγησης & Ορθών Γεωργικών Πρακτικών Ο.Γ.Π. στη βάση κοινών αρχών. Το GFSI παρέχει αναγνωρίσεις στα άλλα πρότυπα αλλά και ενημέρωση και συντονισμό προς αυτά.

Η τρίτη κατηγορία των ιδιωτικών προτύπων περιγράφεται ως «third part standards» και αποσκοπούν στη διαχείριση ποιότητας & ασφάλειας. Δημιουργήθηκαν από μη κρατικούς φορείς και αποβλέπουν και αυτά, μεταξύ άλλων, στη μείωση κόστους, στην αύξηση αποτελεσματικότητας, στη βελτίωση της φήμης. Εδώ το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελούν τα ISO, το SPCA (Καναδάς), κ.α.

Στην πράξη πρέπει να επαναληφθεί με έμφαση, η διαπίστωση ότι η ποιότητα και η ασφάλεια δεν σχετίζονται μόνο με το τελικό προϊόν αλλά με όλη την διαδικασία παραγωγής & διανομής τροφίμων. Με βάση όλα τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι δεν είναι εύκολο σε όλες τις επιχειρήσεις από όλες τις χώρες να ακολουθήσουν την πορεία αυτή. Η παγκοσμιοποιημένη αγορά, όμως, επιζητεί και εισάγει όλα τα προϊόντα, σε όλες τις αγορές, όλο το χρόνο «!» Έτσι η αναγκαιότητα προσαρμογής & εφαρμογής (ιχνηλασιμότητα, αναλύσεις, έλεγχοι κ.λπ.) καθίσταται αναγκαστική επιλογή και έτσι ενώ τα ιδιωτικά πρότυπα, φαινομενικά είναι εθελοντικά, στην πράξη καθίστανται υποχρεωτικά καθώς η πλειονότητα της αγοράς τα υιοθετεί ως απαίτηση.

Η εφαρμογή όλων των προτύπων ή των πρωτοβουλιών αποτελούν προαιρετικές επιλογές των παραγωγών τροφίμων, υπό την πίεση της υποχρεωτικότητας που πιέζει για να επιβάλει η αγορά. Η εφαρμογή των προτύπων αυτών επιφέρει μία σημαντική

διαβεβαίωση στον απομακρυσμένο από την παραγωγή, καταναλωτή ώστε τα τρόφιμα που φέρουν τη σήμανση από την υλοποίηση των πρωτοβουλιών αυτών να προτιμώνται από τους καταναλωτές, ιδιαίτερα στις χώρες του εξωτερικού και έτσι συμπερασματικά πρέπει να διατυπωθεί πως η υλοποίηση αυτών των πρωτοβουλιών επιδρούν σημαντικά στην διατροφή του ανθρώπου. Κάποια από αυτά τυγχάνουν εφαρμογής στην Ελλάδα και στο Νομό Καβάλας, όπου βρίσκεται ο χώρος μελέτης της παρούσας διπλωματικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Καταγραφή χαρακτηριστικών περιοχής & υφιστάμενων κλάδων παραγωγής

3.1 Περιοχή Έρευνας

Η παρούσα έρευνα έλαβε χώρα στον Ν. Καβάλας. Ο Νομός Καβάλας διοικητικά υπάγεται στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και απαρτίζεται από τις Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε.) Καβάλας & Θάσου, παρόλα αυτά προσεγγίζεται ως μία ενιαία περιοχή καθώς η διαίρεση σε δύο Π.Ε. εξυπηρετεί μόνο το εκλογικό σύστημα της αιρετής περιφέρειας ενώ τα στατιστικά στοιχεία που τηρούνται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο έχουν ενιαία μορφή.

Παρακάτω παρατίθενται τα στοιχεία που αφορούν τόσο την περιφέρεια συνολικά (το πλαίσιο δηλαδή μάσα στο οποίο βρίσκεται ο Νομός Καβάλας), όσο και ακολούθως τα χαρακτηριστικά του Νομού Καβάλας όσον αφορά τον πρωτογενή – γεωργικό τομέα τα οποία πρέπει να διευκρινισθούν. Ο λόγος της διευκρίνησης αυτών των στοιχείων του πρωτογενούς τομέα του Ν. Καβάλας είναι ότι ο νομός (με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τους άλλους νομούς της περιφέρειας) έχει υψηλή παραγωγή προϊόντων τα οποία είναι απευθείας τρόφιμα (π.χ. φρούτα & λαχανικά, τα οποία πιστοποιούνται και εξάγονται ή άλλα προϊόντα τα οποία μεταποιούνται και εν συνεχεία καταναλώνονται στην ελληνική εσωτερική αγορά ή εξάγονται στη συνέχεια.

3.2. Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (Α.Μ.Θ.) βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της ελληνικής επικράτειας. Με έκταση 14.157 km², καλύπτει το 10,7% της συνολικής επιφάνειας της χώρας και κατατάσσεται 4η σε έκταση και 6η

σε πληθυσμό, μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες Δράμας, Καβάλας, Θάσου, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου.

Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας αποτελούσε παλαιότερα μειονέκτημα, λόγω της απόστασής της από τα μητροπολιτικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης αλλά και της γειτνίασης της με την Τουρκία και τη Βουλγαρία. Σήμερα, η ακριτική θέση της Α.Μ.Θ. τείνει να εξελιχθεί σε συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς από την Α.Μ.Θ. διέρχονται σημαντικά εθνικά και διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και ενεργειακών αξόνων. Στην Α.Μ.Θ. καταγράφεται η ύπαρξη εκτεταμένων πεδιάδων με δυναμικές καλλιέργειες, οι πλούσιοι φυσικοί πόροι, η κυριαρχία του αγροτικού τομέα στην Τοπική Οικονομία και η στρατηγική της θέση για τη διέξοδο της ελληνικής οικονομίας προς την Ανατολή και το Βορρά, στις Βαλκανικές χώρες, τη δυτική παρευξείνια ζώνη και την Τουρκία.

3.2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με την απογραφή (ΕΛΣΤΑΤ) του έτους 2011, ο πληθυσμός της περιφέρειας Α.Μ.Θ. ανέρχεται σε 613.607 κατοίκους, παρουσιάζοντας μια μικρή μείωση κατά 1% σε σχέση με την απογραφή του 2001. Από την κατανομή των ηλικιών διαπιστώνεται ότι το 68% είναι οικονομικά ενεργός πληθυσμός (15-64 ετών). Η υπογεννητικότητα, όπως και στην υπόλοιπη χώρα, είναι, δυστυχώς, ένα από τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Α.Μ.Θ., καθώς μόνο το 15% του πληθυσμού είναι κάτω των 15 ετών και το 18% άνω των 65.

3.2.2. Η οικονομία της Α.Μ.Θ.

Η ανεργία στην περιφέρεια Α.Μ.Θ. κατά το έτος 2010 ανήλθε σε ποσοστό 13,2%. Στο τέλος του 2011, το ποσοστό ανεργίας παρουσίασε ραγδαία άνοδο, ξεπερνώντας το 20%, ποσοστό μεγαλύτερο και από τον μέσο όρο της χώρας (16,3%). Μεταξύ των περιφερειών της χώρας, η Α.Μ.Θ. συνεχίζει να καταλαμβάνει την τρίτη θέση στην ανεργία, μετά το Νότιο Αιγαίο και τη Δυτική Μακεδονία. (<http://www.statistics.gr>).

Η τομεακή σύνθεση της απασχόλησης στην περιφέρεια Α.Μ.Θ., καταδεικνύει την ισχυρή εξάρτησή της από τον πρωτογενή τομέα, καθώς το 29% των εργαζομένων απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, ενώ στον δευτερογενή τομέα απασχολείται το 17% και στον τριτογενή το 57%. Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της περιφέρειας Α.Μ.Θ. σε τρέχουσες τιμές, αυξανόταν με μικρότερο ρυθμό

συγκριτικά με το μέσο εθνικό ΑΕΠ, για να φτάσει το 2009 τα 20.830 €, ενώ υπό την επίδραση της οικονομικής κρίσης περιορίστηκε στα 14.945 €, κατατάσσοντας την Α.Μ.Θ. στην τελευταία (13η) θέση.

Έντονες ανισότητες όμως παρουσιάζονται και εντός των Περιφερειακών Ενοτήτων, με βάση το επίπεδο και τη διαχρονική μεταβολή των δεικτών του παραγόμενου και κατά κεφαλήν προϊόντος. Με ισοδύναμη συμμετοχή στο περιφερειακό προϊόν και το επίπεδο του κατά κεφαλήν προϊόντος, εντάσσονται οι νομοί Έβρου και Καβάλας, οι οποίοι αθροιστικά παράγουν σχεδόν το 55% του προϊόντος της Α.Μ.Θ. και έχουν υψηλότερο βιοτικό επίπεδο από τον μέσο όρο της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. κατά 8 έως 9 ποσοστιαίες μονάδες. Οι Περιφερειακές Ενότητες της Ξάνθης, Ροδόπης και Δράμας συμβάλλουν αθροιστικά στο 45% του προϊόντος της Α.Μ.Θ. ενώ το βιοτικό τους επίπεδο υπολείπεται από τον μέσο όρο της Περιφέρειας κατά 5 έως 10 ποσοστιαίες μονάδες. (<http://www.statistics.gr>).

3.2.3. Υποδομές

Η Εγνατία Οδός διασχίζει την περιφέρεια Α.Μ.Θ., εξασφαλίζει εύκολη, ασφαλή και γρήγορη μεταφορά προϊόντων και ανθρώπων από την Α.Μ.Θ. ως το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, αποτελώντας έτσι τον βασικό άξονα διεθνών μεταφορών και τη πύλη εισόδου προς τις βαλκανικές και ευρωπαϊκές χώρες.

Η ολοκλήρωση των κάθετων αξόνων διασύνδεσης της Ελλάδας με τη Βουλγαρία, (Αλεξανδρούπολης - Ορμενίου, Κομοτηνής - Νυμφαίας, Ξάνθης - Εχίνου, Δράμας - Εξοχής), θα καταστήσει την Περιφέρεια Α.Μ.Θ. κέντρο προώθησης και ανάπτυξης της διαβαλκανικής οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής συνεργασίας. Επιπλέον, ο κάθετος άξονας Αλεξανδρούπολης - Ορμενίου συνδέει την Εγνατία με τον κάθετο διευρωπαϊκό άξονα Αλεξανδρούπολης - Ελσίνκι ενώ η ολοκλήρωση των καθέτων αξόνων Δράμας - Εξοχής, Κομοτηνής - Νυμφαίας, Ξάνθης - Εχίνου, θα συνδέσουν την Εγνατία Οδό με τον οριζόντιο διευρωπαϊκό άξονα Κωνσταντινούπολης - Δρέσδης και θα προσδώσουν στην Α.Μ.Θ. ιδιαίτερο διεθνή ρόλο.

3.2.4. Φυσικοί Πόροι

Η Α.Μ.Θ. διαθέτει σημαντικούς φυσικούς πόρους, εδαφικούς, υδάτινους και υπεδάφους. Εκτός των παραγωγικών εδαφών που θα αναπτυχθούν παρακάτω,

σημαντικά γεωθερμικά πεδία έχουν εντοπιστεί στα χωρικά της όρια, χωρίς όμως να προχωρήσει η εκμετάλλευσή τους (Σχετικός πίνακας παρατίθεται στο παράρτημα).

Επίσης, η εκμετάλλευση του πλούσιου κοιτάσματος ζεόλιθου που βρέθηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου θεωρείται ότι μπορεί να τονώσει την περιφερειακή οικονομία και θα συμβάλει στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της Ορεστιάδας. Τέλος, η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην περιοχή του Πρίνου Καβάλας και η εγκατάσταση νέου γεωτρύπανου στην περιοχή την άνοιξη του 2015 δίνει νέα αναπτυξιακή προοπτική για την περιοχή και για την Περιφέρεια Α.Μ.Θ.

3.2.5 Πρωτογενής τομέας της Α.Μ.Θ.

Ο πρωτογενής τομέας αποτελεί μαζί με τον τουρισμό, τον βασικό τομέα ανάπτυξης της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. Στηρίζεται κυρίως στην εκμετάλλευση των καλλιεργούμενων γαιών και των βοσκοτόπων, σε συνδυασμό με τους υδατικούς πόρους και τις καλές κλιματικές συνθήκες. Ο πρωτογενής τομέας καλύπτει χωρικά το 96% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δασών (2013), το 35,2% της συνολικής έκτασης καλύπτεται από αγρούς (γεωργική γη), το 37,7% από δάση, το 15% από δασικές εκτάσεις (θαμνότοπους), το 8% από δασικές εκτάσεις (κυρίως βοσκοτόπους) και το υπόλοιπο 2% από άγονες εκτάσεις (<http://www.statistics.gr>).

Ο πρωτογενής τομέας συμβάλει με ποσοστό 8,7% (τριπλάσιο περίπου του εθνικού) στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας Α.Μ.Θ., ενώ συνεισφέρει σημαντικό ποσοστό πρώτων υλών στον δευτερογενή τομέα (μεταποίηση). Συμμετέχει με ποσοστό 42% στις εξαγωγές της Περιφέρειας, οι οποίες όμως παραμένουν μικρές, καθότι εξάγεται μόνο το 14,6% της συνολικής πρωτογενούς παραγωγής της. Οι εξαγωγές περιλαμβάνουν κυρίως σταφύλια, σπαράγγια και ακτινίδια από περιοχές της Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας και λιγότερο από άλλες περιοχές.

Η συνολική έκταση της καλλιεργούμενης αγροτικής γης στην Α.Μ.Θ. ανέρχεται περίπου σε 5 εκατ. στρέμματα, δηλ. το 34,77% της συνολικής έκτασής της. Αρδεύεται το 34,81% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (όσο περίπου και ο μέσος όρος για το σύνολο της χώρας). Στην Α.Μ.Θ., οι αροτραίες καλλιέργειες, οι οποίες αποτελούν το 80,41% περίπου των καλλιεργούμενων εκτάσεων, με μακράν δεύτερη, στη σειρά κατάταξης, ομάδα τις δενδρώδεις καλλιέργειες οι οποίες αποτελούν

ποσοστό 4,31%. Τα χειμερινά σιτηρά αξιοποιούν το μεγαλύτερο μέρος των μη αρδευόμενων εκτάσεων της Περιφέρειας, καθώς και οριακές εκτάσεις σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της.

Την τελευταία δεκαπενταετία στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. αυξάνονται ραγδαία οι σύγχρονες μέθοδοι καλλιέργειας, όπως η ολοκληρωμένη γεωργία, που καλύπτει το 15% της αντίστοιχης έκτασης σε εθνικό επίπεδο, με πάνω από 65.000 ha (Πίνακας 5.4) (<http://www.agrocert.gr>). Ικανοποιητική παραμένει και η βιολογική γεωργία που καταλαμβάνει το 10% περίπου της ετήσιας παραγωγής βιολογικών προϊόντων της χώρας (Σχετικοί πίνακες παρατίθενται στο παράρτημα).

Ο ρόλος της κτηνοτροφίας είναι επίσης πολύ σημαντικός για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, καθώς στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. βρίσκεται το 20% των βοοειδών και το 10% των αιγοπροβάτων της χώρας. Δυστυχώς όμως, οι διάφορες ζωνόσοι που έπληξαν την Α.Μ.Θ. τα τελευταία χρόνια, όπως ο καταρροϊκός πυρετός, η ευλογιά και τελευταία η οζώδης δερματίτιδα έχουν αποδεκατίσει τα κοπάδια και κινδυνεύει όχι μόνο η επιβίωση των κτηνοτρόφων αλλά και η παραγωγή της “φέτας” με προφανείς συνέπειες με εθνική σημασία.

Η μελισσοκομία αποτελεί έναν ακόμη δυναμικό κλάδο της αγροτικής παραγωγής στην Α.Μ.Θ. Εξαιτίας της νομαδικής άσκησής της και με τον τρόπο αυτό οι μελισσοκόμοι εκμεταλλεύονται τη μεγάλη βιοποικιλότητα και την πληθώρα αυτοφυούς βλάστησης μελισσοκομικών φυτών. Υπάρχουν 1.641 εγγεγραμμένες εκτροφές, με 160.679 μελισσοσμήνη και με ετήσια παραγωγή που υπολογίζεται σε 2.384 τόνους. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση εκτροφών εντοπίζεται στο νομό Καβάλας με περισσότερα από 46.000 μελισσοσμήνη και ειδικότερα στο νησί της Θάσου, όπου λόγω της ποικιλομορφίας της περιοχής και των ορθών μελισσοκομικών πρακτικών παράγονται ποιοτικά προϊόντα, σε επώνυμες και γνωστές συσκευασίες σ’ όλη την χώρα (μέλι καστανιάς, μέλι δάσους, κηρήθρα, κερι, πρόπολη, βασιλικό πολτό και γύρη). Τα αντιπροσωπευτικότερα από αυτά είναι το καταξιωμένο και γνωστό πευκόμελο καθώς και το ιδιαίτερο ανθόμελο της περιοχής.

Τέλος, οι κλάδοι της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών είναι ιδιαίτερα δυναμικοί και παρουσιάζουν ανάπτυξη σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες, με το μεγαλύτερο μέρος τους στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας. Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας και

οστρακοκαλλιέργειας εντοπίζονται κυρίως στους υγροτόπους του θαλασσίου μετώπου και μικρότερος αριθμός στα εσωτερικά ύδατα. Ιδιαίτερα το Θρακικό Πέλαγος αποτελεί μια από τους πλουσιότερες περιοχές αλιευμάτων, ανά την Μεσόγειο και το πιο παραγωγικό αλιευτικό πεδίο όλης της χώρας, καθιστώντας, έτσι, την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη ως μία από τις πλέον σημαντικότερες περιοχές εμπορίας αλιευμάτων υψηλής ποιότητας.

3.3. Ο Νομός Καβάλας

Ειδικότερα ο Νομός Καβάλας έχει συνολική έκταση 2.111 τετραγωνικά χιλιόμετρα (Km²). Από αυτά τα 507 Km² είναι πεδινές εκτάσεις, τα 637 Km² ημιορεινές και τα 967 Km² ορεινές εκτάσεις. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις το νομού ανέρχονται σε 559.100 στρέμματα δηλ σε ένα ποσοστό που αγγίζει το 26,5% της συνολικής έκτασης. Αντίστοιχα οι εκτάσεις των βοσκοτόπων ανέρχονται σε 929.100 στρέμματα (44 %) και οι δασικές εκτάσεις σε 444.100 στρέμματα (19,5 %). Στις καλλιεργούμενες εκτάσεις καταγράφονται, με βάση τα στοιχεία της Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής, 77.000 αγροτεμάχια με μέση έκταση τα 5,6 στρέμματα ενώ ο απασχολούμενος αριθμός ανθρώπων στον πρωτογενή τομέα εκτιμάται από την ίδια πηγή σε 26.000 άτομα. Εδώ πρέπει να προστεθεί πως τα 315.000 στρέμματα από τις καλλιεργούμενες εκτάσεις του νομού αρδεύονται είτε από συλλογικά δίκτυα, είτε από ιδιωτικές εγκαταστάσεις (κυρίως γεωτρήσεις).

Οι κυριότερες καλλιέργειες του Νομού Καβάλας παρατίθενται στον Πιν. 3.4, ο οποίος ακολουθεί. Ο Νομός καβάλας παράγει μία σημαντική σειρά προϊόντων τα οποία είναι απευθείας τρόφιμα (σταφύλια, σπαράγγια, ακτινίδια, καρπούζια, φασόλια, ρόδια κ.λπ.) αλλά και μία σειρά προϊόντων τα οποία παράγουν επώνυμα τρόφιμα μετά από ένα στάδιο επεξεργασίας (π.χ. κρασί από τα οινοποιήσιμα σταφύλια, λάδι από τις ελιές κ.λπ.) ενώ στους άλλους νομούς της Α.Μ.Θ. επικρατούν σε συντριπτικά ποσοστά τα Φυτά Μεγάλης Καλλιέργειας (σιτηρά, βιομηχανικά φυτά, ενεργειακά φυτά κ.λπ.) (Σχετικός Πίνακας παρατίθεται στο παράρτημα)

Προς επιβεβαίωση της παραπάνω παρατήρησης, στο Νομό Καβάλας καταγράφεται η λειτουργία 24 Συσκευαστηρίων νωπών φυτικών προϊόντων, τα οποία αφορούν τα σταφύλια, ακτινίδια, σπαράγγια κ.λπ. καθώς και 37 μονάδες επεξεργασίας

(μεταποιημένων) φυτικών προϊόντων, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων: ελαιόλαδο, επιτραπέζια ελιά, τουρσιά, ξηροί καρποί, καπνά, όσπρια και μύλους σιτηρών και ορυζόμυλους.

Οι εξαγωγές νωπών τροφίμων (οπωροκηπευτικών) από το Νομό Καβάλας (2015) παρουσιάζονται στον πίνακα 3.5 που ακολουθεί.

Πίνακας 3.1. Οι εξαγωγές νωπών τροφίμων από τον Ν. Καβάλας (2015)

ΠΡΟΙΟΝ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Σε κιλά)
ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ	18.428.834
ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ	16.349
ΚΑΡΠΟΥΖΙΑ	78.113
ΚΕΡΑΣΙΑ	237.400
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	4.890
ΡΟΔΙΑ	114.814
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	2.842.036
ΣΤΑΦΥΛΙΑ (επιτραπ)	22.267.773

(Πηγή: Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής)

Αντίστοιχα οι εξαγωγές μεταποιημένων τροφίμων (2015) παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.2, ο οποίος ακολουθεί.

Πίνακας 3.2. Οι εξαγωγές μεταποιημένων τροφίμων από τον Ν. Καβάλας (2015)

ΠΡΟΙΟΝ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Σε κιλά)
ΑΓΓΟΥΡΑΚΙΑ ΣΕ ΑΛΜΗ	10.399
ΕΛΙΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΕΣ	232.154
ΚΑΠΑΡΗ ΣΕ ΑΛΜΗ	6.731
ΛΑΧΑΝΙΚΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΕ ΑΛΜΗ	33.233
ΠΑΝΤΖΑΡΙΑ ΣΕ ΑΛΜΗ	23.076
ΠΗΠΕΡΙΕΣ ΣΕ ΑΛΜΗ	400.876
ΤΟΜΑΤΕΣ ΛΙΑΣΤΕΣ	6.137
ΛΑΧΑΝΑ ΣΕ ΑΛΜΗ	3.449

(Πηγή: Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής)

Στον τομέα των γεωργικών προϊόντων που αποτελούν και επώνυμα καθώς και σημαντικά τρόφιμα ο αριθμός των Οργανώσεων Παραγωγών (Ο.Π.) είναι από τους μεγαλύτερους σε νομούς της χώρας και με διαφορά ο μεγαλύτερος στην Α.Μ.Θ. και παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν όπως κατατάσσονται με βάση τα διαλαμβανόμενα στα κείμενα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.). (Σχετικοί πίνακες παρατίθενται στο παράρτημα)

Ενώ πρέπει να καταγραφεί ότι διαπιστώθηκε προσπάθεια ίδρυσης επιπλέον και νέων Ο.Π. με αντικείμενο τα νωπά τρόφιμα στο Ν. Καβάλας. Στα πλαίσια των μεταποιημένων τροφίμων Ο.Π. λειτουργούν αποκλειστικά με αντικείμενο την ελιά και το ελαιόλαδο. Παρόλα αυτά πρέπει να τονισθεί ότι στο Ν. Καβάλας τα τελευταία χρόνια δίνεται έμφαση στην παραγωγή και διάθεση ελαιών τύπου «Χαλκιδικής» και «Θρούμπας Θάσου»).

Όσον αφορά τη ζωική παραγωγή του Νομού Καβάλας, οι εκτρεφόμενοι πληθυσμοί περιλαμβάνουν, με βάση τα στοιχεία της Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής: 7.900 βοοειδή, 207.000 Αιγοπρόβατα 82.978 κυψέλες μελισσιών. Ενώ η ετήσια παραγωγή γάλακτος (2015) περιλαμβάνει:

- α) Αγελαδινό γάλα 193 τόνους
- β) Πρόβειο γάλα 1.232 τόνους
- γ) Γίδινο γάλα 3.546 τόνους.

Αντιστοίχως η ετήσια παραγωγή τυριών (2015), με βάση τα στοιχεία που παρέχει η ίδια πηγή, περιλαμβάνει:

- α) κατσικίσιο τυρί 95 τόνους
- β) λευκό τυρί αιγοπρόβειο 392 τόνους
- γ) λευκό τυρί σε άλμη κατσικίσιο 20 τόνους
- δ) τελεμές 0,14 τόνους.

Επιπλέον καταγράφεται η λειτουργία σημαντικού αριθμού μονάδων επεξεργασίας που σχετίζονται με τη ζωική παραγωγή και τα σχετικά τρόφιμα, όπως: 2 σφαγεία, 1 πτηνοσφαγείο, 8 εγκαταστάσεις επεξεργασίας κρέατος, 12 εγκαταστάσεις επεξεργασίας γάλακτος, 6 τυποποιητήρια - συσκευαστήρια μελιού, 2 μονάδες επεξεργασίας παραπροϊόντων σφαγείων, 3 ψυκτικές αποθήκες ζωικών προϊόντων, κ.λπ.

Τέλος όσον αφορά τα αλιεύματα / ιχθυηρά και την αλιευτική παραγωγή του Νομού Καβάλας πρέπει να αναφερθεί η ύπαρξη ενός σημαντικού αλιευτικού στόλου, ο οποίος περιλαμβάνει:

α) Γρι – γρι 18

β) Μηχανότρατες 20

γ) Παράκτια σκάφη 200.

Επίσης πρέπει να καταγραφεί ότι μέσω της ιχθυόσκαλας Καβάλας (2015) διακινήθηκαν 12.370 τόνοι αλιευμάτων ενώ καταγράφεται και οι λειτουργία ενός σημαντικού αριθμού 15 υδατοκαλλιεργειών (ιχθυοτροφεία – μυδοτροφεία) καθώς και 11 μονάδες επεξεργασίας αλιευμάτων – οστράκων και παραγωγής ανάλογων τροφίμων.

3.4. Ο ρόλος της τοπικής & περιφερειακής αυτοδιοίκησης σε σχέση με τα τρόφιμα.

Από την έρευνα στον Ν. 3852 / 2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης), ο οποίος αποτελεί τα τελευταία χρόνια το βασικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση προκύπτει ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει σημαντικές αρμοδιότητες όσον αφορά τα τρόφιμα και την διατροφή του ανθρώπου πλην των περιπτώσεων των επισιτιστικών προγραμμάτων που διαχειρίζεται για ανθρωπιστικούς και κοινωνικούς λόγους. Από την άλλη πλευρά η περιφερειακή αυτοδιοίκηση έχει σημαντικό ρόλο από διάφορες πλευρές καθώς, μεταξύ άλλων :

A. ασκεί ελεγκτικό ρόλο μέσω των Διευθύνσεων Ανάπτυξης και των Διευθύνσεων επιβλέπει τα ζητήματα διατροφής τόσο από την πλευρά υγειονομικής αλλά και αγορανομικής νομοθεσίας.

B. μέσω των Διευθύνσεων Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής προωθεί και επιβλέπει τα ζητήματα παραγωγής τόσο στον γεωργικό, όσο στον κτηνοτροφικό αλλά και στον αλιευτικό τομέα. Από την ίδια πλευρά προωθεί τα προγράμματα αλλά και τις πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τα τρόφιμα στην υλοποίησή τους.

Γ. προωθεί την ανάδειξη των τροφίμων μέσω των λεγόμενων αγροδιατροφικών συμπράξεων, τις οποίες όλες σχεδόν οι ελληνικές περιφέρειες προωθούν.

Δ. μέσω των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης προωθεί την υλοποίηση σημαντικών σχετικών προγραμμάτων όπως αυτά που εντάσσονται στα ΠΕΠ αλλά και σε αυτά που ανατίθενται από το αρμόδιο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης (όπως το Π.Α.Α., το CLLD).

Ε. μέσω της εμπλοκής των περιφερειών στα Interreg και γενικότερα στο προγράμματα εδαφικής συνεργασίας, όπου κατά περίπτωση ανακύπτουν σχετικές πρωτοβουλίες - &

ΣΤ. μέσω των αρμοδιοτήτων προγραμματισμού που προβλέπονται από το άρθρο 186 του «Καλλικράτη» παρ. Β - α (Υποτομέας προγραμματισμού για την Γεωργία – Κτηνοτροφία – Αλιεία) και αλλού.

Με βάση τα παραπάνω είναι προφανές πως πέρα από τον διττό ρόλο των τροφίμων (αναπτυξιακά & οικονομικά όσον αφορά την παραγωγή και την διακίνησή τους αλλά και κοινωνικά όσον αφορά την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου ως προς την διατροφή του αλλά και την ποιότητα ζωής), η περιφερειακή αυτοδιοίκηση διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο σχετικά με το θέμα των τροφίμων και την διατροφή του ανθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Καταγραφή και αξιολόγηση απόψεων παραγωγών τροφίμων & καταναλωτών.

4.1. Μεθοδολογία

Η ερευνητική μεθοδολογία μίας έρευνας περιλαμβάνει το σύνολο του σχεδιασμού, από την καταγραφή των βιβλιογραφικών πηγών που περιέχουν σχετικές επιστημονικές απόψεις, αναλύσεις ή θεωρίες ή ακόμη και συμπεράσματα τυχόν παρόμοιων σχετικών εργασιών, στην συνέχεια περιλαμβάνει τον τρόπο συγκέντρωσης των δεδομένων και τελικά καταλήγει στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και στην διατύπωση των συμπερασμάτων, τα οποία έρχονται να απαντήσουν στο βασικό σκοπό στον οποίο απέβλεπε η έρευνα. Στην βιβλιογραφία αναφέρεται πως κάθε ερευνητική περιοχή μπορεί να διερευνηθεί με δύο βασικές προσεγγίσεις που στην ουσία αποτελούν και διαφορετικές φιλοσοφίες αντιμετώπισης της έρευνας. Έτσι (Malhotra & Briks 2000), αν το είδος των δεδομένων είναι ποσοτικό ή αντιμετωπίζεται ως ποσοτικό, υπάγεται στην θετικιστική προσέγγιση ενώ αν τα δεδομένα είναι ποιοτικά, τότε έχουμε τη φαινομενολογική προσέγγιση. Η συγκεκριμένη έρευνα που διαπραγματεύεται η παρούσα διατριβή ανήκει στην κατηγορία της θετικιστικής προσέγγισης.

Ο ερευνητικός σχεδιασμός κάθε έρευνας / εργασίας δεν είναι δυνατόν και στην πράξη δεν γίνεται να ακολουθεί τα ίδια βήματα και τις ίδιες μεθοδολογίες. Εντούτοις, υπάρχουν κάποια βήματα τα οποία αποτελούν έναν κορμό, και τα οποία αποτελούν ένα γενικό πρότυπο. Έτσι, βιβλιογραφικά τονίζεται (Zigmund 2003), ότι ένας ερευνητικός σχεδιασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

- Διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος,
- Ανάπτυξη του εννοιολογικού πλαισίου έρευνας,

- Ανάπτυξη του πλαισίου συλλογής και μέτρησης των μεταβλητών,
- Επιλογή της στατιστικής μεθοδολογίας για την επεξεργασία των δεδομένων,
- Ανάπτυξη των συμπερασμάτων και σύνταξη της αναφοράς.

Η συγκεκριμένη έρευνα αφορά τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες, οι οποίες έχουν αναπτυχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επεκτείνεται πέρα από την καταγραφή τους και στην αξιολόγηση της ενδεικτικής εικόνας που παρουσιάζουν, με την χρήση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στα πλαίσια ερωτηματολογίων τόσο στους καταναλωτές, όσο και στους ανθρώπους που εργάζονται στην παραγωγή τροφίμων. Ο σκοπός του μέρους της έρευνας με τα ερωτηματολόγια είναι να εξετασθεί η άποψη που κυριαρχεί όσον αφορά την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων, διαχρονικά, αλλά και την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών που αναφέρθηκαν.

Έτσι, κατά σειρά, αρχικά εντοπίστηκε ένας όσο το δυνατόν μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων που ασχολείται με την παραγωγή τροφίμων (φρούτων και λαχανικών που συσκευάζονται και καταναλώνονται άμεσα, μονάδες μεταποίησης και συσκευασίας - π.χ. ιχθυηρά, γαλακτοκομικά κ.λπ. - αλλά και εμπορίας κάθε είδους τροφίμων) και στη συνέχεια με μία διαδικασία κλήρωσης επιλέχθηκαν 150 εξ αυτών από τους οποίους ζητήθηκε να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο είτε σε απευθείας επικοινωνία μαζί τους, είτε με την χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Στις περιπτώσεις που δεν υπήρξε διάθεση ανταπόκρισης αξιοποιήθηκαν όσοι δεν είχαν περιληφθεί με την κλήρωση στους 150, αρχικά. Επίσης με τυχαία επιλογή μέσω επιλέχθηκαν 150 καταναλωτές από τις αστικές περιοχές του Νομού Καβάλας (Καβάλα, Ελευθερούπολη, Χρυσούπολη & Λιμένας Θάσου) ώστε να μην υπάρξουν σημαντικές περιπτώσεις ανθρώπων που ασχολούνται με την γεωργία και ευρύτερα με την παραγωγή τροφίμων. Οι άνθρωποι αυτοί αποτέλεσαν τα «δείγματα» από τα οποία συγκεντρώθηκαν τα στοιχεία μέσω των ερωτηματολογίων (ποσοτική έρευνα). Πριν την διαμόρφωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με επιλογή 10 και 10 ατόμων με τους οποίους πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με σκοπό την τελική διαμόρφωση του ερωτηματολογίου.

4.2. Ποιοτική Έρευνα

4.2.1. Η σκοπιμότητα χρήσης της ποιοτικής έρευνας

Πριν την διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας, επειδή δεν υπήρχε σχετική εμπειρία αλλά και επειδή δεν μπορούσε να εκτιμηθεί με ασφάλεια ποια μορφή θα έπρεπε να έχει το ερωτηματολόγιο με το οποίο θα γινόταν η έρευνα τόσο αυτό προς τους καταναλωτές όσο και αυτό προς τους παραγωγούς τροφίμων, κρίθηκε σκόπιμη η πραγματοποίηση ποιοτικής έρευνας, η οποία αποσκοπούσε να διερευνήσει την μορφή του ερωτηματολογίου, το οποίο θα χρησιμοποιούνταν ακολούθως στο δεύτερο στάδιο της έρευνας δηλ. στην ποσοτική έρευνα, η οποία θα ακολουθούσε και θα μας παρείχε τα αναγκαία στοιχεία για την επεξεργασία.

Από την βιβλιογραφία (Cresswell, 1998, Patton, 1990) προκύπτει ότι είναι σκόπιμη μία τέτοια μεθοδολογική προσέγγιση, καθώς αναφέρεται ότι η προπαρασκευαστική χρήση ποιοτικής έρευνας. Σε άλλο σημείο αναφέρεται στην βιβλιογραφία (Marshall and Rossman 1995) πως αυτό ενδείκνυται στις περιπτώσεις αξιολόγησης εφαρμοσμένων πολιτικών ή προγραμμάτων που αξιοποιούνται για την εφαρμογή πολιτικών. Από την βιβλιογραφία προκύπτει, επίσης, (Mendlinger και Cwikel 2009) ότι σε περίπτωση κατά την οποία σε μία έρευνα συνυπάρχουν τόσο η ποιοτική, όσο και ποσοτική έρευνα, αυτό μπορεί, διαζευκτικά, να εξυπηρετεί:

- α. την επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων, ή
- β. την διευκρίνηση των συμπερασμάτων, ή
- γ. την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της μίας εξ αυτών για την σχεδίαση της εφαρμογής της άλλης, ή
- δ. την επισήμανση συγκρουόμενων διαπιστώσεων, ή
- ε. την επέκταση του εύρους της έρευνας.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση της παρούσας έρευνας, η τρίτη εκδοχή είναι αυτή, η οποία, επιστημονικά, αξιοποιείται.

Ο Πίνακας 4.1 παραθέτει μία γενική εικόνα των χαρακτηριστικών της ποιοτικής και της ποσοτικής έρευνας αλλά και των μεταξύ τους διαφορών.

Πίνακας 4.1 Χαρακτηριστικά της ποιοτικής και της ποσοτικής έρευνας.

Χαρακτηριστικά	Ποιοτική έρευνα	Ποσοτική έρευνα
Σκοπός	Απόκτηση νέων προοπτικών και ιδεών για τα θέματα ενδιαφέροντος	Καθορισμός συχνοτήτων ή έλεγχος υποθέσεων σχετικά με τις προκαθορισμένες μεταβλητές
Δείγμα	Μικρότερο, σκόπιμο δείγμα για την συνέχιση της δειγματοληψίας μέχρι να μην υπάρχουν νέα ευρήματα, τα χαρακτηριστικά μπορούν να αλλάξουν καθώς προχωράει η ανάλυση	Μεγαλύτερο, προκαθορισμένο μέγεθος του δείγματος με προκαθορισμένα χαρακτηριστικά
Λεδομένα	Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, μη αριθμητικές μορφές στο κείμενο, φωτογραφίες, ήχοι και έγγραφα	Προκαθορισμένες απαντήσεις, συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι οποίες μπορούν να κωδικοποιηθούν για ανάλυση
Μέθοδοι	Υποκειμενικότητα και ευελιξία για να αποκτήσουν ολιστική και σε βάθος κατανόηση του θέματος	Αντικειμενικότητα, τυπολογία και χρήση υποδείγματος
Ανάλυση	Θεματική ώστε να προσδιοριστούν οι έννοιες, οι αντιθέσεις και οι απόψεις σχετικά με το υπό εξέταση πρόβλημα	Στατιστική ανάλυση του ελέγχου υποθέσεων και της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών
Ύψος υποβολής έκθεσης	Λεπτομερής περιγραφή του θέματος, των αντιλήψεων και των αντίθετων απόψεων των συμμετεχόντων	Αριθμητική αναφορά σε στατιστικά στοιχεία κυρίως

(Bisogni et al., 2012).

4.2.2 Η εφαρμογή ποιοτικής έρευνας

Στα πλαίσια αυτά διαμορφώθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιελάμβανε μία δεκάδα ερωτήσεων και πραγματοποιήθηκε μία σειρά συνεντεύξεων με μία τυχαία ομάδα 10 & 10 ανθρώπων. Δέκα εκ των οποίων προέρχονται από το χώρο των καταναλωτών τροφίμων (τυχαία επιλογή) και δέκα εκ των οποίων από το χώρο που ασχολείται με την παραγωγή τροφίμων. Το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο παράρτημα. Οι ερωτήσεις ήταν έτσι διαμορφωμένες ώστε να παρέχουν την

δυνατότητα στους ερωτώμενους να αναπτύξουν ελεύθερα την άποψή τους καθώς ακόμη και να παραθέσουν και άλλα επιπλέον στοιχεία – απόψεις εφόσον το έκριναν σκόπιμο. Οι συνεντεύξεις έγιναν όλες με μορφή συνεντεύξεων το καλοκαίρι του 2016. Στη συζήτηση, στα πλαίσια των συνεντεύξεων, η ανάπτυξη των θεμάτων εξελισσόταν πάντα από τα γενικότερα – μείζονος σημασίας, θέματα και κατευθυνόταν στη συνέχεια στα ειδικότερα ή στα ελάσσονος σημασίας ενώ ενθαρρυνόταν οι αυθόρμητες τοποθετήσεις και η επέκταση της συζήτησης και σε άλλα θέματα εκτός των προκαθορισμένων (Grudens-Schuck et al, 2004).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ερωτώμενοι ήταν εντός του συνόλου των προσώπων εκείνων, στα οποία θα απευθυνόταν και η ποσοτική έρευνα. Για την εξασφάλιση της τυχαίας επιλογής τους πραγματοποιήθηκε κλήρωση μεταξύ του συνόλου των προσώπων, οι οποίοι θα συμμετείχαν στην ποσοτική έρευνα. Κατ' αυτόν τον τρόπο κατατάχθηκαν όλοι σε μία σειρά (1^{ος}, 2^{ος}, 3^{ος}, κ.ο.κ.) και ακολούθως έγινε επικοινωνία με τον πρώτο, τον δεύτερο, τον τρίτο κ.ο.κ. και πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους είκοσι πρώτους, (δέκα και δέκα), οι οποίοι είχαν την διάθεση και αποδέχθηκαν να συμμετάσχουν στην ποιοτική έρευνα.

Τα στοιχεία που προέκυψαν καταγράφηκαν και στην συνέχεια, ακολούθησε η κωδικοποίηση των απαντήσεων και με βάση αυτές διαμορφώθηκαν τα ερωτηματολόγια της ποσοτικής έρευνας που ήταν το επόμενο στάδιο.

4.2.3 Αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας

Αξίζει να αναφερθεί ότι παρά το γεγονός ότι οι απαντήσεις που δόθηκαν σε κάθε ερώτηση δε ταυτιζόταν, μετά από επεξεργασία και κωδικοποίηση των απαντήσεων διαφάνηκαν εύκολα τα σημεία εκείνα στα οποία έπρεπε να εστιαστεί η ποσοτική έρευνα ώστε να οδηγηθούμε στην διαμόρφωση των ερωτηματολογίων με ικανοποιητική σαφήνεια. Ταυτοχρόνως, το γεγονός ότι στην ποιοτική έρευνα αναδείχθηκε σημαντικός αριθμός πτυχών και παραμέτρων που αφορούν τα τρόφιμα, οι οποίες τελικά συνέκλιναν, συνετέλεσε στην διαμόρφωση του πλαισίου της ποιοτικής έρευνας.

Οι ερωτήσεις της ποιοτικής έρευνας αφορούσαν: την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων και την εξέλιξη των παραμέτρων αυτών μέσα στον χρόνο, την κατηγοριοποίηση των τροφίμων, τον ρόλο κυρίως της κοινοτικής νομοθεσίας αλλά

ταυτοχρόνως υπήρχαν και εναύσματα που παρείχαν σε όσους συμμετείχαν στην ποιοτική έρευνα την δυνατότητα να αναπτύξουν ελεύθερα τις απόψεις τους.

Εν κατακλείδι, πρέπει να καταγραφεί ότι η ποιοτική έρευνα ανταποκρίθηκε στο προσδοκώμενο που ήταν η διερεύνηση και η αποσαφήνιση όλων των πτυχών για την διαμόρφωση του ερωτηματολογίου της ποσοτικής έρευνας, η οποία ακολούθησε.

4.3. Ποσοτική Έρευνα

Μετά την ολοκλήρωση της ποιοτικής έρευνας διαμορφώθηκαν τα δύο ερωτηματολόγια με τα οποία διενεργήθηκε η κυρίως έρευνα και στις δύο περιπτώσεις, τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα. Οι έννοιες που διαπραγματεύεται μία έρευνα δεν είναι πολλές φορές άμεσα μετρήσιμες. Για να καταστεί εφικτή η μέτρηση τέτοιων «αφηρημένων» εννοιών, απαιτείται η μετατροπή τους σε μετρήσιμες μεταβλητές, οι οποίες και αποτελούν ένα μέτρο προσδιορισμού της αντίστοιχης έννοιας για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε η χρήση της κλίμακας Likert – 5 σημείων, όπου το «1» αντιστοιχεί στην πλέον αρνητική απάντηση, ενώ το «0» στην ουδέτερη άποψη και το «5» στην πιο θετική. Οι μεταβλητές αυτές προέρχονται κυρίως από παρατηρήσεις και η μετατροπή αυτή αποτελεί και το συνδυαστικό κρίκο προκειμένου για την στατιστική επεξεργασία και ερμηνεία των στοιχείων και την εξαγωγή και διαμόρφωση των συμπερασμάτων.

Ο προσδιορισμός του πλαισίου του δείγματος περιγράφηκε πιο πάνω και πραγματοποιήθηκε είτε με απευθείας συναντήσεις, είτε μέσω χρήσης ΤΠΕ. Από τη βιβλιογραφία ορίζεται ως δειγματοληπτικό πλαίσιο το σύνολο των καταλόγων, ατόμων ή αντικειμένων, από τους οποίους επιλέγεται ένα δείγμα (Φωτιάδης, 1985).

Η επιλογή του χρονικού ορίου των 20 ετών για το παρελθόν έγινε ώστε να είναι σαφής η διαφορά με τη σημερινή κατάσταση αλλά και για να μην ερμηνεύεται η λέξη «παρελθόν» διαφορετικά από κάθε έναν που συμμετείχε στην έρευνα απαντώντας στο ερωτηματολόγιο.

4.3.1 Τα ερωτηματολόγια της έρευνας

Τα ερωτηματολόγια της έρευνας, όπως αναφέρθηκε, διαμορφώθηκαν μετά από την υλοποίηση ποιοτικής έρευνας και συμπληρώθηκαν το καλοκαίρι του 2016 στην έκταση του Νομού Καβάλας.

Σε αμφότερα τα ερωτηματολόγια οι δύο πρώτες ερωτήσεις σχετίζονται με την ποιότητα των τροφίμων και προσπαθούν να εκμαιεύσουν την άποψη των ερωτούμενων σε ενεστώτα και σε παρελθόντα χρόνο προκειμένου να υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης των απαντήσεων. Οι καταναλωτές ερωτώνται για τις έξι (6) κυριότερες κατηγορίες τροφίμων, όπως αυτές διαμορφώθηκαν από την ποιοτική έρευνα ενώ οι παραγωγοί μόνο για το είδος με την παραγωγή του οποίου ασχολούνται ώστε οι απαντήσεις τους να είναι πιο σαφείς και πλέον συγκεκριμένες.

Οι δύο επόμενες ερωτήσεις, κατά την ίδια λογική αφορούν την έννοια της ασφάλειας των τροφίμων. Η πέμπτη ερώτηση, σε αμφότερα τα ερωτηματολόγια, αφορά την διατύπωση άποψης για μία σειρά σημαντικών χαρακτηριστικών των τροφίμων.

Στο ερωτηματολόγιο που αφορά τους καταναλωτές, η έκτη ερώτηση αφορά την διατύπωση άποψης για την ικανοποίηση του καταναλωτή από τα τρόφιμα που χρησιμοποιεί σε ενεστώτα και παρελθόντα χρόνο. Τέλος η έβδομη ερώτηση αφορά την άποψη του καταναλωτή για την συμβολή της κοινοτικής νομοθεσίας, των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών (πιστοποιήσεων) σε σχέση με τα επίπεδα ποιότητας των τροφίμων.

Όσον αφορά το ερωτηματολόγιο για τους παραγωγούς τροφίμων, η έκτη ερώτηση αφορά την εκτίμηση των παραγωγών για την ικανοποίηση των καταναλωτών σε ενεστώτα και παρελθόντα χρόνο. Τέλος η έβδομη ερώτηση αφορά την αξιολόγηση της συμβολής προγραμμάτων και πρωτοβουλιών σε σχέση με την ποιότητα των τροφίμων.

Όλες οι ερωτήσεις απαντώνται με την χρήση της κλίμακας Likert - πέντε σημείων, όπως περιγράφηκε πιο πάνω.

Κατά την έναρξη συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, επιλέχθηκε να προηγηθεί μία πιλοτική φάση όπου μοιράστηκαν 10 ερωτηματολόγια από κάθε μία περίπτωση ώστε

να διαπιστωθεί εάν υπάρχουν προβλήματα στην κατανόηση του ερωτηματολογίου ή εάν απαιτείται να γίνουν αλλαγές ώστε, ενδεχομένως να τελειοποιηθεί η μορφή του, να είναι κατανοητό και απλό ώστε να αρχίσει να μοιράζεται στους υπόλοιπους συμμετέχοντες στην έρευνα. Τέτοια ανάγκη αλλαγών δεν προέκυψε.

4.3.2 Εγκυρότητα & Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου

Η εγκυρότητα ενός ερωτηματολογίου αφορά το βαθμό στον οποίο το ερωτηματολόγιο μετρά την έννοια ή αλλιώς, τη μεταβλητή, την οποία διατείνεται ότι μετρά. Η αύξηση της εγκυρότητας ενός ερωτηματολογίου συνεπάγεται τη μείωση του λεγόμενου συστηματικού σφάλματος (systematic error). Το συστηματικό σφάλμα είναι η διαφορά μεταξύ της πραγματικής τιμής και της τιμής που προσεγγίζεται με την έρευνα. Πρόκειται ουσιαστικά για την επιδίωξη μιας ιδανικής κατάστασης, η οποία όμως είναι αδύνατον να επιτευχθεί πρακτικά, καθώς δεν είναι γνωστή η πραγματική τιμή της έννοιας που μετράται με ένα ερωτηματολόγιο. Για το λόγο αυτό, είναι πρακτικά ανέφικτη η δημιουργία ενός ερωτηματολογίου με τέλεια εγκυρότητα (Brink, 2004). Εν τούτοις, οι ερευνητές συνεχώς προσπαθούν να βελτιώσουν την εγκυρότητα των ερωτηματολογίων, αποβλέποντας στο να προσεγγίσουν δηλαδή να μετρήσουν, όσο το δυνατόν πιο έγκυρα, τις διάφορες έννοιες. Η εκτίμηση της εγκυρότητας ενός ερωτηματολογίου περιλαμβάνει την εκτίμηση της εγκυρότητας περιεχομένου και εννοιολογικής κατασκευής, της εγκυρότητας κριτηρίου καθώς και της εγκυρότητας όψης. Η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής αφορά το βαθμό στον οποίο ένα ερωτηματολόγιο αντανακλά το πραγματικό θεωρητικό νόημα της έννοιας την οποία διατείνεται ότι μετρά (Sarlis & Gallhofer, 2007).

Στη συγκεκριμένη διατριβή χρησιμοποιήθηκε η εγκυρότητα όψης, αφορά την εμφάνιση και τη διαμόρφωση ενός ερωτηματολογίου (Brink, 2004). Το παρόν ερωτηματολόγιο, έγινε αποδεκτό από όλα τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα καθώς δεν υπήρξαν παρανοήσεις ή αντιρρήσεις για κάποιες από τις ερωτήσεις.

Η αξιοπιστία ή, αλλιώς, η ακρίβεια ενός ερωτηματολογίου αφορά τη σταθερότητα ή, αλλιώς, τη συνέπεια με την οποία το ερωτηματολόγιο μετρά την έννοια ή, αλλιώς, τη λανθάνουσα μεταβλητή για την οποία έχει προσδιοριστεί ότι τη μετρά (Sarlis and Gallhofer, 2007). Η αύξηση της αξιοπιστίας ενός ερωτηματολογίου συνεπάγεται τη μείωση του τυχαίου σφάλματος. Για την εκτίμηση του τυχαίου σφάλματος δεν

απαιτείται η γνώση της πραγματικής τιμής της έννοιας που μετράται. Σημειώνεται ότι η αξιοπιστία ενός ερωτηματολογίου αφορά τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και όχι το ερωτηματολόγιο καθ' αυτό.

Η εκτίμηση της αξιοπιστίας ενός ερωτηματολογίου εάν οι απαντήσεις στα στοιχεία ενός ερωτηματολογίου αποτελούνται από περισσότερες από 2 κατηγορίες (όπως π.χ., στην περίπτωση των κλιμάκων Likert), τότε η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας εκτιμάται με το συντελεστή Cronbach's alpha (Gillham, 2007). Οι τιμές του συντελεστή Cronbach's alpha πρέπει να είναι τουλάχιστον 0,6. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας είναι άριστη όταν ο συντελεστής Cronbach's alpha λαμβάνει τιμές 0,9–0,94.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Παρουσίαση Αποτελεσμάτων – Συζήτηση

Με βάση την μεθοδολογία, η οποία αναπτύχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο προέκυψαν τα ακόλουθα αποτελέσματα, σε σχέση με τα δύο ερωτηματολόγια της ποσοτικής έρευνας (καταναλωτών & παραγωγών).

5.1. Ερωτηματολόγιο καταναλωτών.

5.1.1. Ανάλυση Αξιοπιστίας

Στην αρχή της ανάλυσης πραγματοποιήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας με τη χρήση του στατιστικού δείκτη α του Cronbach για τις ομάδες των ερωτήσεων A1-A4 (όπου ο δείκτης μπορούσε να υπολογιστεί) του ερωτηματολογίου των καταναλωτών. Σκοπός ήταν να προσδιοριστεί η αξιοπιστία των επιμέρους ερωτήσεων, για τη μέτρηση της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων τόσο σήμερα, όσο και στο παρελθόν με βάση τις απόψεις των καταναλωτών. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον επόμενο Πίνακα 5.1

Πίνακας 5.1. Ανάλυση αξιοπιστίας με τον υπολογισμό του Cronbach α .

Μεταβλητές	Ερωτήσεις	Cronbach α
Συνολική Ποιότητα Σήμερα	A.1.1-A.1.6	0,687
Συνολική Ποιότητα Παρελθόν	A.2.1-A.2.6	0,695
Συνολική Ασφάλεια Σήμερα	A.3.1-A.3.6	0,598
Συνολική Ασφάλεια Παρελθόν	A.4.1-A.4.6	0,681

Παρατηρούμε, ότι όλες σχεδόν οι ερωτήσεις παρουσιάζουν αξιοπιστία μεγαλύτερη από 0,6 εκτός ίσως από την ομάδα των ερωτήσεων A.3.1-A.3.6 που αφορά στην

ασφάλεια των τροφίμων σήμερα και φαίνεται να είναι οριακά αξιόπιστη (0,598 => 0,6).

5.1.2. Έλεγχος διαφορών για τις απόψεις των καταναλωτών σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων ανάμεσα στο σήμερα και το παρελθόν.

Στη συνέχεια της ανάλυσης εξετάζεται κατά πόσο η άποψη των καταναλωτών για την ποιότητα των τροφίμων διαφοροποιείται σήμερα σε σχέση με την άποψη για την ποιότητα που είχαν στο παρελθόν. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε τόσο για κάθε μία από τις κατηγορίες τροφίμων, όσο και για τη συνολική ποιότητα. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι στατιστικοί έλεγχοι «τ-τεστ», με τη χρήση εξαρτημένων δειγμάτων. Η μηδενική υπόθεση που εξετάστηκε σε κάθε περίπτωση είναι η εξής:

H₀: Δεν υπάρχουν διαφορές στο μέσο βαθμό συμφωνίας μεταξύ των απόψεων για την ποιότητα των τροφίμων σήμερα και για την ποιότητα των τροφίμων στο παρελθόν.

Στη συνέχεια θα αναφερθούν αναλυτικά οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες υπήρξαν σημαντικές διαφορές στις απόψεις των καταναλωτών για τις δύο χρονικές περιόδους που συγκρίνονται.

Σε όλες τις κατηγορίες τροφίμων που περιλήφθηκαν στην έρευνα διαπιστώνεται από την ανάλυση ότι η υπόθεση, η οποία διατυπώθηκε, απορρίπτεται καθώς η p – τιμή σε όλες τις περιπτώσεις έχει μικρότερες τιμές από 0,05 (επίπεδο σημαντικότητας 5 %). Οπότε η άποψη που διατυπώνεται είναι ότι η ποιότητα των παραγόμενων φρούτων και λαχανικών διαφέρει στη σημερινή εποχή από ότι στο παρελθόν. Επίσης προκύπτει πως, σε όλες τις περιπτώσεις, η Μέση Διαφορά λαμβάνει αρνητικές τιμές οπότε συνάγεται πως η άποψη των καταναλωτών είναι ότι η ποιότητα των προϊόντων κατά το παρελθόν ήταν υψηλότερη (και μάλιστα σημαντικά υψηλότερη) από ότι στην σημερινή εποχή.

Αντίστροφα μπορεί να διατυπωθεί ότι οι καταναλωτές πιστεύουν ότι η ποιότητα όλων των κατηγοριών των τροφίμων στη σημερινή εποχή είναι σημαντικά χαμηλότερη από ότι στο παρελθόν. Αξίζει ίσως να αναφερθεί πως η μικρότερη διαφορά απόψεων σε

σχέση με την ποιότητα, από όλα τα υπόλοιπα είδη τροφίμων παρατηρείται στην κατηγορία των Ιχθυηρών - Αλιευμάτων.

Στη συνέχεια ερευνήθηκε η συνολική ποιότητα, ανεξαρτήτως προϊόντων. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν οι μεταβλητές «Ποιότητα Σήμερα» και «Ποιότητα Παρελθόντος» λαμβάνοντας τους μέσους όρους των απαντήσεων των ερωτώμενων καταναλωτών σε όλα τα προϊόντα. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό, εφόσον σε κάθε μεταβλητή, οι επιμέρους ερωτήσεις εμφανίζουν υψηλή αξιοπιστία

Από την ανάλυση προκύπτει πως και στην περίπτωση της συνολικής ποιότητας, η υπόθεση της ισότητας των απόψεων κατά μέσο όρο απορρίπτεται στο 5% επίπεδο σημαντικότητας ($p=0,001<0,05$). Αυτό σημαίνει ότι όντως υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις απόψεις των καταναλωτών γενικά για την ποιότητα των προϊόντων σήμερα, σε σχέση με την άποψή τους για τα προϊόντα στο παρελθόν. Συγκεκριμένα, η μέση διαφορά για την ποιότητα σήμερα και στο παρελθόν είναι αρνητική, γεγονός που σημαίνει ότι οι καταναλωτές πιστεύουν ότι η ποιότητα των προϊόντων διατροφής στη σημερινή εποχή είναι σημαντικά χαμηλότερη από ό,τι ήταν στο παρελθόν.

Οι πίνακες της στατιστικής ανάλυσης παρατίθενται στο παράρτημα.

5.1.3. Έλεγχος διαφορών για τις απόψεις των καταναλωτών σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων ανάμεσα στο σήμερα και το παρελθόν.

Στη συνέχεια της ανάλυσης εξετάστηκε κατά πόσο η άποψη των καταναλωτών για την ασφάλεια των τροφίμων διαφοροποιείται σήμερα σε σχέση με την άποψη για το πόσο ασφαλή ήταν τα τρόφιμα στο παρελθόν. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε τόσο για κάθε μία από τις κατηγορίες τροφίμων, όσο και για τη συνολική ασφάλεια, με την ίδια μεθοδολογία όπως έγινε και για την ποιότητα. Η μηδενική υπόθεση που εξετάστηκε σε κάθε περίπτωση είναι η εξής:

H_0 : Δεν υπάρχουν διαφορές στο μέσο βαθμό συμφωνίας μεταξύ των απόψεων για την ασφάλεια των τροφίμων σήμερα και για την ασφάλεια των τροφίμων στο παρελθόν.

Σχετικά με το αν η ασφάλεια των παραγόμενων φρούτων και λαχανικών διαφέρει στη σημερινή εποχή από το παρελθόν, η ανάλυση έδωσε τα παρακάτω αποτελέσματα για τις απόψεις των καταναλωτών.

Σε όλες τις κατηγορίες τροφίμων που περιλήφθηκαν στην έρευνα με εξαίρεση την κατηγορία που αφορά τα Ιχθυηρά – Αλιεύματα παρατηρούμε ότι η υπόθεση της ισότητας των απόψεων κατά μέσο όρο απορρίπτεται στο 5% επίπεδο σημαντικότητας καθώς η p - τιμή είναι μικρότερη από το όριο 0,05. Αυτό σημαίνει ότι όντως υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις απόψεις των καταναλωτών για την ασφάλεια των κατηγοριών τροφίμων σήμερα, σε σχέση με την άποψή τους για το παρελθόν. Επίσης, η Μέση Διαφορά για την ασφάλεια σήμερα και στο παρελθόν λαμβάνει σε αυτές τις περιπτώσεις αρνητικές τιμές γεγονός που συνεπάγεται ότι οι καταναλωτές πιστεύουν ότι η ασφάλεια των στη σημερινή εποχή είναι σημαντικά χαμηλότερη από ό,τι στο παρελθόν. Σχετικά με το αν η ασφάλεια των παραγόμενων αλιευμάτων διαφέρει στη σημερινή εποχή από το παρελθόν, η ανάλυση έδειξε ότι η υπόθεση δεν φαίνεται να απορρίπτεται στο 5% επίπεδο σημαντικότητας καθώς $p=0,060>0,05$. Αυτό σημαίνει ότι δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις απόψεις των καταναλωτών για την ασφάλεια των αλιευμάτων σήμερα, σε σχέση με την άποψή τους για τα συγκεκριμένα προϊόντα στο παρελθόν. Αν και η μέση διαφορά για την ασφάλεια σήμερα και στο παρελθόν είναι -0,196, που όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί σημαντική. Αυτό σημαίνει ότι οι καταναλωτές πιστεύουν ότι η ασφάλεια των αλιευμάτων στη σημερινή εποχή είναι σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το παρελθόν.

Στη συνέχεια της ανάλυσης ερευνήθηκε η συνολική ασφάλεια, ανεξαρτήτως προϊόντων. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν οι μεταβλητές «Ασφάλεια Σήμερα» και «Ασφάλεια Παρελθόντος» λαμβάνοντας τους μέσους όρους των απαντήσεων των ερωτώμενων καταναλωτών σε όλα τα προϊόντα. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό, εφόσον σε κάθε μεταβλητή, οι επιμέρους ερωτήσεις εμφανίζουν υψηλή αξιοπιστία. Από την ανάλυση προέκυψε ότι και στην περίπτωση της συνολικής ασφάλειας, η υπόθεση της ισότητας των απόψεων κατά μέσο όρο απορρίπτεται στο 5% επίπεδο σημαντικότητας ($p=0,001<0,05$). Αυτό σημαίνει ότι όντως υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις απόψεις των καταναλωτών γενικά για την ασφάλεια των προϊόντων σήμερα, σε σχέση με την άποψή τους για τα προϊόντα στο παρελθόν. Συγκεκριμένα, η μέση διαφορά για την ασφάλεια σήμερα και στο παρελθόν είναι -0,408, που σημαίνει ότι οι

καταναλωτές πιστεύουν ότι η ασφάλεια των προϊόντων διατροφής στη σημερινή εποχή είναι σημαντικά χαμηλότερη από ό,τι ήταν στο παρελθόν.

Οι σχετικοί πίνακες παρατίθενται στο παράρτημα.

5.1.4. Έλεγχος για την ικανοποίηση των καταναλωτών από τα τρόφιμα σε σχέση με το παρελθόν

Όσον αφορά τον βαθμό ικανοποίησης των καταναλωτών από τα τρόφιμα που έχουν στη διάθεσή τους, πραγματοποιήθηκε η ίδια ανάλυση και προέκυψε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά στο μέσο βαθμό ικανοποίησης των καταναλωτών από τα τρόφιμα σήμερα, σε σχέση με το παρελθόν, στο 5% επίπεδο σημαντικότητας (p – τιμή $<0,05$). Συγκεκριμένα ο μέσος βαθμός ικανοποίησης σήμερα φαίνεται να είναι πάνω από μία κλίμακα μικρότερος από ό,τι ήταν στο παρελθόν, γεγονός που σημαίνει ότι οι καταναλωτές για το σήμερα τείνουν να απαντάνε στις χαμηλότερες τιμές της ικανοποίησης, από ό,τι για το παρελθόν.

Ο σχετικός πίνακας παρατίθεται στο παράρτημα.

5.1.5 Συσχέτιση ικανοποίησης από τα τρόφιμα με ποιότητα & ασφάλεια τροφίμων

Προκειμένου να διερευνηθεί ποιος από τους δύο βασικούς παράγοντες, η ποιότητα ή η ασφάλεια επηρεάζει περισσότερο την ικανοποίηση των καταναλωτών από τα τρόφιμα σήμερα, πραγματοποιήθηκε μία ανάλυση πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Εξαρτημένη μεταβλητή είναι ο βαθμός ικανοποίησης από τα τρόφιμα σήμερα και ανεξάρτητες μεταβλητές η «Συνολική Ποιότητα» και η «Συνολική Ασφάλεια», όπως αυτές προέκυψαν από τους μέσους όρους των απαντήσεων στις αντίστοιχες ερωτήσεις. Το μοντέλο παλινδρόμησης που προσαρμόστηκε είναι το ακόλουθο:

$$\text{(Ικανοποίηση Σήμερα)} = \beta_0 + \beta_1(\text{Συνολική Ποιότητα}) + \beta_2(\text{Συνολική Ασφάλεια}).$$

Η προσαρμογή του μοντέλου, έδωσε τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.2. Έλεγχος παλινδρόμησης ερωτηματολογίου καταναλωτών

Μεταβλητές	Συντελεστές	Τυποποιημένοι συντελεστές Beta	Στατιστικό T	p-τιμή
Σταθερός Όρος	-2,906		-6,629	0,001
Συνολική Ποιότητα	0,590	0,311	5,888	0,001
Συνολική Ασφάλεια	1,198	0,660	12,487	0,001
R ² =0,601, Έλεγχος σημαντικότητας F=110,821, p<0,001				

Αρχικά, η συνολική προσαρμογή του μοντέλου είναι πολύ ικανοποιητική, αφού ο συντελεστής προσδιορισμού R² είναι ίσος με 0,601 ή 60,1% και η παλινδρόμηση είναι σημαντική στο 5% επίπεδο σημαντικότητας. Στη συνέχεια παρατηρούμε ότι τόσο η ποιότητα, όσο και η ασφάλεια επηρεάζουν σημαντικά την ικανοποίηση των καταναλωτών για τα τρόφιμα (p<0.05). Επιπροσθέτως φαίνεται ότι η άποψη των καταναλωτών για την ασφάλεια των τροφίμων σήμερα, έχει μεγαλύτερη επίδραση στην ικανοποίησή τους από τα τρόφιμα που χρησιμοποιούν σήμερα (Beta=0,660), από ότι έχει η συνολική ποιότητα (Beta=0,311). Το τελικό μοντέλο που προσαρμόστηκε από την ανάλυση είναι το ακόλουθο:

$$(Ικανοποίηση \text{ Σήμερα}) = -2,906 + 0,590(\text{Συνολική Ποιότητα}) + 1,198(\text{Συνολική Ασφάλεια}).$$

5.1.6. Οι επί μέρους πτυχές των τροφίμων

Στο παράρτημα παρατίθενται οι πίνακες συχνοτήτων και γραφήματα για την άποψη των καταναλωτών σχετικά με διάφορα χαρακτηριστικά των τροφίμων σήμερα. Από αυτούς προκύπτει ότι η άποψη των καταναλωτών δεν είναι η αναμενόμενη για τις επιμέρους πτυχές των τροφίμων δηλ. οι καταναλωτές δεν δηλώνουν ικανοποιημένοι ή ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από την τυποποίηση, την συσκευασία, την σήμανση και τις άλλες πτυχές των τροφίμων. Αντιθέτως πλειοψηφούν οι ουδέτερες και γενικότερα οι μη θετικές απόψεις. Αυτό φανερώνει μία ιδιαίτερα επιφυλακτική στάση των καταναλωτών καθώς και το ότι η άποψή τους δεν περιέχει στοιχεία ικανοποίησης.

Ειδικότερα όσον αφορά την τυποποίηση και την συσκευασία επικρατούν κυρίως οι ουδέτερες απόψεις. Στους τομείς της σήμανσης και της διαφήμισης οι απόψεις διαμοιράζονται ανάμεσα σε απαντήσεις οι οποίες κυμαίνονται από την αρνητική εικόνα ως την απλή ικανοποίηση. Όσον αφορά την τιμή περισσότερο από 50 % συγκεντρώνει η άποψη ότι η κατάσταση είναι προβληματική ενώ, τέλος στην πτυχή ικανοποίηση αναγκών είναι το μόνο σημείο όπου υπερτερούν οι θετικές απαντήσεις.

Οι σχετικοί πίνακες και τα διαγράμματα παρατίθενται στο παράρτημα.

5.1.7. Η άποψη των καταναλωτών για τα προγράμματα, τις πιστοποιήσεις και την κοινοτική νομοθεσία.

Από τα ερωτηματολόγια προέκυψαν τα ακόλουθα αποτελέσματα :

Πίνακας 5.3. Η άποψη των καταναλωτών για προγράμματα, πιστοποιήσεις & κοινοτική νομοθεσία.

	Πολύ χαμηλή επίδραση	Περιορισμένη	Ουδέτερη άποψη	Απλώς ικανοποιητική	Πολύ υψηλή επίδραση	Μη απαντήσεις
Ευρωπαϊκά προγράμματα	38	29	26	4	3	50
Κοινοτική νομοθεσία	1	4	98	33	9	5
Πιστοποιήσεις (πρωτοβουλίες)	28	34	27	10	-	51

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι οι καταναλωτές τόσο για τα προγράμματα, όσο και για τις πρωτοβουλίες παρέχουν την ίδια εικόνα με τις αρνητικές απόψεις να υπερτερούν επιβεβαιώνοντας την σχετική επιφυλακτικότητα και από άλλη πλευρά. Σημαντικά αριθμητικά είναι και τα άτομα του δείγματος που δήλωσαν άγνοια. Διαφορετική είναι η εικόνα όσον αφορά την κοινοτική νομοθεσία όπου δεν υπάρχει ποσοστό άγνοιας αλλά η ουδέτερη άποψη συγκεντρώνει την προτίμηση των 2/3 των συμμετεχόντων στην έρευνα.

5.2. Ερωτηματολόγιο παραγωγών

5.2.1. Έλεγχος διαφορών για τις απόψεις των παραγωγών σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων που παράγουν ανάμεσα στο σήμερα και το παρελθόν.

Στη συνέχεια της ανάλυσης εξετάστηκε κατά πόσο η άποψη των παραγωγών για την ποιότητα των τροφίμων που παράγουν διαφοροποιείται σήμερα σε σχέση με την άποψη για την ποιότητα που είχαν στο παρελθόν. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε η ίδια μέθοδος. Η μηδενική υπόθεση που εξετάστηκε είναι η εξής:

H₀: Δεν υπάρχουν διαφορές στο μέσο βαθμό συμφωνίας μεταξύ των απόψεων για την ποιότητα των τροφίμων σήμερα και για την ποιότητα των τροφίμων στο παρελθόν, των παραγωγών.

Από τα στοιχεία που προέκυψαν παρατηρούμε ότι στην περίπτωση της ποιότητας, της ασφάλειας και της ικανοποίησης των καταναλωτών, σύμφωνα με την άποψη των παραγωγών τροφίμων, η υπόθεση της ισότητας των απόψεων κατά μέσο όρο απορρίπτεται στο 5% επίπεδο σημαντικότητας καθώς οι p τιμές είναι μικρότερες από το 0,05. Αυτό σημαίνει ότι όντως υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις απόψεις των παραγωγών γενικά για την ποιότητα, την ασφάλεια των προϊόντων αλλά και την ικανοποίηση των καταναλωτών σήμερα, σε σχέση με την άποψή τους για τα προϊόντα στο παρελθόν. Συγκεκριμένα, οι τιμές της μέσης διαφοράς για τα τρία αυτά στοιχεία είναι θετικές που σημαίνει ότι οι παραγωγοί των τροφίμων πιστεύουν ότι στη σημερινή εποχή είναι σημαντικά υψηλότερη η παρεχόμενη ποιότητα, η ασφάλεια και η ικανοποίηση των καταναλωτών από ό,τι ήταν στο παρελθόν.

Οι σχετικοί πίνακες παρατίθενται στο παράρτημα.

5.2.2. Συσχέτιση ικανοποίησης από ποιότητα & ασφάλεια τροφίμων

Προκειμένου να διερευνηθεί ποιος από τους δύο βασικούς παράγοντες, ποιότητα ή ασφάλεια επηρεάζει περισσότερο την ικανοποίηση των καταναλωτών από τα τρόφιμα σήμερα, με βάση τις απόψεις των παραγωγών των προϊόντων, πραγματοποιήθηκε μία ανάλυση πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Εξαρτημένη μεταβλητή είναι ο βαθμός ικανοποίησης από τα τρόφιμα σήμερα που πιστεύουν οι παραγωγοί ότι έχουν

οι καταναλωτές και ανεξάρτητες μεταβλητές η «Ποιότητα» και η «Ασφάλεια», όπως αυτές προέκυψαν από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις B1 και B3 του ερωτηματολογίου. Το μοντέλο παλινδρόμησης που προσαρμόστηκε είναι το ακόλουθο:

$$(Ικανοποίηση\ Σήμερα)=\beta_0+\beta_1(Ποιότητα)+\beta_2(Ασφάλεια).$$

Η προσαρμογή του μοντέλου, έδωσε τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5.4. Έλεγχος παλινδρόμησης ερωτηματολογίου παραγωγών

Μεταβλητές	Συντελεστές	Τυποποιημένοι συντελεστές Beta	Στατιστικό T	p-τιμή
Σταθερός Όρος	2,469		7,589	0,001
Ποιότητα	0,286	0,387	5,132	0,001
Ασφάλεια	1,119	0,152	2,007	0,047
$R^2=0,625$, Έλεγχος σημαντικότητας $F=18,052$, $p<0,001$				

Αρχικά, η συνολική προσαρμογή του μοντέλου είναι πολύ ικανοποιητική, αφού ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 είναι ίσος με 0,625 ή 62,5% και η παλινδρόμηση είναι σημαντική στο 5% επίπεδο σημαντικότητας. Στη συνέχεια παρατηρούμε ότι τόσο η ποιότητα, όσο και η ασφάλεια επηρεάζουν σημαντικά την ικανοποίηση των καταναλωτών για τα τρόφιμα ($p<0.05$). Επιπροσθέτως φαίνεται ότι η άποψη των παραγωγών για την ποιότητα των τροφίμων σήμερα, έχει μεγαλύτερη επίδραση στην άποψή τους για την ικανοποίηση των καταναλωτών από τα τρόφιμα που χρησιμοποιούν σήμερα (Beta=0,387), από ότι έχει η ασφάλεια (Beta=0,152). Το τελικό μοντέλο που προσαρμόστηκε από την ανάλυση είναι το ακόλουθο:

$$(Ικανοποίηση\ Σήμερα)= 2,469+0,286(Ποιότητα) + 0,119(Ασφάλεια).$$

5.2.3. Οι επί μέρους πτυχές των τροφίμων, από την πλευρά των παραγωγών τροφίμων.

Οι πίνακες συχνοτήτων και γραφήματα για την άποψη των παραγωγών σχετικά με διάφορα χαρακτηριστικά των τροφίμων σήμερα παρατίθενται στο παράρτημα. Από αυτούς προκύπτει ότι η άποψη των παραγωγών τροφίμων για τις επιμέρους πτυχές των τροφίμων είναι διαφορετική από την άποψη των καταναλωτών. Η άποψη που διατυπώνεται για την τυποποίηση και την σήμανση κυμαίνεται από ουδέτερη έως απλά ικανοποιητική ενώ για την συσκευασία διαμορφώνεται μία θετικότερη άποψη η οποία φθάνει ως τα επίπεδα πολύ υψηλή. Επιφυλακτική είναι η άποψη για την διαφήμιση η οποία κυμαίνεται από αρνητική έως ουδέτερη ενώ η άποψη για την τιμή συγκεντρώνεται κατά περισσότερο από 60 % ως απλά ικανοποιητική.

5.2.4. Η άποψη για τα ευρωπαϊκά προγράμματα και τις πρωτοβουλίες.

Όσον αφορά τα προγράμματα και τις πρωτοβουλίες που αφορούν τα τρόφιμα και την διατροφή του ανθρώπου διαπιστώνεται ότι οι απαντήσεις των παραγωγών τροφίμων απέναντι σ' αυτά μάλλον δεν είναι ικανοποιητική. Χαρακτηριστικά μόνο ο Αναπτυξιακός νόμος και το πρόγραμμα Leader επιτυγχάνουν μία επίδοση η οποία κυμαίνεται μεταξύ περιορισμένης άποψης επίδρασης και μέσης επίδρασης με Μ.Ο. 2,76 & 2,37 αντίστοιχα. Ενώ χαρακτηριστικό είναι πως κανείς δεν βαθμολόγησε καμία απάντηση με «5 – Πολύ υψηλή επίδραση». Την πιο αρνητική επίδοση συγκεντρώνει η πιο νέα και άγνωστη έξυπνη εξειδίκευση. Ενώ μεγάλο ποσοστό συμμετασχόντων στην έρευνα δεν απαντά, δηλώνοντας έτσι ό,τι δεν γνωρίζει τα προγράμματα αυτά. Σημαντικό είναι ότι όσον αφορά τις πιστοποιήσεις το 1/3 δηλώνει άγνοια πλην όμως περισσότερο από το 25 % θεωρεί ότι υπάρχει ικανοποιητική επίδραση στα προϊόντα με την παραγωγή των οποίων ασχολούνται.

Πίνακας 5.5. Η εκτίμηση των παραγωγών για τα προγράμματα & τις πρωτοβουλίες που αφορούν τα τρόφιμα.

	Πολύ χαμηλή επίδραση - 1	Περιορισμένη επίδραση - 2	Μέση άποψη - 3	Απλώς Ικανοποιητική επίδραση - 4	Πολύ υψηλή επίδραση - 5	Αριθμός όσων δεν απάντησαν
Πρόγραμμα «Βιολογικής Γεωργίας» & «Βιολ. Κτηνοτροφίας»	52	60	17	0	0	21
Πρόγραμμα «Μεταποίηση» του (ΠΑΑ)	30	35	14	0	0	41
Πρόγραμμα Leader	22	25	17	58	0	28
Πρόγραμμα Προώθησης Αγροτικών Προϊόντων (ΠΑΑ)	16	30	19	15	0	70
Πρόγραμμα «Συστήματα Ποιότητας» (ΠΑΑ)	37	30	0	37	0	48
Προγράμματα «Οργανώσεων Παραγωγών»	14	38	28	0	0	70
Πιστοποιήσεις αγροτικών προϊόντων	6	18	28	40	0	58
«Εξυπνη Εξειδίκευση»	26	20	0	0	0	104
Αναπτυξιακός νόμος	10	39	18	68	0	15
(άλλο)	3	3	0	1	0	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Συμπεράσματα

Με βάση τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα στο χώρο των προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών (με το περιεχόμενο που δόθηκε στις δύο αυτές λέξεις) που αφορούν τα τρόφιμα αλλά και τη διατροφή του ανθρώπου και την έρευνα, η οποία έλαβε χώρα, καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Ο χώρος των προγραμμάτων είναι ιδιαίτερα εκτεταμένος και σύνθετος και περιλαμβάνει προγράμματα, τα οποία παρέχουν δις € στους υποψήφιους δικαιούχους. Διαπιστώνεται, όμως, ότι τα περισσότερα προγράμματα απευθύνονται έμμεσα στη διατροφή του ανθρώπου μέσω της δημιουργίας επενδύσεων, οι οποίες υιοθετούν, αυτονόητα, σύγχρονες προδιαγραφές και έτσι συμβάλλουν θετικά στη βελτίωση της διατροφής του ανθρώπου. Μάλιστα οι σύγχρονες προδιαγραφές αποτελούν προϋπόθεση για την ένταξη στα προγράμματα. Λιγότερα προγράμματα διατίθενται για τον τομέα της διάθεσης των τροφίμων στην αγορά και προς τους καταναλωτές και ακόμη λιγότερα για την αλλαγή των χαρακτηριστικών των τροφίμων (π.χ. το πρόγραμμα της βιολογικής γεωργίας / κτηνοτροφίας, το αντίστοιχο των συστημάτων ποιότητας). Όλος αυτός ο αριθμός των προγραμμάτων σε πολλές περιπτώσεις δεν απευθύνεται (εκτός αυτών που έχουν μία έντονη γεωργική κατεύθυνση) μόνο στα τρόφιμα αλλά τα τρόφιμα αποτελούν μία εκδοχή από τις πολλές περισσότερες οι οποίες μπορούν να ενταχθούν σε αυτά (π.χ. Intereg, Leader, RIS3 κ.α.) εναλλακτικά με επενδύσεις σε δρόμους, έργα υποδομής, περιπτώσεις πολιτιστικής συνεργασίας κ.λπ. Το πρόγραμμα της βιολογικής γεωργίας / κτηνοτροφίας, το οποίο σαφώς μεταβάλλει το χαρακτήρα των τροφίμων συνεπάγεται ταυτόχρονα και αύξηση της τιμής των προϊόντων για τον καταναλωτή.
- Οι διάφορες πρωτοβουλίες οι οποίες έχουν αναδειχθεί είτε από κρατικούς φορείς, είτε από φορείς της αγοράς δεν είναι ιδιαίτερα γνωστές στην Ελλάδα

καθώς στην σχετική ερώτηση ο ΜΟ των απαντήσεων καταγράφονται πολλές μη απαντήσεις (οι οποίες ζητήθηκαν σε περιπτώσεις άγνοιας της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας). Παράλληλα και η εκτίμηση για την αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών και προγραμμάτων δεν βαθμολογείται με καθόλου ικανοποιητικό βαθμό. Από τους καταναλωτές που ρωτήθηκαν στα πλαίσια της έρευνας κανείς δεν απάντησε ότι η χρήση πιστοποιήσεων (των πρωτοβουλιών) βελτίωσε την ποιότητα των τροφίμων και αυτό υποδηλώνει την άγνοια των πρωτοβουλιών. Όσον αφορά τους παραγωγούς η προσέγγιση των προγραμμάτων στον Νομό Καβάλας και παρά το γεγονός ότι ο νομός είναι γνωστός για τα επώνυμα προϊόντα – τρόφιμα που παράγει τα οποία διακινούνται σε μεγάλες ποσότητες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, οι παραγωγοί ελάχιστα γνωρίζουν για τα προγράμματα καθώς και περιορισμένη είναι η εκτίμησή τους για την συμβολή των προγραμμάτων στην βελτίωση των προϊόντων που παράγουν.

- Οι παραπάνω δύο διαπιστώσεις για την προσέγγιση των καταναλωτών με τις πρωτοβουλίες / πιστοποιήσεις αλλά και των παραγωγών τροφίμων με τα προγράμματα αποδεικνύει ή έστω αποτελεί μία ισχυρή ένδειξη πως είτε αμφότερα (προγράμματα και πρωτοβουλίες / πιστοποιήσεις) δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της παραγωγής τροφίμων και της διατροφής είτε υπάρχει ένα σημαντικό ζήτημα ενημέρωσης και επικοινωνίας και των δύο περιπτώσεων. Άρα και τα διαθέσιμα προγράμματα και οι πρωτοβουλίες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό άγνωστα. Μία άλλη εκδοχή θα μπορούσε να είναι (μόνο για τα προγράμματα) η ενδεχόμενη αδυναμία αξιοποίησής τους λόγω της παρατεταμένης κρίσης την οποία βιώνει η χώρα μας.
- Την ίδια στιγμή η άποψη των καταναλωτών για τις επιμέρους πτυχές των τροφίμων είναι ιδιαίτερα συγκρατημένη καθώς οι περισσότεροι δείχνουν να είναι επιφυλακτικοί σε σχέση με την τυποποίηση και την συσκευασία. Ενώ λιγότερο επιφυλακτικοί δηλώνουν για την σήμανση και την διαφήμιση. Επιπλέον ενώ η άποψη για την ικανοποίηση αναγκών είναι θετική, οι τιμές των τροφίμων κυριαρχούνται από την απάντηση προβληματική κατάσταση. Η αντίστοιχη άποψη των παραγωγών τροφίμων διαφέρει καθώς οι απαντήσεις είναι θετικότερες σε όλες τις πτυχές ενώ και η άποψη για την τιμή είναι με ποσοστό μεγαλύτερο του 60 % απλά ικανοποιητική. Η άποψη που

διαμορφώνεται θα μπορούσε να εκληφθεί σαν μία έκφραση άποψης η οποία τείνει να υπερασπιστεί τα παραγόμενα προϊόντα.

- Η συγκρατημένη αυτή στάση επεκτείνεται με μία αρνητική εικόνα την οποία διαθέτουν οι καταναλωτές, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με όλες τις κατηγορίες των τροφίμων όπως αυτές διαμορφώθηκαν στα πλαίσια της ποιοτικής έρευνας καθώς όλοι διατυπώνουν πως τα τρόφιμα παλαιότερα (ενδεικτικά επιλέχθηκε ο χρόνος μίας 20ετίας για να είναι σαφής η χρονική απόσταση) ήταν και πιο ποιοτικά και πιο ασφαλή. Αυτό επιβεβαιώνει την περιορισμένη απόδοση των προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών που έχουν σχέση με την διατροφή του ανθρώπου αλλά και μία έντονη επιφυλακτικότητα των καταναλωτών, η οποία διαμορφώνεται σχετικά με την σημερινή παραγωγή τροφίμων, με δεδομένο ότι αυτή έχει λάβει βιομηχανικά χαρακτηριστικά και ενσωματώνει μεγάλες ποσότητες εισροών. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις σχετικές συγκρίσεις η μικρότερη διαφορά σημειώνεται στην κατηγορία που αφορά τα ιχθυηρά και τα αλιεύματα, στα οποία οι παρεχόμενες εισροές από τον άνθρωπο είναι μηδενικές (εκτός των ιχθυοκαλλιεργειών). Εδώ ίσως δεν πρέπει να παραληφθεί να αναφερθεί η πιθανή συσχέτιση των αποτελεσμάτων με τις διατροφικές κρίσεις που έχουν σημειωθεί τα τελευταία 15 χρόνια (σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια, διοξίνες κ.λπ.)
- Από την έρευνα προκύπτει πως η ασφάλεια των τροφίμων έχει μεγαλύτερη αξία σε σχέση με την ποιότητα (και οι δύο έννοιες παραμένουν σημαντικές). Αντίθετα στον χώρο των παραγωγών η ποιότητα υπερτερεί της ασφάλειας (και οι δύο έννοιες παραμένουν σημαντικές). Η αντίθεση μεταξύ των δύο απόψεων μπορεί να εξηγηθεί με την αγωνία των καταναλωτών αφενός για την ασφάλεια της διατροφής τους και της οικογένειάς τους, η οποία κλονίζεται από τις διατροφικές κρίσεις, την βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και την μεγάλη απόσταση από τους χώρους παραγωγής. Από την άλλη πλευρά στον χώρο των παραγωγών θεωρείται ότι προηγείται η ποιότητα, η οποία αποτελεί και το κριτήριο προώθησης του ενός ή του άλλου ανταγωνιστικού προϊόντος στην αγορά. Ενώ η ασφάλεια μπορεί να εκληφθεί ότι θεωρείται αυτονόητη από τους παραγωγούς.
- Στο παραπάνω σημείο χαρακτηριστικό είναι και πρέπει να τονισθεί πως εάν απέδιδαν τα αναμενόμενα τόσο τα προγράμματα όσο και οι πρωτοβουλίες

τότε η απόσταση μεταξύ των απόψεων των καταναλωτών και των παραγωγών θα ήταν μειωμένη χωρίς να καταγράφονται αντιδιαμετρικά αντίθετες απόψεις καθώς αν μη τι άλλο προβλέπεται η επικοινωνία μεταξύ των χώρων των καταναλωτών και των παραγωγών τροφίμων με τους παραγωγούς να υιοθετούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών.

- Ενώ η αξιοποίηση των προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών θα είχε, πιθανότατα, ως αποτέλεσμα την αναίρεση του αντικρουόμενου στοιχείου εκτίμησης καθώς οι καταναλωτές πιστεύουν πως η έννοια της ασφάλειας θα καλυπτόταν από τα εγγύα που παρέχουν τα προγράμματα και οι πρωτοβουλίες ενώ οι παραγωγοί τροφίμων θα έπρεπε να θεωρούν ισότιμες τις δύο έννοιες δίνοντας την απαραίτητη κατανόηση απέναντι στην ασφάλεια που επιζητούν οι καταναλωτές. Μπορεί λοιπόν να εξαχθεί ως συμπέρασμα πως η μη αποτελεσματική παρέμβαση των προγραμμάτων και πρωτοβουλιών οδηγεί απλά τους παραγωγούς να παρέχουν την αυτονόητη υποστήριξη που νιώθει την ανάγκη να παράσχει κάποιος εργαζόμενος στο προϊόν που παράγει και μέσω του οποίου εξασφαλίζει τα προς το ζειν.
- Από την πλευρά της αυτοδιοίκησης, σημαντικότερο ρόλο διαπιστώνεται ότι επιτελεί σε σχέση με το θέμα αυτό η περιφερειακή αυτοδιοίκηση καθώς αυτή συγκεντρώνει τις αρμοδιότητες που σχετίζονται με την παραγωγή, τον αγορανομικό και τον υγειονομικό έλεγχο καθώς και με τον αναπτυξιακό προγραμματισμό και τα χρηματοδοτούμενα προγράμματα.
- Συνολικά επειδή το συμπέρασμα που προκύπτει είναι η «μη απόδοση» των προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών στον αναμενόμενο βαθμό, τουλάχιστον όπως εκτιμούν την κατάσταση οι καταναλωτές, οι οποίοι θεωρούν ότι τα τρόφιμα από πλευράς ποιότητας και ασφάλειας ήταν σε πιο υψηλά επίπεδα στο παρελθόν παρά σήμερα. Είναι δύσκολο να υποστηριχθεί ξεκάθαρα εάν είναι έλλειμμα ενημέρωσης ή έλλειμμα αποτελεσματικότητας ή και τα δύο μαζί σε κάποιο βαθμό. Το βέβαιο είναι πως πέρα από το ότι δεν έχουμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, οι καταναλωτές δείχνουν να νοσταλγούν τα τρόφιμα της παλαιότερης εποχής. Στο σημείο αυτό πρέπει να επαναληφθεί πρώτον η επίδραση των διατροφικών κρίσεων και δεύτερον η αδυναμία των καταναλωτών να έχουν γνώση της διαδικασίας παραγωγής και της τήρησης της νομοθεσιών αλλά και της εφαρμογής προγραμμάτων και πρωτοβουλιών / πιστοποιήσεων.

Σαφώς η ενδεχόμενη επανάληψη αντίστοιχης έρευνας σε άλλες περιοχές ή η διενέργεια αντίστοιχης έρευνας στο εξωτερικό και η σύγκριση των αποτελεσμάτων μπορεί να συμβάλει στην παραπέρα πρόοδο της επιστημονικής μελέτης των τροφίμων και της διατροφής των ανθρώπων. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις των παραγωγών τροφίμων με τους καταναλωτές αποτελούν ενδείξεις μειωμένης συν-αντίληψης μεταξύ των δύο χώρων και αυτό είναι ένα σημείο που απαιτεί περισσότερη έρευνα και μελέτη καθώς για να μπορούν να δρομολογήσουν αύξηση της παραγωγής οι παραγωγοί θα πρέπει να αντιλαμβάνονται και να προσπαθούν να «ευθυγραμμίσουν» τα προϊόντα που παράγουν με βάση τις απαιτήσεις των καταναλωτών και της αγοράς. Βεβαίως το σημείο αυτό απαιτεί έρευνα σε ένα πιο εκτεταμένο και ειδικό πλαίσιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bisogni C., Jastran M., Seligson M. and A. Thompson (2012), How People Interpret Healthy Eating: Contributions of Qualitative Research. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 44(4).

Brink, T.L., (2004). Questionnaires. Practical hints on how to avoid mistakes in design and interpretation. Chesterfield: Heuristic Books.

Cresswell, J.W. (1998). Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions. Thousand Oaks; London: SAGE.

Gillham, B. (2007). Developing a questionnaire, 2nd Ed, London: Continuum International Publishing Group.

Grudens-Schuck N., Lundy Allen B. and K. Larson, (2004) Focus Group Fundamentals. Departments of Agricultural Education and Studies and Sociology.

Malhotra, N.K. and Birks D.F. (2000). Marketing Research: An Applied Approach, European Edition, Harlow: Pearson Education Ltd.

Marshall, Catherine & Rossman, Gretchen B. (1995). Designing Qualitative Research (2nd edition). Thousand Oaks, London and New Delhi: Sage Publications.

Mendlinger S. and J. Cwikel,(2009). Spiraling Between Qualitative and Quantitative Data on Women's Health Behaviors: A Double Helix Model for Mixed Methods. *Qualitative Health Research*, 18(2): 280-293.

Patton, M.Q. (1990). Qualitative Evaluation and Research Methods. Newbury Park; London: SAGE.

Saris, W., Gallhofer, I. (2007). Design, evaluation and analysis of questionnaires for survey research. New Jersey: John Wiley & Sons.

Zigmund, W., G. (2003). Business Research Methods. Thomson South-Western, Mason, Ohio.

ΓΓΜΕ - Δ/ση Γεωθερμίας και θερμομεταλλικών υδάτων (2007). Καταγραφή γεωθερμικών πηγών.

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης. Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας Έξυπνης Εξειδίκευσης, Έκδοση 9^η. (Απρίλιος 2015)

Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής. Υπηρεσιακά στοιχεία (2016).

Τράπεζα Πειραιώς. Έκθεση για την βιολογική γεωργία (2013)

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων. Υπηρεσιακά στοιχεία (2016).

Φωτιάδης Ι. (1985). Εισαγωγή στη Στατιστική. Θεσσαλονίκη. Εκδόσεις Α.Π.Θ.

Ιστοσελίδες λήψης στοιχείων

<http://www.agrocert.gr> Οργανισμός Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων
(Πλέον: ΕΛΓΟ «Δήμητρα»)

<http://www.brc.org.uk> Πρότυπο BRC

<http://www.brc.globalstandards.com> Πρότυπο BRC

<http://www.eufic.org/index/el/> The European Food Information Council

<http://www.europa.eu> Η ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

<http://www.europa.eu/agriculture/organic/home>

Η ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης / Η αναφορά στην βιολογική γεωργία & κτηνοτροφία

<http://www.eydamth.gr> Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης της Περιφέρειας
ΑΜ-Θ

http://www.fao.org	Οργανισμός Γεωργίας & Τροφίμων του ΟΗΕ
http://www.fssc22000.com	Πρότυπο FSSC
http://www.globalgap.org	Πρότυπο GLOBALGAP
http://www.grms.org	Πρότυπο GRMS
http://www.ifs-certification.com	Πρότυπο IFS
http://www.iso.org	Πρότυπα ISO
http://www.minagric.gr	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων
http://www.pamth.gov.gr	Περιφέρεια ΑΜ-Θ
http://www.primusgfs.com	Πρότυπο PRIMUS
http://www.realfood.tesco.com	Πρότυπο TESCO
http://s3platformjrc.ec.europa.eu/remth	
Η «πλατφόρμα» της έξυπνης εξειδίκευσης για την Περ. Α.Μ.-Θ.	
http://www.statistics.gr	Ελληνική Στατιστική Αρχή
http://www.sqfi.com	Πρότυπο SQFI
http://www.synergy-gss.com	Πρότυπο SYNERGY

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Επιβλέπων καθηγητής: Θ. Λαζαρίδης

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια : Μ. Κεσίδου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

1. Ποια είναι η άποψή σας, συνολικά, σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων στις ημέρες μας ;
2. Η ασφάλεια των τροφίμων πως κλιμακώνεται σε σχέση με την πάροδο του χρόνου ;
3. Ποια είναι η άποψή σας, συνολικά, σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων στις ημέρες μας ;
4. Η ποιότητα των τροφίμων πως κλιμακώνεται σε σχέση με την πάροδο του χρόνου ;
5. Σε ποιες κατηγορίες θα διακρίνατε τα τρόφιμα σχετίζοντάς τα και με τις παραπάνω έννοιες ;
6. Πιστεύετε ότι η ελληνική και η ευρωπαϊκή νομοθεσία συμβάλλουν στην βελτίωση των τροφίμων από πλευρά ποιότητας / ασφάλειας ;
7. Έχετε υπόψη σας ευρωπαϊκά προγράμματα, δράσεις, μέτρα ή άλλες πρωτοβουλίες, οι οποίες να σχετίζονται με τα τρόφιμα και τις παραπάνω παραμέτρους ; Ποιες πηγές ενημέρωσης έχετε στην διάθεσή σας για τα θέματα αυτά ;
8. Πως εκτιμάτε ότι, εν τοις πράγμασι, παρέχονται εγγυήσεις προς τον καταναλωτή (αν) σε σχέση με τις δύο αυτές παραμέτρους ;
9. Ποιες άλλες παραμέτρους θεωρείτε σημαντικές σε σχέση με τα τρόφιμα ;
10. Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο σχετικά ;

Ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία.

Μαρία Κ. Κεσίδου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Επιβλέπων καθηγητής: Θ. Λαζαρίδης

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια : Μ. Κεσίδου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΑΠΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟ ΣΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ

A1. Εκφράστε την άποψή σας για την ποιότητα των τροφίμων σήμερα

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
A1.1	Φρούτα – Λαχανικά	1	2	3	4	5
A1.2	Κρέατα – Αλλαντικά	1	2	3	4	5
A1.3	Γαλακτοκομικά	1	2	3	4	5
A1.4	Αρτοσκευάσματα	1	2	3	4	5
A1.5	Μεταποιημένα	1	2	3	4	5
A1.6	Ιχθυηρά – Αλιεύματα	1	2	3	4	5

A2. Σε σχέση με την προηγούμενη απάντησή σας εκφράστε την άποψή σας για την ποιότητα των τροφίμων πριν 20 και πλέον χρόνια (παρακαλώ την προσοχή σας ώστε οι απαντήσεις σας να είναι συγκρίσιμες)

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
A2.1	Φρούτα – Λαχανικά	1	2	3	4	5
A2.2	Κρέατα – Αλλαντικά	1	2	3	4	5
A2.3	Γαλακτοκομικά	1	2	3	4	5
A2.4	Αρτοσκευάσματα	1	2	3	4	5
A2.5	Μεταποιημένα	1	2	3	4	5
A2.6	Ιχθυηρά – Αλιεύματα	1	2	3	4	5

A3. Εκφράστε την άποψή σας για την ασφάλεια των τροφίμων σήμερα

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
A3.1	Φρούτα – Λαχανικά	1	2	3	4	5
A3.2	Κρέατα – Αλλαντικά	1	2	3	4	5
A3.3	Γαλακτοκομικά	1	2	3	4	5
A3.4	Αρτοσκευάσματα	1	2	3	4	5
A3.5	Μεταποιημένα	1	2	3	4	5
A3.6	Ιχθυηρά – Αλιεύματα	1	2	3	4	5

A4. Σε σχέση με την προηγούμενη απάντησή σας εκφράστε την άποψή σας για την ασφάλεια των τροφίμων πριν 20 και πλέον χρόνια (παρακαλώ την προσοχή σας ώστε οι απαντήσεις σας να είναι συγκρίσιμες)

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
A4.1	Φρούτα – Λαχανικά	1	2	3	4	5
A4.2	Κρέατα – Αλλαντικά	1	2	3	4	5
A4.3	Γαλακτοκομικά	1	2	3	4	5
A4.4	Αρτοσκευάσματα	1	2	3	4	5
A4.5	Μεταποιημένα	1	2	3	4	5
A4.6	Ιχθυηρά – Αλιεύματα	1	2	3	4	5

A5. Εκφράστε την άποψή σας για τα παρακάτω χαρακτηριστικά των τροφίμων (σήμερα)

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
A5.1	Τυποποίηση	1	2	3	4	5
A5.2	Συσκευασία	1	2	3	4	5
A5.3	Σήμανση	1	2	3	4	5
A5.4	Διαφήμιση	1	2	3	4	5
A5.5	Ικανοποίηση αναγκών	1	2	3	4	5
A5.6	Τιμή	1	2	3	4	5

A6. Πείτε μας την άποψή σας για το πόσο ικανοποιημένος είστε, ως καταναλωτής, από τα τρόφιμα που έχετε στην διάθεσή σας

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
A6.1	Σήμερα	1	2	3	4	5
A6.2	Στο παρελθόν (Πριν 20 ή περισσότερα χρόνια)	1	2	3	4	5

A7. Αν έχετε υπόψη σας τα παρακάτω, πείτε μας την άποψή σας για το πόσο θετικά ή αρνητικά συνέβαλαν στην ποιότητα των τροφίμων τα παρακάτω (Αν δεν τα έχετε υπόψη σας, μην απαντήσετε στην ερώτηση αυτή)

		Πολύ χαμηλή επίδραση	Περιορισμένη επίδραση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική επίδραση	Πολύ υψηλή επίδραση
A7.1	Προγράμματα Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με τα τρόφιμα	1	2	3	4	5
A7.2	Κοινοτική νομοθεσία, η οποία διέπει τα τρόφιμα	1	2	3	4	5
A7.3	Πιστοποιήσεις τροφίμων	1	2	3	4	5

Ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία.

Μαρία Κ. Κεσίδου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Επιβλέπων καθηγητής: Θ. Λαζαρίδης

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια : Μ. Κεσίδου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΑΠΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟ ΣΕ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

B1. Εκφράστε την άποψή σας για την ποιότητα των τροφίμων, με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε, σήμερα

Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
1	2	3	4	5

B2. Σε σχέση με την προηγούμενη απάντησή σας εκφράστε την άποψή σας για την ποιότητα των τροφίμων, με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε, από 20 και πλέον χρόνια (παρακαλώ την προσοχή σας ώστε οι απαντήσεις σας να είναι συγκρίσιμες)

Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
1	2	3	4	5

B3. Εκφράστε την άποψή σας για την ασφάλεια των τροφίμων, με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε, σήμερα

Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
1	2	3	4	5

B4. Σε σχέση με την προηγούμενη απάντησή σας εκφράστε την άποψή σας για την ασφάλεια των τροφίμων, με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε, από 20 και πλέον χρόνια (παρακαλώ την προσοχή σας ώστε οι απαντήσεις σας να είναι συγκρίσιμες)

Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
1	2	3	4	5

B5. Εκφράστε την άποψή σας για τα παρακάτω χαρακτηριστικά των τροφίμων, με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε (σήμερα)

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
B5.1	Τυποποίηση	1	2	3	4	5
B5.2	Συσκευασία	1	2	3	4	5
B5.3	Σήμανση	1	2	3	4	5
B5.4	Διαφήμιση	1	2	3	4	5
B5.5	Ικανοποίηση αναγκών	1	2	3	4	5
B5.6	Τιμή	1	2	3	4	5

B6. Πείτε μας την άποψή σας για το πόσο ικανοποιημένος εκτιμάται ότι είναι οι καταναλωτές, από τα τρόφιμα με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε

		Πολύ χαμηλή	Προβληματική κατάσταση	Ουδέτερη άποψη	Απλώς Ικανοποιητική	Πολύ υψηλή
B6.1	Σήμερα	1	2	3	4	5
B6.2	Στο παρελθόν (Πριν 20 ή περισσότερα χρόνια)	1	2	3	4	5

B7. Αν έχετε υπόψη σας τα παρακάτω, πείτε μας την άποψή σας για το πόσο θετικά ή αρνητικά συμβάλλουν στην ποιότητα των τροφίμων, με την παραγωγή των οποίων ασχολείστε τα παρακάτω (Αν δεν τα έχετε υπόψη σας, μην απαντήσετε στα σημεία της ερώτησης που αφορούν στα συγκεκριμένα θέματα)

		Πολύ χαμηλή επίδραση	Περιορισμένη επίδραση	Μέση άποψη	Απλώς Ικανοποιητική επίδραση	Πολύ υψηλή επίδραση
B7.1	Πρόγραμμα «Βιολογικής Γεωργίας» & «Βιολ. Κτηνοτροφίας»	1	2	3	4	5
B7.2	Πρόγραμμα «Μεταποίηση» του (ΠΑΑ)	1	2	3	4	5
B7.3	Πρόγραμμα Leader	1	2	3	4	5
B7.4	Πρόγραμμα Προώθησης Αγροτικών Προϊόντων (ΠΑΑ)	1	2	3	4	5
B7.5	Πρόγραμμα «Συστήματα Ποιότητας» (ΠΑΑ)	1	2	3	4	5
B7.6	Προγράμματα «Οργανώσεων Παραγωγών»	1	2	3	4	5
B7.7	Πιστοποιήσεις αγροτικών προϊόντων	1	2	3	4	5
B7.8	«Έξυπνη Εξειδίκευση»	1	2	3	4	5
B7.9	Αναπτυξιακός νόμος	1	2	3	4	5
B7.10	(άλλο)	1	2	3	4	5

Ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία.

Μαρία Κ. Κεσίδου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Τα κυριότερα Ευρωπαϊκά Προγράμματα σχετικά με τα τρόφιμα

Εθνικός Αναπτυξιακός Νόμος

Στην πραγματικότητα ο Αναπτυξιακός Νόμος δεν αποτελεί ευρωπαϊκό πρόγραμμα, αν και τελεί υπό την έγκριση των οργάνων της Ε.Ε. ώστε να μην παραβιάζεται το κοινοτικό κεκτημένο με δράσεις που παραβιάζουν τις κοινοτικές οδηγίες περί ανταγωνισμού, περιφερειακής ανάπτυξης κ.λπ. Στην πράξη όμως συνηθίζεται να προσμετράται στα «προγράμματα» που είναι διαθέσιμα και γύρω από τα τρόφιμα και άρα και την διατροφή του ανθρώπου. Αξιοποιούμενες οι διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου ενισχύουν την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό και γενικότερα την παραγωγή των τροφίμων με παράλληλη βελτίωση της ποιότητας και της ασφάλειας μέσω του εκσυγχρονισμού. Αξίζει να αναφερθεί ότι για πρώτη φορά γίνεται αναφορά στην εξωστρεφή προώθηση προϊόντων εθνικής ταυτότητας (branding).

Μέχρι πρότινος ίσχυε ο Επενδυτικός Νόμος 3908/2011, όπου τροποποιήθηκε 12 φορές, ενώ εκδόθηκαν και 3 Προεδρικά Διατάγματα. Ο νόμος αυτός αφορούσε την Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή» (ΦΕΚ Α' 8).

Στην εφημερίδα της Κυβέρνησης (Α'117/22.06.16) δημοσιεύτηκε ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος Ν. 4399/2016. Σκοπός του νόμου αναφέρεται ότι είναι η προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης με σεβασμό στους περιβαλλοντικούς πόρους, η τεχνολογική αναβάθμιση, η διαμόρφωση μιας νέας εξωστρεφούς εθνικής ταυτότητας (branding), η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης γνώσης, η μετακίνηση στην αλυσίδα παραγωγής της αξίας για την παραγωγή πιο σύνθετων προϊόντων, η προσφορά καλύτερων υπηρεσιών και εν τέλει η εξασφάλιση καλύτερης θέσης της χώρας στο Διεθνή Καταμερισμό Εργασίας.

Έτσι ο νέος νόμος σε σχέση με τους προηγούμενους επενδυτικούς νόμους, ανοίγει πλέον σημαντικά η βεντάλια των κινήτρων που θα χορηγούνται στις επιχειρήσεις, προκειμένου να καλυφθεί το κενό από την δραστική περικοπή των απευθείας επιχορηγήσεων αλλά και των μειωμένων σε σχέση με το παρελθόν ποσοστών περιφερειακών ενισχύσεων, που πάντως θα φτάνουν κατ' ανώτατο στο 45%.

Έτσι προβλέπονται συνολικά εννέα διαφορετικές κατηγορίες ενισχύσεων, με σημαντικότερες αυτές των φορολογικών απαλλαγών για τα επιχειρηματικά κέρδη, την κάλυψη του μισθολογικού κόστους για τις επιχειρήσεις, και τις επιδοτήσεις επιτοκίων και leasing. Δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην ενίσχυση μικρομεσαίων και νεοσύστατων εταιρειών, στην κοινωνική οικονομία και τους συνεταιρισμούς, τις δημοτικές επιχειρήσεις, κ.α., ενώ διατηρεί το καθεστώς ενισχύσεων για τη δημιουργία και τον εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων εκσυγχρονισμού ξενοδοχειακών μονάδων που είχε και ο νόμος του 2011. Προβλέπει επίσης δυνατότητα προκαταβολής του 30% της επιχορήγησης με την υποβολή εγγυητικής επιστολής προσαυξημένης κατά 10%.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτόν, για να υπαχθεί μία επιχείρηση στα κίνητρα του νέου αναπτυξιακού νόμου, το ελάχιστο ύψος του επενδυτικού σχεδίου θα πρέπει να είναι:

- α) για μεγάλες επιχειρήσεις στο ποσό των 500.000 ευρώ,
- β) για μεσαίες επιχειρήσεις, συνεταιρισμούς και για σχηματισμούς συνέργειας και δικτύωσης (συστάδες - clusters) στο ποσό των 250.000 ευρώ,
- γ) για πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις στο ποσό των 150.000 ευρώ - &
- δ) για τις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) στο ποσό 50.000 ευρώ.

Οι δυνητικά δικαιούχοι φορείς είναι:

- Ατομικές επιχειρήσεις
- Εμπορικές εταιρίες
- Συνεταιρισμοί
- Κοιν.Σ.Επ, Α.Σ, Ο.Π, ΑΕΣ
- Υπό ίδρυση ή υπό συγχώνευση εταιρίες
- Κοινοπραξίες με προϋπόθεση καταχώρησης στο ΓΕΜΗ
- Δημόσιες και δημοτικές επιχειρήσεις και θυγατρικές τους

Η συμμετοχή του φορέα στο κόστος του επενδυτικού σχεδίου μπορεί να καλυφθεί είτε μέσω ιδίων κεφαλαίων είτε με χρηματοδότηση, με την προϋπόθεση ότι το 25% του συνολικού επενδυτικού κόστους δεν περιέχει καμία κρατική ενίσχυση, στήριξη ή παροχή.

Η συμμετοχή του φορέα στο κόστος του επενδυτικού σχεδίου μπορεί να καλύπτεται με τους ακόλουθους τρόπους:

α. με αύξηση του μετοχικού ή εταιρικού κεφαλαίου από νέες εισφορές σε μετρητά, ή με κεφαλαιοποίηση αποθεματικών και με την προϋπόθεση της επαρκούς ρευστότητας της επιχείρησης,

γ. με την ανάλωση υφιστάμενων αποθεματικών,

δ. με τραπεζικό δάνειο ή δάνειο από άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς

Τα επενδυτικά σχέδια θα πρέπει να έχουν τον χαρακτήρα αρχικής επένδυσης και συγκεκριμένα να πληρούν μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α. δημιουργία νέας μονάδας,

β. επέκταση της δυναμικότητας υφιστάμενης μονάδας,

γ. διαφοροποίηση της παραγωγής μιας μονάδας σε προϊόντα ή υπηρεσίες που δεν έχουν παραχθεί ποτέ σε αυτήν,

δ. θεμελιώδη αλλαγή του συνόλου της παραγωγικής διαδικασίας υφιστάμενης μονάδας,

ε. απόκτηση του συνόλου στοιχείων ενεργητικού, που ανήκουν σε επιχειρηματική εγκατάσταση που έχει κλείσει και η οποία αγοράζεται από επενδυτή που δεν σχετίζεται με τον πωλητή και αποκλείει την απλή εξαγορά των μετοχών μιας επιχείρησης.

Στον τομέα του τουρισμού ενισχύεται η ίδρυση – επέκταση ξενοδοχείων 3* και άνω, εκσυγχρονισμοί ολοκληρωμένης μορφής τουλάχιστον 3* εγκαταστάσεις ηλικίας άνω των 5 ετών. Επίσης, ξενοδοχειακές μονάδες που έχουν παύσει την λειτουργία τους, χωρίς να έχει αλλάξει η χρήση τους και εφόσον ανήκουν ή αναβαθμίζονται σε 3, καθώς και η ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμός camping τουλάχιστον 3*, ή η ίδρυση και εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής σε παραδοσιακά ή διατηρητέα κτήρια τα οποία ανήκουν ή αναβαθμίζονται σε κατηγορία τουλάχιστον 2*. Επίσης, ειδικές μορφές τουρισμού (συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, τουριστικοί λιμένες,

θεματικά πάρκα, κλπ) και εγκαταστάσεις αγροτουρισμού ή οινοτουρισμού εφόσον υποβάλλεται από cluster, ή ξενώνων φιλοξενίας νέων.

Στις επιλέξιμες δαπάνες ανήκουν:

1. Οι κτιριακές δαπάνες και μηχανήματα
2. Οι άυλες δαπάνες, για μεταφορά τεχνολογίας, αγορά δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, άδειες εκμετάλλευσης, ευρεσιτεχνίες, τεχνογνωσία και μη κατοχυρωμένες τεχνικές γνώσεις, συστήματα διασφάλισης ποιότητας, πιστοποιήσεις, προμήθεια και εγκατάσταση λογισμικού και συστήματα οργάνωσης της επιχείρησης
3. Το μισθολογικό κόστος
4. Λοιπές κατηγορίες δαπανών, όπως Αμοιβές συμβούλων για ΜΜΕ, κλπ.

Το πρόγραμμα «Μεταποίηση» (Μέτρο 123) του τομεακού προγράμματος (Π.Α.Α.) του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.

Πρόκειται για ένα στοχευμένο πρόγραμμα που απευθύνεται στο μεταποιητικό τομέα των αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς κλάδους της Ελληνικής οικονομίας. Παρά τον πλούτο των προϊόντων, ο αγροδιατροφικός τομέας της Ελλάδας παρουσιάζει σχετικά χαμηλή ανταγωνιστικότητα που οφείλεται στο υψηλό κόστος παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων, τη χαμηλή προστιθέμενη αξία στο προϊόν σε ποιότητα, συσκευασία, τυποποίηση και την αδυναμία προώθησής του στις ξένες αγορές.

Ένας από τους βασικούς στόχους του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2010 είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα μέσα από την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των αγροτικών προϊόντων. Η μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων είναι δράσεις οι οποίες προσδίδουν αυξημένη προστιθέμενη αξία στα αγροτικά προϊόντα.

Έτσι, το Μέτρο 123 - Μεταποίηση υποστηρίζει την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων με την στήριξή τους σε θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών και τεχνολογικού εξοπλισμού, βελτίωση της ποιότητας καθώς επίσης και της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων τους.

Κυρίαρχοι στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας γεωργικών προϊόντων των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων με την στήριξή τους σε θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών και τεχνολογικού εξοπλισμού, βελτίωση της ποιότητας καθώς επίσης και της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων τους.
- Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας και της ανταγωνιστικότητας των δασικών προϊόντων μέσω επενδύσεων που αφορούν στη διατήρηση και αύξηση της προμήθειας πρώτης ύλης, στον εκσυγχρονισμό των πολύ μικρών επιχειρήσεων μεταποίησης και στη βελτίωση της εμπορίας των πρωτογενών δασικών προϊόντων.

Πιο συγκεκριμένα, επιμέρους στόχοι του μέτρου είναι:

1. Η βελτίωση στη μεταποίηση και εμπορία των πρωτογενών γεωργικών προϊόντων μέσω της στήριξης επενδύσεων του παρόντος μέτρου που αποσκοπούν:
 - στη βελτίωση της αποδοτικότητας στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας,
 - στην προώθηση της μεταποίησης της γεωργικής παραγωγής για ενθάρρυνση παραγωγής και αξιοποίησης μορφών ενίσχυσης ανανεώσιμης ενέργειας,
 - στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών και καινοτομίας,
 - στη διάνοιξη νέων ευκαιριών εξεύρεσης αγορών για τα γεωργικά προϊόντα,
2. Η επίτευξη υψηλών επιπέδων ποιότητας στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων,
3. Η βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος, της εργασιακής ασφάλειας, της υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων,
4. Η αξιοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής των βιολογικών προϊόντων και των προϊόντων Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) & των Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), μέσω της ανάπτυξης δικτύου μεταποίησης και εμπορίας τους.

Η επίτευξη των ανωτέρω στόχων θα πραγματοποιηθεί με την προϋπόθεση ότι για όλες τις δράσεις της μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων θα γίνονται σεβαστές οι απαιτήσεις των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς των προϊόντων.

Δικαιούχοι του προγράμματος είναι:

- πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις κατά την έννοια της σύστασης 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής, για τις οποίες προβλέπεται το μέγιστο ποσοστό στήριξης ανάλογα με την περιφέρεια που ανήκουν (σύμφωνα με το Παράρτημα του καν (ΕΚ) 1698/05 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, του Συμβουλίου «Ποσά και Ποσοστά στήριξης»).

- όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτου μεγέθους, της περιοχής των μικρών νησιών του Αιγαίου Πελάγους κατά την έννοια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2019/1993, για τις οποίες προβλέπεται το μέγιστο ποσοστό στήριξης
- επιχειρήσεις, οι οποίες δεν καλύπτονται από το άρθρο 2, παράγραφος 1 της εν λόγω σύστασης (2003/361/ΕΚ της Επιτροπής), και απασχολούν λιγότερους από 750 υπαλλήλους ή έχουν κύκλο εργασιών μικρότερο των 200 εκατ. Ευρώ, για τις οποίες προβλέπεται μείωση κατά το ήμισυ των μέγιστων ορίων της ενίσχυσης που προβλέπεται.

Στο παραπάνω πλαίσιο, έμφαση δίνεται στους τομείς που σχετίζονται με το εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων αλλά και το περιβάλλον δραστηριοποίησής τους. Οι κυριότεροι τομείς με τους επιμέρους στόχους τους εντοπίζονται στα παρακάτω σημεία:

- Επενδύσεις για την εισαγωγή Συστημάτων Ποιότητας (ISO, HACCP),
- Ανασχεδιασμός Διαδικασιών και Οργανωτικού Μοντέλου,
- Εισαγωγή και χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για την βελτιστοποίηση και παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών (ηλεκτρονικές παραγγελίες, παρακολούθηση μεταφοράς προϊόντων (χρόνοι παράδοσης, συνθήκες μεταφοράς, κ.λπ.),
- Εισαγωγή μεθόδων μεταποίησης χαμηλού κόστους, περιβαλλοντικά φιλικών και κοινωνικά αποδεκτών,
- Ανάπτυξη δικτύου μεταποίησης και εμπορίας βιολογικών προϊόντων και προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ.

Όσον αφορά την καινοτομία, στηρίζεται η υιοθέτηση και ανάπτυξη καινοτομιών και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, η βελτίωση της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων στον τομέα της μεταποίησης, ενώ ενισχύεται η προστιθέμενη αξία στο προϊόν για συσκευασία, τυποποίηση και δυνατότητα προώθησής του στις ξένες αγορές.

Το πρόγραμμα «Προώθηση Αγροτικών Προϊόντων» του τομεακού προγράμματος (Π.Α.Α.) του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.

Η ΕΕ συγχρηματοδοτεί προγράμματα διάρκειας έως τριών ετών με σκοπό την προώθηση ευρωπαϊκών αγροτικών προϊόντων στις αγορές της ΕΕ και τρίτων χωρών, με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 1144/2014 που τέθηκε σε ισχύ από την 1η Δεκεμβρίου 2015. Πρόσφατα (7/10/15) εκδόθηκε και ο Εκτελεστικός του Κανονισμός (ΕΕ) 1831/2015. Οι Κανονισμοί αυτοί παρέχουν νέες προοπτικές και αυξημένες δυνατότητες χρηματοδότησης για την προώθηση των αγροτικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Σε σχέση με τους παλαιότερους, ο νέος Κανονισμός αφορά την αύξηση των διαθέσιμων κοινοτικών κονδυλίων, την αύξηση του ποσοστού της κοινοτικής χρηματοδότησης σε 70-85%, τη διεύρυνση των επιλέξιμων προϊόντων και τη μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών για την επιλογή των προγραμμάτων. Έτσι, διευρύνεται η γκάμα των δικαιούχων που μπορούν να ενταχθούν στα προγράμματα ενημέρωσης και προώθησης και διευκολύνεται η υποβολή των σχετικών αιτήσεων.

Σκοπός του προγράμματος είναι να βοηθήσει τους επαγγελματίες του αγροτικού τομέα να εισέλθουν στις διεθνείς αγορές ή να ισχυροποιήσουν την παρουσία τους σε αυτές, καθώς και να ευαισθητοποιήσει τους Ευρωπαίους καταναλωτές όσον αφορά τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι Ευρωπαίοι αγρότες.

Περίπου 111 εκατομμύρια ευρώ θα διατεθούν από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό του 2016 για το σκοπό αυτό, με την προοπτική το ποσό να αυξηθεί στα 200 εκατομμύρια € έως το 2019. Η συμμετοχή της ΕΕ στις επιλέξιμες δαπάνες είναι 70-80% και για την περίπτωση χωρών που λαμβάνουν χρηματοδοτική συνδρομή σύμφωνα με τα άρθρα 136 και 143 της Συνθήκης η συμμετοχή ανέρχεται σε 75-85%. Το υπόλοιπο ποσοστό καλύπτεται από τις οργανώσεις που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Σύμφωνα με τη νέα πολιτική, υπάρχουν δύο τύποι διαθέσιμων προγραμμάτων. Το απλό πρόγραμμα (simple), στο οποίο μπορούν να λάβουν μέρος ένας ή περισσότεροι οργανισμοί από το ίδιο κράτος μέλος και το σύνθετο πρόγραμμα (multi) στο οποίο μπορούν να συμμετάσχουν οργανισμοί από περισσότερα κράτη μέλη. Οι αιτήσεις

πρέπει να υποβάλλονται απευθείας στην Επιτροπή (αντί για τις αρμόδιες αρχές των Κρατών Μελών) όπως γινόταν με τον προηγούμενο κανονισμό.

Διευρύνεται ακόμη περισσότερο ο κατάλογος των επιλέξιμων προϊόντων, καθώς προστίθενται και τα μεταποιημένα προϊόντα, πχ αρτοπαρασκευάσματα, ζυμαρικά και είδη ζαχαροπλαστικής. Με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα σε περισσότερους δικαιούχους να ενταχθούν στα προγράμματα ενημέρωσης και προώθησης και διευκολύνεται η υποβολή των σχετικών αιτήσεων.

Επιλέξιμοι δικαιούχοι είναι οι επαγγελματικές ή διεπαγγελματικές οργανώσεις, οι οργανώσεις παραγωγών ή ενώσεις παραγωγών και οι φορείς του αγροτοδιατροφικού τομέα (Αγροδιατροφικές Συμπράξεις Περιφερειών, κ.α.).

Επιλέξιμες είναι όλες οι δράσεις ενημέρωσης, προώθησης και διαφήμισης των προϊόντων στις χώρες όμως που απευθύνονται, όπως:

1. Διαχείριση του έργου,
2. Στρατηγική (καθορισμός της στρατηγικής επικοινωνίας, καθορισμός της οπτικής ταυτότητας της εκστρατείας),
3. Δημόσιες σχέσεις (δραστηριότητες ΤΠ, εκδηλώσεις Τύπου),
4. Ιστότοπος, μέσα κοινωνικής δικτύωσης (δημιουργία, επικαιροποίηση, συντήρηση ιστοτόπου, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δημιουργία λογαριασμών, τακτική ανάρτηση στο Διαδίκτυο, κινητές εφαρμογές (apps), πλατφόρμες ηλεκτρονικής μάθησης, διαδικτυακά σεμινάρια, κ.ά.),
5. Διαφήμιση (στον Τύπο, τηλεόραση, ραδιόφωνο, Διαδίκτυο, σε εξωτερικούς χώρους, στον κινηματογράφο),
6. Εργαλεία επικοινωνίας (δημοσιεύσεις, πακέτα με υλικό για τα ΜΜΕ, διαφημιστικά αντικείμενα, διαφημιστικά βίντεο,
7. Εκδηλώσεις, όπως σεμινάρια, ημερίδες, συναντήσεις μεταξύ επιχειρήσεων (B2B), κύκλοι κατάρτισης εμπόρων/μαγείρων, δραστηριότητες σε σχολεία — Εβδομάδα ειδικών προσφορών εστιατορίων — Χορηγία εκδηλώσεων — Εκπαιδευτικά ταξίδια στην Ευρώπη,
8. Περίπτερα σε εμπορικές εκθέσεις,
9. Προώθηση στα σημεία πώλησης (POS) — Ημέρες γευσιγνωσίας - &

10. Άλλα: Προώθηση σε δημοσιεύσεις που απευθύνονται στους λιανοπωλητές, διαφήμιση σε σημεία πώλησης.

Στα κριτήρια επιλογής των αιτούντων φορέων σημαντικό ρόλο παίζει η οικονομική τους επάρκεια και η επιχειρηματική τους ικανότητα, τα οποία διασφαλίζονται από τους ισολογισμούς και το προφίλ τους.

Το πρόγραμμα «Σύσταση Οργανώσεων (ή Ομάδων) Παραγωγών» του τομεακού προγράμματος (Π.Α.Α.) του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.

Οι Ομάδες Παραγωγών είναι ένα βασικό εργαλείο που διαθέτουν οι παραγωγοί για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων τους είναι ο σχηματισμός και η λειτουργία ομάδων και οργανώσεων παραγωγών.

Ως Οργάνωση Παραγωγών (ΟΠ), αναγνωρίζεται κάθε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) ή σαφώς οριζόμενο μέρος ενός νομικού προσώπου με εμπορική ιδιότητα, το οποίο έχει συσταθεί νόμιμα με πρωτοβουλία των γεωργών κατά την έννοια του άρθρου 2 του Καν(ΕΚ) 1782/03 του Συμβουλίου, οι οποίοι καλλιεργούν ένα ή περισσότερα από τα προϊόντα που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι, Μέρος ΙΧ του Καν(ΕΚ) 1234/07 ή/και προϊόντα που προορίζονται αποκλειστικά για μεταποίηση. Τέτοια νομικά πρόσωπα είναι:

- Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις (Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις) - &
- Εταιρείες του Εμπορικού Νόμου (Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε.)

Βασική απαίτηση αυτής της Οργάνωσης είναι να έχει αυτή συσταθεί με πρωτοβουλία των γεωργών οι οποίοι καλλιεργούν ένα ή περισσότερα από τα προϊόντα που αναγνωρίζονται από την Οργάνωση. Θα πρέπει να έχει ως στόχο τη χρήση φιλοπεριβαλλοντικών καλλιεργητικών πρακτικών (πχ ολοκληρωμένη διαχείριση AGRO 2), ενώ θα πρέπει ταυτόχρονα να εξασφαλίζει τον προγραμματισμό της παραγωγής, τη συγκέντρωση της προσφοράς και τη διάθεση στην αγορά της παραγωγής των μελών της οργάνωσης, καθώς και τη βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής και τη σταθεροποίηση των τιμών παραγωγού.

Μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών, είναι τα νόμιμα μέλη του νομικού προσώπου που είναι παραγωγοί του προϊόντος / ή των προϊόντων που αφορά η αναγνώριση και τα οποία εγγράφονται στο υποχρεωτικά τηρούμενο μητρώο μελών της ΟΠ.

Κάθε γεωργός θα πρέπει να είναι μέλος μόνο σε μια ΟΠ για τα προϊόντα που παράγονται στην εκμετάλλευσή του και καλύπτονται από την απόφαση αναγνώρισης της ΟΠ. Η ελάχιστη διάρκεια συμμετοχής ενός παραγωγού σαν μέλος σε μια ΟΠ

καθορίζεται στο καταστατικό του νομικού προσώπου και στον ειδικό κανονισμό λειτουργίας της ΟΠ και δεν δύναται να είναι κατώτερη από ένα έτος. Κάθε Οργάνωση Παραγωγών θα πρέπει να διαθέτει Ειδικό κανονισμό λειτουργίας και να έχει εκλεγμένα όργανα.

Σκοπός της Οργάνωσης Παραγωγών είναι η από κοινού αντιμετώπιση των προκλήσεων της αγοράς, η ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους δύναμης, σε σχέση με την παραγωγή και την εμπορία, η διεύρυνση των πιθανών αγοραστών και η μείωση του παραγωγικού κόστους των συλλογικών επενδύσεων.

Ως εκ τούτου, το μέτρο υποστηρίζει τη σύσταση των ομάδων και οργανώσεων παραγωγών, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια όπου προκύπτουν πρόσθετες δαπάνες.

Μέχρι σήμερα ιδιαίτερη πρόβλεψη από κοινοτικούς κανονισμούς, υπάρχει για τις παρακάτω κατηγορίες οργανώσεων παραγωγών:

- Οπωροκηπευτικών,
- Ελαιοκομικών Προϊόντων,
- Μελιού,
- Γάλακτος - &
- Αμπελιού.

Στα οφέλη των παραγωγών συγκαταλέγεται η επίτευξη καλύτερης τιμής για τα παραγόμενα προϊόντα τους, με την εξασφάλιση καλύτερου εισοδήματος, ενώ μειώνεται το κόστος παραγωγής μέσω της κοινής προμήθειας εισροών. Επίσης, γίνεται καλύτερη διαχείριση της παραγωγής και αντιμετωπίζονται ευνοϊκότερα οι προκλήσεις της αγοράς, ενώ ενισχύεται η διαπραγματευτική δύναμη, μέσω της μεγαλύτερης διαθέσιμης ποσότητας προϊόντων. Δίνεται τέλος η δυνατότητα αξιοποίησης αναπτυξιακών και επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Το κανονιστικό πλαίσιο για την νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) διευρύνει και ενισχύει το ρόλο των Ο.Π. παρέχοντάς τους στήριξη με σκοπό:

- Την αντιμετώπιση των προκλήσεων της αγοράς,
- Την ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης, μέσω της αύξησης του όγκου του διαπραγματευόμενου προϊόντος,

- Την ενίσχυση των τοπικών αγορών - &
- Την μείωση του ανά παραγωγού κόστους, μέσω των συλλογικών προμηθειών και επενδύσεων.

Η κύρια διαφορά σε σχέση με το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο αποτυπώνεται στην διεύρυνση της αναγνώρισης, της σύστασης και κυρίως της στήριξης Ο.Π. σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων αυτών του ελαιολάδου και των οπωροκηπευτικών. Αυτό δίνει την δυνατότητα δημιουργίας νέων Ο.Π. για ένα πλήθος αγροτικών προϊόντων όπως είναι τα σιτηρά, τα αμπελοοινικά προϊόντα, το ρύζι, το γάλα, το βόειο κρέας, ο καπνός, τα μελισσοκομικά προϊόντα κ.ά.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί το σημαντικότερο μέτρο του νέου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 που μπορεί να αξιοποιηθεί από τις Ο.Π., δηλαδή το Μέτρο 9 που προβλέπει την αναγνώριση και τη στήριξη νεοϊδρυόμενων Ο.Π. εφόσον συντάσσουν και υποβάλλουν 5ετές επιχειρηματικό σχέδιο. Εδώ, θα πρέπει να υπογραμμιστεί η δυνατότητα και η πρόκληση για την οργάνωση του τομέα της κτηνοτροφίας, ο οποίος μπορεί να παίξει πρωταρχικό ρόλο. Έτσι, οι Οργανώσεις Παραγωγών που είναι αναγνωρισμένες στον τομέα των Οπωροκηπευτικών έχουν τη δυνατότητα υποβολής επιχειρησιακού προγράμματος διάρκειας τριών έως πέντε ετών το οποίο εφαρμόζεται σε ετήσιες περιόδους (1η Ιανουαρίου μέχρι 31η Δεκεμβρίου).

Το ετήσιο ύψος επένδυσης ανέρχεται μέχρι το 8,2% της αξίας της παραγωγής που διατίθεται στο εμπόριο από την ΟΠ κατά την περίοδο αναφοράς, καθορίζοντας ετήσια περίοδο αναφοράς από 1 Ιανουαρίου μέχρι 31 Δεκεμβρίου δύο έτη πριν το έτος έναρξης της υλοποίησης του προγράμματος. Η κοινοτική ενίσχυση στα ανωτέρω Ε.Π. ανέρχεται στο 50% των δαπανών που έχουν πραγματοποιηθεί ή στο 4,1% της αξίας της παραγωγής που διετέθη στο εμπόριο από την ΟΠ την περίοδο αναφοράς

Στα Επιχειρησιακά Προγράμματα μπορούν να υλοποιηθούν δράσεις που στοχεύουν στον προγραμματισμό της παραγωγής, στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, στην πρόληψη και διαχείριση κρίσεων, στην προστασία του περιβάλλοντος, όπως και στην διάθεση των προϊόντων και συνολικά σε όλους τους τομείς που αφορούν την παραγωγή και την διάθεση των τροφίμων αλλά και την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.

Από το αρμόδιο Υπουργείο δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 2016 ένα Μητρώο Οργανώσεων Παραγωγών, μια ηλεκτρονική εφαρμογή, η λειτουργία της οποίας θα αποτελέσει ένα αξιόπιστο σύστημα ενημέρωσης για τις Οργανώσεις Παραγωγών και τα μέλη τους, αποτρέποντας τον κίνδυνο διπλοεγγραφών, ενώ θα συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία των Οργανώσεων Παραγωγών και στην αποτελεσματική δράση τους.

Το πρόγραμμα «Συστήματα Ποιότητας Γεωργικών Προϊόντων» του τομεακού προγράμματος (Π.Α.Α.) του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), στοχεύοντας στη βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος και στην ενδυνάμωση της αγροτικής οικονομίας, ενισχύει την πιστοποίηση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων, καθώς οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, η απελευθέρωση των αγορών και οι νέες διεθνείς συμφωνίες για την παραγωγή και διάθεση αγροτικών προϊόντων επιβάλουν νέα δεδομένα στον αγροτικό τομέα.

Στα κριτήρια αυτά ποιότητας συγκαταλέγονται έννοιες όπως «φιλικό προς το περιβάλλον», «βιολογική καλλιέργεια» και «ανώτερη ποιότητα». Τα νέα όμως κριτήρια για να συνθέσουν το προφίλ του ποιοτικού τροφίμου, και να διαφοροποιήσουν ριζικά την έννοια του ποιοτικού του ελέγχου σε σχέση με το παρελθόν, πρέπει να ακολουθούν εγγυημένες διαδικασίες πιστοποίηση από υπεύθυνους φορείς πιστοποίησης, που ξεκινά από το χωράφι του αγρότη και φτάνει μέχρι το ράφι του καταναλωτή. Σκοπός της εφαρμογής αυτών των συστημάτων είναι να διασφαλιστεί η ασφάλεια, η υγιεινή και η θρεπτικότητα των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων και να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των καταναλωτών.

Ξεκινώντας με τους παραγωγούς, αυτοί καλούνται να προσαρμόσουν τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις τους σε σύγχρονες επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα ποιοτικά και ασφαλή με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, τα προϊόντα θα πρέπει να είναι πιστοποιημένα έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι ακολουθούνται ορθές γεωργικές πρακτικές σε θέματα καλλιέργειας, φυτοπροστασίας, συγκομιδής και διάθεσης των αγροτικών προϊόντων. Επίσης θα πρέπει να διατηρούν πιστοποιητικά καταλληλότητας και έγκρισης για τα φυτώρια ή τους σπόρους που χρησιμοποιούν, να συνεργάζονται με ειδικά εκπαιδευμένους επιστήμονες και να λειτουργούν συλλογικά για να αυξήσουν την ανταγωνιστική τους θέση.

Ένα γεωργικό προϊόν μπορεί να πιστοποιηθεί ως Ολοκληρωμένη Διαχείριση, σύμφωνα με:

- το ελληνικό πρότυπο AGRO,
- το ευρωπαϊκό πρότυπο GLOBALGAP,
- το πρότυπο BRC,

- το πρότυπο IFS,
- το ISO 9001:2008,
- τα Συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας τροφίμων ISO 22000:2005 (αναλύονται πιο κάτω),
- το σύστημα ασφάλειας των τροφίμων HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points),
- τα συστήματα Π.Ο.Π., Π.Γ.Ε. & Ε.Γ.Π.Ε. που αφορούν την προέλευση των τροφίμων - &
- το πλαίσιο που επιγράφεται: Οίνοι ονομασίας προέλευσης ελεγχόμενης (ΟΠΕ) και Ονομασίας Προελεύσεως Ανώτερης Ποιότητας (ΟΠΑΠ).

Στα συστήματα ποιότητας αγροτικών προϊόντων θα μπορούσαμε να εντάξουμε και τα προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), τα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) και τα Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα (ΕΠΠΕ/Καν. 509/2006). Τα προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.) διέπονται από τον Κανονισμό (ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου της 20ης Μαρτίου 2006 σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

- «ονομασία προέλευσης»: το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται για την περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου που κατάγεται από τη συγκεκριμένη περιοχή, τον συγκεκριμένο τόπο ή τη συγκεκριμένη χώρα, του οποίου η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά οφείλονται ουσιαστικά ή αποκλειστικά στο ιδιαίτερο γεωγραφικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους εγγενείς φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες, του οποίου η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.
- «γεωγραφική ένδειξη »: το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται για την περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου: που κατάγεται από την εν λόγω περιοχή, τον συγκεκριμένο τόπο ή την εν λόγω χώρα, του οποίου η συγκεκριμένη ποιότητα, η φήμη ή άλλα χαρακτηριστικά μπορούν να

αποδοθούν στην εν λόγω γεωγραφική καταγωγή , του οποίου η παραγωγή ή /και η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

- «παραδοσιακά προϊόντα»: παράγονται από παραδοσιακές πρώτες ύλες, είτε έχουν παραδοσιακή σύσταση ή ακόμη έχουν τρόπο παραγωγής ή και μεταποίησης που υπάγεται στους παραδοσιακούς. Η ιδιοτυπία, δηλαδή τα στοιχεία που το διαφοροποιούν από άλλα, δεν πρέπει να οφείλεται στη γεωγραφική καταγωγή – μια και τότε το προϊόν υπάγεται σε μια από τις δύο προηγούμενες κατηγορίες – ούτε ακόμη σε κάποια τεχνολογική καινοτομία που αλλοιώνει τον παραδοσιακό χαρακτήρα. Το ενδιαφέρον για την εγγραφή στον κατάλογο αυτό είναι περιορισμένο, επειδή την κατοχυρωμένη ονομασία μπορούν να τη χρησιμοποιούν όλοι, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, εάν τηρούν τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις.
- Οίνοι ονομασίας προέλευσης ελεγχόμενης (ΟΠΕ) και Ονομασίας Προελεύσεως Ανώτερης Ποιότητας (ΟΠΑΠ). Παράγονται σε οριοθετημένη ζώνη από συγκεκριμένες ποικιλίες που δίνουν κρασιά υψηλής ποιότητας, με συγκεκριμένες μεθόδους καλλιέργειας και οινοποίησης. Έχουν ορισμένα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, πάνω από ένα ελάχιστο αλκοολικό τίτλο και κάτω από μια μέγιστη απόδοση το στρέμμα. Στην Ελλάδα υπάρχουν 28 αναγνωρισμένες αμπελουργικές ζώνες. Τα κρασιά αυτά φέρουν στο πώμα ταινία (τα πρώτα μπλε και τα δεύτερα κόκκινη) που εκδίδεται από υπηρεσίες που εποπτεύονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ως εγγύηση γνησιότητας.

Βιολογική Γεωργία – Βιολογική Κτηνοτροφία

Το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων αναφερόμενο στο πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας καταγράφει: «Στον κοινωνικό τομέα αναγνωρίζεται ο διττός ρόλος της βιολογικής γεωργίας ως ασφαλής μέθοδος παραγωγής τροφίμων που ανταποκρίνεται στις ανησυχίες του καταναλωτή και ως υπεύθυνη για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και για την προστασία του περιβάλλοντος και των ζώων τόσο σε τοπικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Στα είδη, στις περιοχές και στις δραστηριότητες όπου είναι εφικτή η παραγωγή βιολογικών προϊόντων, η βιοκαλλιέργεια και η βιολογική κτηνοτροφία είναι ο στόχος που πρέπει να πετύχουμε στο άμεσο μέλλον.

Οι στόχοι της Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας είναι:

- *Παραγωγή προϊόντων και τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας, ασφαλή για τον καταναλωτή χωρίς υπολείμματα φυτοφαρμάκων, αντιβιοτικών και χημικών λιπασμάτων.*
- *Προστασία του περιβάλλοντος (προστασία του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα, αειφορική διαχείριση φυσικών πόρων, εξασφάλιση της βιοποικιλότητας)*
- *Μη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) ή/και προϊόντων που παράγονται από αυτούς.*
- *Προστασία της υγείας των αγροτών από την έκθεσή τους σε βλαβερές χημικές ουσίες.*
- *Η φυσική διαβίωση των ζώων και η εξασφάλιση της ευζωίας τους.*
- *Χρήση ζωοτροφών που έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο και χωρίς τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) ή/και προϊόντων που παράγονται από αυτούς.»*

Προκειμένου για την ένταξη ενός παραγωγού στην διαδικασία παραγωγής γεωργικών τροφίμων απαιτείται σύμφωνα με τον καν. (ΕΚ) 834/07 μία συγκεκριμένη πορεία, η οποία προβλέπει τη σύμβαση του ενδιαφερομένου με έναν εκ των ιδιωτικών οργανισμών που υπάρχουν και λειτουργούν στη χώρα, ο οποίος τελικά παρέχει και τη σχετική πιστοποίηση και σήμανση στα παραγόμενα προϊόντα. Ο παραγωγός εν γνώση του «αποποιείται» σημαντικό μέρος των τεχνολογικών δυνατοτήτων της εποχής

μας και των διαθέσιμων εισροών και αξιοποιεί τις επιστημονικές γνώσεις που μπορούν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες καλλιεργητικών μέτρων και ωφέλιμων οργανισμών για την παραγωγή τροφίμων, τα οποία ενσωματώνουν υψηλότερες απαιτήσεις σε εργασία (συχνά χειρονακτικής) και τα οποία απευθύνονται σε καταναλωτές με υψηλότερες διατροφικές απαιτήσεις, οι οποίοι έχουν την διάθεση να πληρώσουν υψηλότερες τιμές για την διατροφή τους. Για τους εντασσόμενους παραγωγούς στα μέτρα της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας υπάρχουν πίνακες με προϊόντα που είναι διαθέσιμα και στην φύση και τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο για την θρέψη, όσο και για την φυτοπροστασία. Στην βιολογική κτηνοτροφία ειδικά επιτρέπεται η χρήση ζωοτροφών από καλλιέργειες βιολογικής γεωργίας αλλά και η χρήση εμβολίων για τις ζωνόσους, όπως προβλέπεται από τους σχετικούς κανονισμούς.

Οι κυριότεροι κανονισμοί, οι οποίοι αφορούν τη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία είναι οι καν. 834 / 2007 - αντί του παλαιότερου 2092/1991, ο καν. 889/2008, ο καν. 1235/2008 και η ιστοσελίδα της Ε.Ε. http://ec.europa.eu/agriculture/organic/home_el. Εδώ πρέπει να αναφερθεί πως οι εντασσόμενοι παραγωγοί στο συγκεκριμένο πρόγραμμα τυγχάνουν δικαιούχοι σχετικής κοινοτικής ενίσχυσης, η οποία καταβάλλεται σύμφωνα με όσα ο σχετικός κανονισμός ορίζει.

Οι υψηλές τιμές λιανικής των προϊόντων της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας θεωρούνται, σύμφωνα με την σχετική έκθεση την οποία συνέταξε η Τράπεζα Πειραιώς (Δαγκαλίδης, 2013), από τους καταναλωτές σαν το σοβαρότερο μειονέκτημα των βιολογικών προϊόντων που περιορίζει τις αγορές ιδίως των μη συνειδητοποιημένων και ευκαιριακών καταναλωτών. Ο παράγοντας «τιμή» λειτουργεί ανασταλτικά στους συνειδητοποιημένους καταναλωτές όταν η διαφορά τιμής ξεπερνά το ψυχολογικό όριο του 25-35% (ανάλογα με το προϊόν) ενώ είναι εντελώς αποτρεπτικός στους μη συνειδητοποιημένους ή ευκαιριακούς αγοραστές βιολογικών προϊόντων.

Ενώ στην σχετική SWOT ανάλυση που παρατίθεται αναφέρονται ως ισχυρά σημεία οι άριστες κλιματικές συνθήκες της χώρας μας για την βιολογική καλλιέργεια αλλά και η ύπαρξη μίας κρίσιμης μάζας καταναλωτών στα αστικά κέντρα, οι οποίοι προτίθενται να πληρώσουν υψηλότερες τιμές προκειμένου να αγοράσουν βιολογικά τρόφιμα. Από την άλλη πλευρά στα αδύνατα σημεία καταγράφεται η έλλειψη της

σχετικής ενημέρωσης στον βαθμό που θα ήταν επιθυμητό. Τέλος αξίζει να σημειωθεί πως το ποσοστό βιολογικής γεωργίας στη χώρα μας είναι ακόμη ιδιαίτερα χαμηλό σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το πρόγραμμα Leader (CLLD)

Το Leader είναι ένα παλιό ευρωπαϊκό πρόγραμμα, το οποίο έχει μία σχεδόν 25ετή πορεία στην χώρα μας και το οποίο πάντα απέβλεπε στην ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης. Στην τρέχουσα περίοδο το πρόγραμμα εντάχθηκε, χρηματοδοτικά, στις περιφέρειες και ειδικότερα στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), όπου το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης εκχώρησε τους σχετικούς πόρους. Το Leader χαρακτηρίζεται ως ένα πολυτομεακό αλλά και πολυταμειακό πρόγραμμα καθώς ενισχύει πολλούς τομείς που αφορούν την τοπική ανάπτυξη αλλά και του διατίθενται πόροι (μέσω ΠΕΠ, πλέον) από πολλά ευρωπαϊκά ταμεία. Το Leader προβλέπει την ενίσχυση και δημοσίων (π.χ. για Δήμους) επενδύσεων αλλά και ιδιωτικών. Από το πρόγραμμα μπορεί να ενισχυθεί και η παραγωγή τροφίμων καθώς και η διάθεσή τους, όπως όμως και η ανάδειξη ιδιαίτερων περιπτώσεων τροφίμων και διατροφής (π.χ. παραδοσιακά τρόφιμα ή τοπικές συνταγές κ.λπ.). Σύμφωνα με το πρόγραμμα Leader που υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα επιδοτούνται επενδύσεις προϋπολογισμού έως 600.000 €. Οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να χρηματοδοτηθούν από το πρόγραμμα Leader θα πρέπει να έχουν αντικείμενο ή να δραστηριοποιηθούν στους παρακάτω κλάδους, στους οποίους κυριαρχούν αντικείμενα τροφίμων και διατροφής:

- Μεταποίηση και συσκευασία αγροτικών προϊόντων
- Οικοτεχνία
- Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών
- Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την α' μεταποίηση
- Χώροι εστίασης και αναψυχής
- Επιχειρήσεις καταλυμάτων
- Επιχειρήσεις εναλλακτικού τουρισμού
- Τουριστικά γραφεία.

Το Leader δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε τρόφιμα οικοτεχνικής παρασκευής όπως:

Α) Προϊόντα δημητριακών, ιδίως απλά αρτοσκευάσματα (π.χ. παξιμάδια κ.λπ.) και ζυμαρικά

Β) Προϊόντα φυτικής προέλευσης με ή χωρίς γλυκαντικές ύλες, ιδίως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστες, ζελέ φρούτων, παστέλια με ξηρούς καρπούς, πετιμέζι, μουσταλευριά.

Γ) Προϊόντα με παρθένα ελαιόλαδα και διάφορα αρωματικά φυτά, μπαχαρικά, αιθέρια έλαια, χυμούς φρούτων κ.α. τρόφιμα σε συσκευασία έως δύο (2) λίτρων.

Δ) Προϊόντα διατηρημένα με αλάτι, ξύδι και λάδι τρόφιμα φυτικής προέλευσης, ιδίως ελιές και προϊόντα ελιάς αλείμματα, τουρσιά, σάλτσες.

Ε) Προϊόντα διατηρημένα με ξήρανση τρόφιμα φυτικής προέλευσης, ιδίως φρούτα και λαχανικά, ξηροί καρποί, όσπρια, αρωματικά φυτά.

ΣΤ) Προϊόντα με μέλι και ξηρούς καρπούς, αποξηραμένα φρούτα, μαστίχα, κρόκο κ.α. τρόφιμα

Ζ) Γαλακτοκομικά προϊόντα, όπως τυρί, βούτυρο, γιαούρτι.

Συνολικά, το πρόγραμμα Leader στηρίζεται στο άρθρο 6 του καν. 1305/2013 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης. Η στρατηγική του προγράμματος σχεδιάστηκε λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων :

- τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη
- τους στόχους του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020,
- τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα της εταιρικής σχέσης και ιδιαίτερα των Θεματικών Ομάδων Στρατηγικού Σχεδιασμού (ΘΟΣΣ).
- τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους του Σύμφωνου Εταιρικής Σχέσης 2014-2020
- τα αποτελέσματα της SWOT και τον προσδιορισμό των αναγκών.
- τις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το όραμα για την αγροτική ανάπτυξη, συνοψίζεται ως η «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη και βιώσιμη ανταγωνιστικότητα του αγροτικού χώρου». Η στρατηγική διαρθρώνεται γύρω από τρεις αλληλένδετους και συμπληρωματικούς στόχους, που προσβλέπουν στην άμβλυση των επιπτώσεων της μακροχρόνιας

ύφεσης, λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης και την επίτευξη των γενικότερων δεσμεύσεων, που έχει αναλάβει η χώρα μας για την δημοσιονομική εξυγίανση και την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, ως ακολούθως:

ΣΤ1: Δημιουργία ενός ισχυρού, ανταγωνιστικού και βιώσιμου αγροδιατροφικού συστήματος.

ΣΤ2: Προαγωγή της αειφορίας του αγροδιατροφικού συστήματος και των αγροτικών περιοχών.

ΣΤ3: Δημιουργία βιώσιμων & πολυλειτουργικών αγροτικών περιοχών μέσω της προώθησης της τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων στον αγροτικό χώρο.

Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD), βασισμένη στην προσέγγιση LEADER, αποτελεί μια μέθοδο σχεδιασμού και υλοποίησης τοπικών ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών, με τη συμμετοχή των εταίρων σε τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών, των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών φορέων, προκειμένου να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά οι οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και δημογραφικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές. Η προσέγγιση αυτή συνιστά ένα ιδιαίτερα ισχυρό εργαλείο, ειδικά σε περιόδους κρίσης, που ευελπιστεί να αναδείξει ότι οι τοπικές κοινότητες μπορούν: α) να κάνουν σταθερά βήματα προς πιο αποτελεσματικές μορφές οικονομικής, βιώσιμης και «χωρίς αποκλεισμούς» ανάπτυξης, σύμφωνα με τη στρατηγική «Horizon 2020», β) να «καινοτομήσουν» όχι αποκλειστικά σε όρους τεχνολογικούς αλλά κυρίως σε όρους αντιμετώπισης των τοπικών προβλημάτων και γ) να ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή στις αγροτικές περιοχές.

Οι τοπικοί εταίροι στις αγροτικές περιοχές της χώρας, έχουν μακρόχρονη εμπειρία στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης μέσω κυρίως του LEADER και των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ), τα οποία εφαρμόστηκαν από Αναπτυξιακές Εταιρείες. Στη νέα προγραμματική περίοδο, σκοπός είναι να ενισχυθούν «νέες και πιο καινοτόμες» προσεγγίσεις με βάση τα καινούργια αναπτυξιακά δεδομένα και εργαλεία (όπως τάση επιστροφής νέων στην ύπαιθρο, κοινωνικές πρωτοβουλίες, ενίσχυση βραχέων αλυσίδων και εναλλακτικών καναλιών

διάθεσης αγροτικών προϊόντων, διασύνδεση αγροτικού τομέα με τον πολιτισμό, τον τουρισμό και το περιβάλλον), αυξάνοντας σχετικές συνέργειες για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας των αγροτικών περιοχών σύμφωνα με τον αναπτυξιακό και στρατηγικό σχεδιασμό της χώρας για την αγροτική ανάπτυξη. Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων εφαρμόζεται στο πλαίσιο του Μέτρου 19 του ΠΑΑ 2014-2020.

Ειδικότερα επιλέξιμες δαπάνες, τις οποίες καλύπτει το Leader είναι οι εξής:

- Δαπάνες κτιριακών εγκαταστάσεων, όπως οικοδομικών εργασιών κ.λπ.
- Δαπάνες διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις λειτουργίας της επιχείρησης.
- Δαπάνες αγοράς νέου μηχανολογικού εξοπλισμού. Περιλαμβανομένων των δαπανών μεταφοράς και εγκατάστασης.
- Δαπάνες αγοράς λοιπού εξοπλισμού απαραίτητου για τη λειτουργία της επιχείρησης και αγοράς οχημάτων για τις επιχειρήσεις εναλλακτικού τουρισμού.
- Γενικές δαπάνες συνδεδεμένες με τα ανωτέρω όπως, αμοιβές μηχανικών και συμβούλων.
- Δαπάνες προβολής και προώθησης, όπως η έκδοση διαφημιστικών φυλλαδίων.
- Δαπάνες αγοράς ειδικών επαγγελματικών μέσων μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών.
- Δαπάνες για την κάλυψη του κόστους μελέτης - εγκατάστασης συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και ποιοτικών σημάτων και πιστοποίησης.

Τα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας ή «Interreg»

Στην επικεφαλίδα της σχετικής ιστοσελίδας για τα προγράμματα Interreg αναγράφεται ότι: «*Η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία αποτελεί Στόχο της Πολιτικής Συνοχής και παρέχει ένα πλαίσιο για την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ φορέων από διαφορετικές χώρες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο*» καθώς και ότι αποβλέπει, μεταξύ άλλων, σε «*Μεγαλύτερη ανάπτυξη και περισσότερες θέσεις εργασίας για όλες τις περιφέρειες και πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*». Στα προγράμματα Interreg περιλαμβάνονται τα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας – Βουλγαρίας, Ελλάδας – Τουρκίας, Ελλάδας – FYROM, Ελλάδας – Αλβανίας, Ελλάδας – Ιταλίας, τα προγράμματα Interreg Europe, το BalkanMed κ.α. Όλα τα προγράμματα αυτά στοχεύουν στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ μαζί με τη Σύγκλιση και την Περιφερειακή Ανάπτυξη (ανταγωνιστικότητα και απασχόληση) και παρέχουν ένα πλαίσιο για την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ φορέων από διαφορετικές χώρες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και περιλαμβάνουν τα εργαλεία εφαρμογής της. Στα Προγράμματα Interreg συμμετέχουν χώρες και από τις δύο πλευρές των συνόρων, τα προγράμματα διαθέτουν έναν κοινό προϋπολογισμό, κοινές διαχειριστικές δομές και κοινούς κανόνες εφαρμογής. Η δομή των προγραμμάτων βασίζεται σε μια πλήρως ισορροπημένη σχέση μεταξύ των κρατών, που συμμετέχουν σε αυτά. Τη διαχειριστική ευθύνη των Προγραμμάτων έχει εθνική ή περιφερειακή αρχή ενός Κράτους-Μέλους της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία των προγραμμάτων αυτών περιλαμβάνει:

1. **την Διασυνοριακή Συνεργασία**, η οποία συμβάλει στη μετατροπή των περιφερειών εκατέρωθεν των εσωτερικών ή εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ισχυρούς οικονομικούς και κοινωνικούς πόλους. Συγκεκριμένα, ενθαρρύνοντας δράσεις στους τομείς επιχειρηματικότητας, βελτίωσης της κοινής διαχείρισης φυσικών πόρων, ενίσχυσης δεσμών μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, βελτίωσης της πρόσβασης σε δίκτυα μεταφορών και επικοινωνίας, ανάπτυξης της κοινής χρήσης υποδομών, διοικητικής συνεργασίας, απασχόλησης, διάδρασης μεταξύ κοινοτήτων, πολιτισμού και κοινωνικής συνοχής.
2. **την Διακρατική Συνεργασία**, η οποία προωθεί τη συνεργασία μεταξύ ευρύτερων ευρωπαϊκών περιφερειών, (π.χ. Βαλτική, Μεσόγειος, Άλπεις) και διευκολύνει

συντονισμένες στρατηγικές απαντήσεις σε κοινές προκλήσεις, όπως η διαχείριση πλημμυρών, οι μεταφορές, κ.λπ. - &

3. **την Διαπεριφερειακή Συνεργασία**, η οποία παρέχει ένα πλαίσιο για την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ φορέων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο από ολόκληρη την Ευρώπη, με στόχο να συμβάλει στις ευρωπαϊκές στρατηγικές για την παραγωγή, την απασχόληση και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, στοχεύει στην εξάλειψη των ανισοτήτων μέσω της διασύνδεσης λιγότερο έμπειρων με πιο αναπτυγμένες περιφέρειες σε διάφορους τομείς δράσεις, όπως η καινοτομία, η δημογραφική αλλαγή, η αγορά ενέργειας και η κλιματική αλλαγή.

Οι πόροι των προγραμμάτων αυτών κατανέμονται, μεταξύ άλλων, σε τομείς όπως:

- Στήριξη μετάβασης και θεσμική υποστήριξη και ανάπτυξη,
- Διασυνοριακή Συνεργασία,
- Περιφερειακή Ανάπτυξη,
- Ανάπτυξη Ανθρωπίνων Πόρων &
- Αγροτική Ανάπτυξη.

Στα πλαίσια των παραπάνω τομέων ενισχύονται:

- 1) η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στις συνοριακές περιοχές,
- 2) η αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων,
- 3) η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας - &
- 4) η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών πληθυσμών.

Από τη μέχρι σήμερα εμπειρία τα προγράμματα Intereg αξιοποιήθηκαν περισσότερο στην υλοποίηση υποδομών κοινού, διασυνοριακού ενδιαφέροντος και άλλων κοινού ενδιαφέροντος δράσεων. Παρόλα αυτά υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησής τους και σε θέματα τροφίμων και διατροφής όπως και στην από κοινού αξιοποίηση φυσικών πόρων για την παραγωγή τροφίμων αλλά και για την διάθεση τροφίμων από κάθε χώρα εκατέρωθεν των συνόρων και για αυτό αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

Τα προγράμματα Horizon 2020

Το Horizon 2020 (H2020) είναι το χρηματοδοτικό μέσο εφαρμογής μιας Ευρωπαϊκής εμβληματικής πρωτοβουλίας με στόχο την εξασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, η οποία ονομάζεται πρωτοβουλία «Innovation Union». Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί την έρευνα και την καινοτομία και αποβλέπει σε μία γενικότερη προσπάθεια για τη πρόκληση ανάπτυξης και νέων θέσεων εργασίας στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα αυτό αναμένεται ότι θα είναι ανοιχτό ως το 2020, τουλάχιστον.

Το πρόγραμμα Horizon 2020 ενισχύει περισσότερο την καινοτομία, από την έρευνα σ' ένα ευρύ φάσμα μέχρι και την παραγωγή προϊόντων και το εμπόριο. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές της καινοτομίας (τεχνολογική, μη τεχνολογική οργάνωση, κοινωνική καινοτομία, κλπ) και εστιάζει σε κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία της Ευρώπης (π.χ. υγεία, καθαρή ενέργεια και μεταφορά). Παρέχει απλοποιημένη πρόσβαση, για όλες τις εταιρείες, πανεπιστήμια, ινστιτούτα, σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και πέρα από αυτές. Επίσης, περιλαμβάνει νέα μέσα χρηματοδότησης (π.χ. βραβεία επιβράβευσης και κινήτρου) και υποστηρίζει ειδικές δράσεις σε τρεις φάσεις (από την ιδέα στην αγορά) ειδικά για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Παρέχει τέλος νέα οικονομικά μέσα όπως πρόσβαση σε χρηματοδότηση κινδύνου (δάνεια, εγγυήσεις, ίδια χρηματοδότηση, κλπ).

Οι προτεραιότητες του προγράμματος αναγράφεται ότι περιλαμβάνουν:

1. την «Άριστη Επιστήμη» (Excellent Science). Δηλαδή το πρόγραμμα επιδιώκει να αυξήσει το επίπεδο της αριστείας στην επιστημονική βάση της Ευρώπης και θα καθορίσει μια σταθερή ροή έρευνας παγκόσμιας κλάσης, για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιδιώκει να υποστηρίξει τις καλύτερες ιδέες, θα αναπτύξει το ταλέντο στην Ευρώπη, να παράσχει στους ερευνητές πρόσβαση σε ερευνητικές υποδομές πρώτης προτεραιότητας, και να συμβάλλει στο να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος για τους καλύτερους ερευνητές του κόσμου.
2. την «Βιομηχανική υπεροχή» (Competitive Industries), η οποία στοχεύει στη διαμόρφωση της Ευρώπης ως έναν τόπο περισσότερο ελκυστικό για επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία, προωθώντας δράσεις όπου οι

επιχειρήσεις χαράσσουν την πορεία. Το πρόγραμμα επιδιώκει την προώθηση ισχυρών επενδύσεων σε βιομηχανικές τεχνολογίες-κλειδιά, θα μεγιστοποιήσει το αναπτυξιακό δυναμικό των Ευρωπαϊκών εταιρειών με επαρκή επίπεδα χρηματοδότησης και θα βοηθήσει καινοτόμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις να μεταμορφωθούν σε παγκόσμιους ηγέτες.

3. τις «Κοινωνικές προκλήσεις» (Tackling Societal Challenges) δηλαδή την προσπάθεια να παρασχεθούν ικανοποιητικές απαντήσεις στις μεγάλες ανησυχίες που εκφράζονται από τους πολίτες της ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή βασισμένη σε αυτές τις προκλήσεις προσπαθεί να επιφέρει σύγκλιση πηγών και γνώσης από διάφορα πεδία, τεχνολογίες, και επιστημονικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων αυτών των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Θα καλύψει δράσεις από την έρευνα στην αγορά με μια νέα εστίαση σε δράσεις καινοτομίας, όπως πιλοτικές εφαρμογές και διάχυση αποτελεσμάτων, ενώ παράλληλα θα στηρίξει τις δημόσιες συμβάσεις και την υιοθέτηση από την αγορά. Θα συμπεριλάβει τη δημιουργία δεσμών με τις δράσεις των Ευρωπαϊκών Συμπράξεων Καινοτομίας. Η χρηματοδότηση επιχειρεί να εστιάσει στις παρακάτω προκλήσεις:

- υγεία, δημογραφική αλλαγή και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης,
- ασφάλεια τροφίμων, αειφόρος γεωργία και δασοκομία, θαλάσσια έρευνα και βιοοικονομία,
- ασφαλή, καθαρή και αποδοτική ενέργεια,
- έξυπνη, πράσινη και διασυνδεδεμένη μεταφορά,
- δράση υπέρ του κλίματος, περιβάλλον και των διαθέσιμων πόρων,
- την αναίρεση των αποκλεισμών στην Ευρώπη σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο - &
- σε ασφαλείς κοινωνίες με προστασία της ελευθερίας και της ασφάλεια για τους πολίτες.

Στο Horizon 2020 εντάσσεται η Κοινωνική Πρόκληση 2 (ΚΠ-2) που αφορά ασφάλεια τροφίμων, βιώσιμη γεωργία και δασοκομία, έρευνα στον τομέα της θάλασσας και της ναυτιλίας, των υδάτων και βιοοικονομία, με χρηματοδότηση που φτάνει τα 3,851 δις ευρώ.

Στόχοι του ειδικότερου αυτού προγράμματος είναι:

- οι επαρκείς ποσότητες ασφαλών και υψηλής ποιότητας τροφίμων,
- η αποτελεσματικότητα σε πρωτογενή συστήματα παραγωγής,
- τα ανταγωνιστικά και χαμηλού άνθρακα συστήματα παραγωγής, με απώτερο σκοπό τη μέγιστη αξιοποίηση των βιολογικών πόρων.

Οι πέντε δραστηριότητες της ΚΠ-2 είναι:

1. Δραστηριότητα 2.1 : Αειφόρος γεωργία και δασοκομία
 - Πιο αποδοτικά συστήματα παραγωγής (καλλιέργειες, κτηνοτροφία, ξυλεία),
 - Καινοτόμες τεχνολογίες για αποδοτικότερη χρήση των πόρων,
 - Βελτίωση της υγείας των φυτών και των ζώων,
 - Καινοτόμες τεχνικές ανάπτυξης (breeding) φυτών και ζώων,
 - Συνετή χρήση των φυσικών πόρων (βιοποικιλότητα, οικοσυστήματα),
 - Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και πρακτικές προσαρμογής,
 - Προώθηση προσεγγίσεων οικολογικής εντατικοποίησης (συμβατικές, βιολογικές),
 - Ενίσχυση σχέσης μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών - &
 - Παροχή στήριξης των πολιτικών της Ε.Ε. (ΚΑΠ, Περιβάλλον, Τρόφιμα).
2. Δραστηριότητα 2.2: Βιώσιμος και ανταγωνιστικός τομέας γεωργικών ειδών διατροφής για ένα ασφαλές και υγιεινό διαιτολόγιο
 - Επίτευξη ασφάλειας και επάρκειας των τροφίμων,
 - Μείωση του βάρους των ασθενειών που σχετίζονται με τα τρόφιμα και την διατροφή,
 - Μείωση της κατανάλωσης νερού και ενέργειας - &
 - Περιορισμός των αποβλήτων από τα τρόφιμα
3. Δραστηριότητα 2.3: Απελευθέρωση του δυναμικού των υδάτινων πόρων
4. Δραστηριότητα 2.4: Βιώσιμες και ανταγωνιστικές βιομηχανίες βιολογικής βάσης και Βιοοικονομίας
5. Δραστηριότητα 2.5: Διατομεακή Έρευνα στους τομείς της Θάλασσας και της Ναυτιλίας.

Το πρόγραμμα ευφυούς ή έξυπνης εξειδίκευσης ή RIS3

Η Στρατηγική της ΕΕ για την Έξυπνη ή Ευφυή Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation - RIS3) είναι ένα νέο σχετικά πρόγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη ατζέντα οικονομικού μετασχηματισμού, προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, η οποία:

- επικεντρώνει την πολιτική υποστήριξη και τις επενδύσεις σε εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες – κλειδιά, προκλήσεις και ανάγκες για μια ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση,
- οικοδομεί πάνω στα δυνατά σημεία και συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας/περιφέρειας και το δυναμικό για αριστεία,
- υποστηρίζει την τεχνολογική καινοτομία και την καινοτομία τη βασισμένη στη πράξη και στοχεύει στην τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων,
- διασφαλίζει την πλήρη συμμετοχή των εταίρων (stakeholders) και ενθαρρύνει την καινοτομία και τον πειραματισμό,
- βασίζεται σε τεκμήρια και περιλαμβάνει ένα στέρεο σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Διαδικασία «κλειδί» για τον προσδιορισμό προτεραιοτήτων μιας στρατηγικής έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση (RIS3) και επομένως ουσιώδες στοιχείο για τον επιτυχή σχεδιασμό της, είναι η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης (entrepreneurial discovery process). Η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης χρησιμοποιεί την επιχειρηματική γνώση που υπάρχει υιοθετώντας μια επιχειρηματική προσέγγιση με την έννοια της έμφασης στις ευκαιρίες της αγοράς, της διαφοροποίησης από άλλες περιοχές, της ανάληψης ρίσκου και της αναζήτησης συμμαχιών για τη βελτιστοποίηση της πρόσβασης σε πόρους και της χρήσης αυτών (φυσικοί πόροι, χρηματοοικονομικοί, πνευματικοί πόροι, γνώση της αγοράς κλπ.). Αυτό σημαίνει ότι οι φορείς χάραξης πολιτικής θα πρέπει να εμπλέξουν όλους τους τύπους παραγόντων στο χώρο της καινοτομίας (επιχειρήσεις, κέντρα τεχνολογίας και ικανότητας, πανεπιστήμια, δημόσιους φορείς, επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, επιχειρήσεις αλλά και φορείς επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capitalists), κοινωνικούς φορείς σε μια διαδικασία για το σχεδιασμό της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Η έννοια της έξυπνης εξειδίκευσης είναι τελικά «έξυπνη» για δύο βασικούς λόγους: Πρώτον, συνδέει την έρευνα και την καινοτομία με την οικονομική ανάπτυξη με νέους τρόπους, όπως είναι η επιχειρηματική διαδικασία της ανακάλυψης και ο καθορισμός των προτεραιοτήτων από τους φορείς χάραξης πολιτικής σε στενή συνεργασία με τους τοπικούς φορείς. Δεύτερον, αυτή η διαδικασία διεξάγεται με το βλέμμα στραμμένο στον έξω κόσμο, ωθώντας τις περιφέρειες να είναι φιλόδοξες αλλά και ρεαλιστικές ως προς το τι μπορούν να επιτύχουν, ενώ συνδέει τα τοπικά περιουσιακά στοιχεία και δυνατότητες με εξωτερικές πηγές γνώσης και αλυσίδες παραγωγής προστιθέμενης αξίας. Ωστόσο, ενώ κάθε περιφερειακή ή εθνική στρατηγική θα μοιράζεται κοινά χαρακτηριστικά, η 'τοπική προσέγγιση' μας δείχνει ότι η κατανόηση του τοπικού πλαισίου είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή σχεδιασμό τους.

Στην Ελλάδα εκπονήθηκαν μία εθνική και 13 περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση. Η εθνική εκπονήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ενώ κάθε Περιφέρεια ήταν υπεύθυνη για την εκπόνηση της δικής της στρατηγικής. Συντονιστικό ρόλο στη συνολική διαδικασία είχε η Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού.

Στο πλαίσιο της εκπόνησης των στρατηγικών αυτών, η χώρα και οι Περιφέρειές της κλήθηκαν να εντοπίσουν τις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες παρουσιάζουν ή είναι σε θέση να οικοδομήσουν, ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σε αυτές να επικεντρώσουν τους διαθέσιμους πόρους και τις προσπάθειες, ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων.

Η διερεύνηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης της Εθνικής Στρατηγικής οδήγησε στον εντοπισμό οκτώ κλάδων στους οποίους η έρευνα και η καινοτομία μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη σημαντικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ενώ συνυπολογίσθηκε η κρίσιμη μάζα και η αριστεία του ερευνητικού δυναμικού.

Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εξής:

- η αγροδιατροφή,

- η Υγεία και τα φάρμακα,
- οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ),
- η ενέργεια,
- το περιβάλλον και η βιώσιμη ανάπτυξη,
- οι μεταφορές
- τα υλικά και οι κατασκευές - &
- ο τουρισμός – πολιτισμός και οι λεγόμενες «δημιουργικές» βιομηχανίες

Όσον αφορά την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης το αρμόδιο Ινστιτούτο JRC - IPTS όταν ολοκλήρωσε την έρευνα που του ανέθεσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την Περιφέρεια κατέληξε σε δύο βασικούς στόχους, σχετικά με την RIS3 (<http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/remth>):

- να διευκολύνει την τελειοποίηση και την εφαρμογή της στρατηγικής RIS3 σε μια περιοχή σε μεγάλο βαθμό έχουν πληγεί από την κρίση?
- για να χρησιμεύσει ως πρότυπο και για άλλες περιοχές σύγκλισης στην Ελλάδα και την Ευρώπη καθώς η περιφέρεια θεωρήθηκε ως ένας κατάλληλος χώρος δοκιμών για την εφαρμογή της RIS3.

Όσον αφορά τον τομέα της διατροφής ειδικά στην ΑΜΘ τέθηκε ως άξονας παρέμβασης για την RIS3, μεταξύ άλλων, η Αναδιάρθρωση του αγροτοδιατροφικού συμπλέγματος. Η λογική για την συγκεκριμένη παρέμβαση ήταν ότι ο αγροτικός τομέας αποτελεί βασική περιφερειακή εξειδίκευση στην ΠΑΜ-Θ, δεδομένου ότι πληροί τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά (μεγάλα ποσοστά συμμετοχής στο σχηματισμό του περιφερειακού ΑΕΠ, στην απασχόληση και στο βαθμό διασύνδεσης με άλλους τομείς). Ωστόσο, ο τομέας αυτός εμφανίζει σημαντική τάση συρρίκνωσης την τελευταία δεκαετία, ιδιαίτερα μετά την μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του 2003, οπότε επήλθε μείωση της αξίας της παραγωγής, του αριθμού των εκμεταλλεύσεων αλλά και των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Η ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα είναι στις περισσότερες περιοχές χαμηλή, εξαιτίας ορισμένων δομικών προβλημάτων, όπως το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και ο πολυτεμαχισμός, αλλά και της απουσίας οργανωμένων σε επιχειρηματική βάση συνεταιριστικών σχημάτων οργάνωσης και εμπορίας των προϊόντων. Ο αγροτικός τομέας αποτελεί κομβικό σημείο της οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια και συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική συνοχή σε πολλαπλάσιο βαθμό από τη

συμμετοχή του στο περιφερειακό ΑΕΠ. Η βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας θα αυξήσει τα εισοδήματα και τις θέσεις εργασίας, προσφέροντας επίσης τις απαιτούμενες πρώτες ύλες για τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών, ενώ η τουριστική βιομηχανία, θα μπορεί να προσφέρει ένα διαφοροποιημένο προϊόν. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα προϋποθέτει τη στροφή στην παραγωγή πιο ανταγωνιστικών προϊόντων, προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία και υψηλή ζήτηση.

Στόχοι για την εφαρμογή της RIS3 είναι:

- η δημιουργία ενός ανταγωνιστικού κλάδου με καθετοποιημένη παραγωγή και εξαγωγικό προσανατολισμό με έμφαση στη διασύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τη μεταποίηση ή/και την εμπορία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο - &
- η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα μέσω της παραγωγή πιο ανταγωνιστικών προϊόντων, προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία και υψηλή ζήτηση.

Ενώ ως τύποι Δράσεων για ενδεικτικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο του παρόντος Άξονα Παρέμβασης αποτελούν:

- Η ενίσχυση δράσεων συνεργασιών μεταξύ παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων
- Η λειτουργία Διεπαγγελματικών Οργανώσεων με σκοπό την ενθάρρυνση οργανωμένων δράσεων συλλογικής προώθησης τοπικών προϊόντων.
- Ο εκσυγχρονισμός του αγροδιατροφικού συμπλέγματος και η βελτίωση της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας με χρήση τεχνολογικά οδηγούμενης καινοτομίας.
- Η προσαρμογή και χρήση ώριμων διεργασιακών, οργανωτικών και προωθητικών καινοτομιών, συμπεριλαμβανομένων της χρήσης ΤΠΕ, της ενίσχυσης των πηγών μοναδικότητας (π.χ., προϊόντα ΠΟΠ) και αναβάθμιση των ανθρώπινων πόρων.
- Υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων σε τομείς μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων του αγροδιατροφικού συμπλέγματος.

- Υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων επιχειρήσεων του αγροδιατροφικού συμπλέγματος για την εισαγωγή τεχνολογιών ΑΠΕ.

Ομάδες στόχου και ωφελούμενοι των παρεμβάσεων είναι (ενδεικτικά) οι παραγωγοί και οι ομάδες παραγωγών (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες, υλοτομία) αλλά και οι οποιασδήποτε μορφής επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα όπως και οι πολίτες της περιφέρειας ΑΜ-Θ, που διαβιούν σε αγροτικές περιοχές. Τέλος ως Δείκτες Εκροών Δείκτες Αποτελεσμάτων ορίστηκαν:

- ο αριθμός παραγωγών/επιχειρήσεων που εισάγουν τεχνολογική και μη-τεχνολογική καινοτομία,
- ο αριθμός συνεργασιών με φορείς παραγωγής γνώσης,
- ο αριθμός συνεργασιών οδηγούμενων από ανάγκες για αποτελεσματικότερη προώθηση - εμπορία προϊόντων,
- τα νέα βελτιωμένα προϊόντα στο σύνολο της αλυσίδας αξίας του αγροδιατροφικού συμπλέγματος,
- η βελτίωση προστιθέμενης αξίας από την εισαγωγή τεχνολογικής και μη τεχνολογικής καινοτομίας - &
- η Αύξηση αξίας εξαγωγών προϊόντων του αγροδιατροφικού συμπλέγματος RIS3 στην Ανατολική Μακεδονία – Θράκη.

Τα κυριότερα πρότυπα επί των οποίων στηρίζονται οι Ευρωπαϊκές

Πρωτοβουλίες σχετικά με τα τρόφιμα

Το πρότυπο British Retail Consortium – BRC (Global Standard Version 5)

Το πρότυπο ξεκίνησε από το 1998. Αξιολογήθηκε από το GFSI το 2003. Εντάσσεται στα Consensus standards. Απαντάται κυρίως στο Ηνωμένο Βασίλειο & στη βόρειο Αμερική. Διαχειρίζεται μέσω πολυσύνθετων τεχνικών συμβουλευτικών επιτροπών. Ο Βρετανικός Οργανισμός Λιανεμπορίου (BRC) έχει εκδώσει ένα Τεχνικό Πρότυπο (BRC Food) για τις επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα προς εξαγωγή και προϊόντα που απευθύνονται σε Σούπερ μάρκετ. Ο σχετικός διαδικτυακός τόπος βρίσκεται στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις <http://www.brc.org.uk/> & <http://www.brcglobalstandards.com/>

Χαρακτηριστικά στην ιστοσελίδα του προτύπου αναφέρεται: «*The British Retail Consortium (BRC) is the lead trade association representing the whole range of retailers, from the large multiples and department stores through to independents, selling a wide selection of products through centre of town, out of town, rural and virtual stores*» & «*The BRC is the authoritative voice of retail, recognised for its powerful campaigning and influence within government and as a provider of excellent retail information*».

Είναι ένα ιδιωτικό παγκόσμιο τεχνικό πρότυπο αξιολόγησης και πιστοποίησης για όλα τα είδη παραγωγής, επεξεργασίας, τυποποίησης και διάθεσης επώνυμων (branded) τροφίμων λιανικής πώλησης. Αναπτύχθηκε από τη Βρετανική Συνομοσπονδία Λιανεμπορίου (British Retail Consortium) η οποία αποτελεί την κορυφαία εμπορική οργάνωση στη Μεγάλη Βρετανία, αντιπροσωπεύοντας όλο το

φάσμα της λιανικής πώλησης αφού σε αυτή ανήκουν τα μεγαλύτερα βρετανικά σούπερ μάρκετ (Sainbury's, ASDA, Tesco, Marks and Spenser)

Το πρότυπο BRC – Global Standard – Food δημιουργήθηκε από το BRC ώστε οι προμηθευτές επώνυμων τροφίμων της βρετανικής λιανικής αγοράς να επιθεωρούνται με ίσους όρους βάση ενός ενιαίου προτύπου και να υπάρχει η δυνατότητα να διενεργούνται επιθεωρήσεις από ανεξάρτητους διαπιστευμένους φορείς.

Το πρότυπο απαιτεί την εφαρμογή συστήματος ασφάλειας τροφίμων με βάση τις 7 αρχές του HACCP, ένα τεκμηριωμένο και αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης της ποιότητας και έλεγχο των κτιριακών εγκαταστάσεων, των συνθηκών υγιεινής, του προϊόντος, των διεργασιών και του προσωπικού. Το πρότυπο προβάλλει και προωθεί τα νομοθετικά θεσπισμένα όρια ως ελάχιστα για συμμόρφωση σε απαιτήσεις, ενώ προωθεί και επιβάλλει την υλοποίηση διορθωτικών ενεργειών. Το πρότυπο απαιτεί να τηρούνται: το σύστημα διαχείρισης ποιότητας & ένα σύστημα ISO 22000 (HACCP). Επιζητεί επίσης τη φιλική προς το περιβάλλον λειτουργία των υποδομών ενώ δίνει έμφαση στις προδιαγραφές πιστοποίησης των εισκομιζόμενων προϊόντων και των υλικών συσκευασίας, στην ακριβή τήρηση των διαδικασιών και στην υγεία & υγιεινή αλλά και στην εκπαίδευση του προσωπικού και στον έλεγχο των τελικών προϊόντων που προωθούνται στην αγορά (αναλύσεις, κ.λπ.)

Μια επιχείρηση μπορεί να πιστοποιηθεί έναντι του προτύπου BRC σε δύο επίπεδα πιστοποίησης, στο βασικό (foundation level) ή στο υψηλότερο επίπεδο (higher level). Το πρότυπο απευθύνεται σε επιχειρήσεις που παράγουν ή εμπορεύονται για την τήρηση των νομικών υποχρεώσεών τους για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Οι αξιολογήσεις διεξάγονται από οργανισμό ανεξάρτητο από τον παραγωγό τροφίμων (3rd part). Οι αξιολογήσεις περιλαμβάνουν: τον λεπτομερή έλεγχο και επιθεώρηση των διαδικασιών παραγωγής με ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια των προϊόντων αλλά και στις απαιτούμενες ορθές πρακτικές.

Τα αναμενόμενα οφέλη περιλαμβάνουν: αυξημένη ανταγωνιστικότητα, συνεργασία με S.M. που απαιτούν οι προμηθευτές τους να διαθέτουν BRC, επιμερισμός – μείωση ευθυνών, συμμόρφωση με νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου.

Το BRC δεν αφορά μόνο τρόφιμα αλλά και υφάσματα, παιχνίδια, ηλεκτρικά εξαρτήματα, καλλυντικά. Διαθέτει 3 «επίπεδα – κατηγορίες», ως εξής: Group 1 : προϊόντα που σχετίζονται με υγειονομικά θέματα & διέπονται από ειδικές νομικές διατάξεις, Group 2 : προϊόντα που διέπονται από ειδικές διατάξεις για θέματα ασφάλειας - & Group 3 : προϊόντα χαμηλού ρίσκου). Το πρότυπο αυτό εφαρμόζεται στην Ελλάδα και στον νομό Καβάλας σε εξαγωγές που απευθύνονται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το πρότυπο GlobalG.A.P.

Το πρότυπο θεσπίστηκε ως EurepGAP το 1997 και μετονομάστηκε σε GlobalGAP. Περιλαμβάνει: μία σειρά ορθών γεωργικών πρακτικών που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων, την διαδικασία παραγωγής, το περιβάλλον, την ευημερία των ζώων & υγιεινή – ασφάλεια εργαζομένων. Κυριότεροι στόχοι του: η βελτίωση ποιότητας & ασφάλειας τροφίμων, η φήμη και η λειτουργία επιχειρήσεων, η ανάπτυξη κοινών προδιαγραφών ποιότητας & ασφάλειας. Ο σχετικός διαδικτυακός τόπος είναι : <http://www.globalgap.org>.

Στο GlobalGAP τα προϊόντα, συνήθως, δεν επισημαίνονται με το λογότυπο. Αυτονόητα δεν στοχεύει στην «διαφοροποίηση του προϊόντος» γιατί είναι κάτι που απευθύνεται σε πολλούς παραγωγούς συχνά και ομοειδών προϊόντων συχνά και ανταγωνιστικών εταιρειών.

Από την άλλη, η GLOBALGAP χρησιμεύει ως ένας πρακτικός οδηγός για την τήρηση της Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Ο.Γ.Π.) οπουδήποτε στον κόσμο. Η βάση είναι μια ισοδύναμη συνεργασία των παραγωγών αγροτικών προϊόντων και των Λιανοπωλητών που θέλουν να εγκαθιδρύσουν αποτελεσματικά πρότυπα και διαδικασίες που μπορούν να πιστοποιηθούν. Η GLOBALGAP είναι ένα μοναδικό ολοκληρωμένο πρότυπο με εφαρμογές κατά ενότητες για διαφορετικές ομάδες προϊόντος, που εκτείνεται από την παραγωγή φυτών και ζωικού κεφαλαίου έως την παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού φυτών και σύνθετων ζωοτροφών. Το πρότυπο χρησιμεύει ως παγκόσμιο σύστημα αναφοράς για άλλα υπάρχοντα συστήματα και μπορεί επίσης εύκολα και άμεσα να εφαρμοστεί από όλα τα μέρη του πρωτογενούς τομέα τροφίμων. Έτσι η GLOBALGAP λειτουργεί όπως ένα δορυφορικό σύστημα πλοήγησης. Εφοδιάζει τα μέλη με μια αξιόπιστη εργαλειοθήκη, η οποία επιτρέπει σε

κάθε εταίρο στην αλυσίδα εφοδιασμού να τοποθετηθεί στην παγκόσμια αγορά με σεβασμό στις απαιτήσεις του καταναλωτή.

Το GlobalGAP θέτει μία βασική σειρά ελάχιστων προδιαγραφών για φρούτα, λαχανικά, άνθη, αλλά και υδατοκαλλιέργειες & κτηνοτροφικά προϊόντα. Σημαντικό είναι ότι επιπλέον γίνεται προσπάθεια ανάδειξης αξιόπιστων προμηθευτών με σκοπό την μείωση κινδύνων για επιχειρήσεις (κόστος, φήμη). Το πρότυπο της GLOBALGAP είναι αρχικά σχεδιασμένο για να επαναβεβαιώσει τους καταναλωτές για τον τρόπο που παράγεται το τρόφιμο στη φάρμα με την ελαχιστοποίηση των επιβλαβών περιβαλλοντικών επιδράσεων στις λειτουργίες της φάρμας, ελαττώνοντας τη χρήση των χημικών εισροών και εξασφαλίζοντας μια υπεύθυνη προσέγγιση στην υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων καθώς και την ορθή μεταχείριση των ζώων.

Συνολικά, το συγκεκριμένο πρότυπο ρυθμίζει όλες τις καλλιεργητικές και παραγωγικές διαδικασίες μέσω των Ορθών Γεωργικών Πρακτικών, που περιλαμβάνει. Είναι κυρίως ένα πρότυπο φάρμας, που σημαίνει ότι το πιστοποιητικό καλύπτει τη διεργασία του πιστοποιημένου προϊόντος κυρίως από τις εισροές μέχρι να φύγει από τη φάρμα (ως την είσοδο του τυποποιητηρίου). Χρησιμοποιούνται ανεξάρτητες επιθεωρήσεις 3^{ου} μέρους. Η πιστοποίηση GlobalGAP πραγματοποιείται από περισσότερους από 100 ανεξάρτητους διαπιστευμένους φορείς πιστοποίησης σε περισσότερες από 80 χώρες. Είναι ανοιχτή σε όλους τους παραγωγούς σε όλο τον κόσμο. Περιλαμβάνει ετήσιους ελέγχους των παραγωγών και επιπλέον απροειδοποίητους ελέγχους και κλιμακούμενες κυρώσεις σε μη συμμορφούμενους παραγωγούς. Περιλαμβάνει, επίσης, αμφίδρομη ενημέρωση για προβλήματα, παράπονα κ.λπ. Ενώ δίνει έμφαση στην ιχνηλασιμότητα, τη σήμανση/ταυτοποίηση και τον επαρκή διαχωρισμό (από μη πιστοποιημένα προϊόντα). Απευθύνεται τόσο σε μεμονωμένους παραγωγούς όσο και σε σύνολα (π.χ. Οργανώσεις Παραγωγών - Ο.Π.)

Το πρότυπο εφαρμόζεται πολύ συχνά στην Ελλάδα και στον Νομό Καβάλας για την διαμόρφωση ΣΔΑΤ, τα οποία κατευθύνονται σε εξαγωγές.

Τα πρότυπο Agro (Οργανισμός Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων ή AGROCERT)

Πρόκειται για προσπάθεια του ελληνικού Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων τα τελευταία 12 χρόνια. Περιλαμβάνει:

AGRO 1: HACCP

AGRO 2: Φυτική Παραγωγή

AGRO 3: Χοιρινό Κρέας

AGRO 4: Προϊόντα Ιχθυοκαλλιέργειας

AGRO 5: Βόιο Κρέας

AGRO 6: Προϊόντα Σπογγαλειάς και Σπογγοκαλλιέργειας

AGRO 7: Άνευ G.M.O. Ζωοτροφές

καν. 1538 / 1991: Πτηνοτροφικές εκτροφές. Ο σχετικός διαδικτυακός τόπος:

<http://www.agrocert.gr>

Το Agro 2 απευθύνεται στην Φυτική Παραγωγή και δρομολογεί με την εφαρμογή του Συστήματα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης το οποίο είναι σύστημα οργάνωσης μιας γεωργικής εκμετάλλευσης που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, Ορθή Γεωργική Πρακτική, Ασφάλεια και Υγιεινή Εργαζομένων, Ασφάλεια Προϊόντων, Ιχθυλασιμότητα και Φιλοπεριβαλλοντικές Δράσεις. Ο οργανισμός που το δημιούργησε αναφέρει σχετικά: «Στοχεύει στη δημιουργία της βάσης για αποτελεσματική και επικερδή παραγωγή σε μια οικονομικά βιώσιμη και

περιβαλλοντικά υπεύθυνη γεωργική επιχείρηση, ενσωματώνοντας στις σύγχρονες καλλιεργητικές πρακτικές, ωφέλιμες φυσικές διαδικασίες».

AGRO 2-1: Προδιαγραφή: Περιλαμβάνει γενικές απαιτήσεις στο σύνολο της γεωργίας που μπορούν να επιθεωρηθούν αντικειμενικά. Αποτελεί το σύνολο των αρχών για την πιστοποίηση του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης που είναι εφαρμόσιμο σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση ανεξάρτητα από κάθε είδος της παραγωγικής της κατεύθυνσης

AGRO 2-2: Απαιτήσεις για την εφαρμογή: Περιγράφει τις τεχνικές και νομικές απαιτήσεις του συστήματος στη φυτική παραγωγή που συνοδεύουν το πρότυπο AGRO 2-1. Περιλαμβάνει τους γενικούς κανόνες ορθής γεωργικής πρακτικής και τα συνοδευτικά μέτρα φιλοπεριβαλλοντικής άσκησης της γεωργίας (φυτικής παραγωγής) ώστε να παράγονται ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα και να επιτυγχάνεται η άριστη διαχείριση του περιβάλλοντος. Ως οφέλη αναφέρονται: *«Η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των γεωργικών δραστηριοτήτων. Ανταπόκριση στην απαίτηση της κοινωνίας και της αγοράς για προστασία του περιβάλλοντος για γεωργικά προϊόντα λιγότερο επιβαρημένα από συνθετικές χημικές ουσίες. Συμβάλλει στην διασφάλιση των οικονομικών αποδόσεων των καλλιεργειών και του εισοδήματος του παραγωγού.»*

Στα τελευταία 15 χρόνια, το πρότυπο αυτό δεν έχει πετύχει να γίνει αναγνωρίσιμο στο εξωτερικό «!» ενώ εξακολουθούν να καταβάλλονται προσπάθειες !

Το Agro 3 - Σύστημα Διαχείρισης για τη Διασφάλιση της Ποιότητας του Χοιρινού Κρέατος περιλαμβάνει:

AGRO 3-1: Προδιαγραφή για την παραγωγή ζωοτροφών χοιροτροφίας

AGRO 3-2: Προδιαγραφή για την εκτροφή των χοίρων

AGRO 3-3: Προδιαγραφή για τη σφαγή των χοίρων

AGRO 3-4: Προδιαγραφή για τον τεμαχισμό, αποστέωση, επεξεργασία και τυποποίηση του χοιρινού κρέατος

Ως οφέλη αναφέρονται: *«σύστημα διαχείρισης για τη διασφάλιση της ποιότητας, ώστε κάθε "κρίκος" της παραγωγής να πιστοποιείται ξεχωριστά και το χοιρινό κρέας που*

παράγεται από όλα τα πιστοποιημένα στάδια να φέρει το σήμα ποιότητας. Αύξηση προστιθέμενης αξίας, Προβάδισμα στις αγορές υψηλού ανταγωνισμού, Εμπιστοσύνη των καταναλωτών»

Το Agro 4 αφορά τις ιχθυοκαλλιέργειες «Σύστημα Διαχείρισης για τη Διασφάλιση Ποιότητας Προϊόντων Ιχθυοκαλλιέργειας», το οποίο περιλαμβάνει:

AGRO 4-1: Προδιαγραφή Παραγωγής - Ποιοτικός Έλεγχος Προϊόντος

AGRO 4-2: Προδιαγραφή Λειτουργίας Εγκαταστάσεων Συσκευασίας

Το Agro 5 αναφέρεται στην λεγόμενη Προαιρετική Επισήμανση Βόειου Κρέατος & Βόειο Κρέας Ποιότητας (Τεχνική Οδηγία AGRO 5-1) και περιλαμβάνει: τον Καν. Πιστοποίησης Κρέατος Ποιότητας Βοοειδών (BET – R – 01) καν. 1760 / 2000. Η Κοινοτική Νομοθεσία παρέχει τη δυνατότητα χρησιμοποίησης επιπλέον ενδείξεων, μέσω ενός προαιρετικού συστήματος επισήμανσης του βοείου κρέατος. Οι ειδικές αυτές ενδείξεις μπορούν να χρησιμοποιούνται στην ετικέτα επισήμανσης των σφαγίων των βοοειδών, όταν ακολουθούν συγκεκριμένες προδιαγραφές σε όλο το σύστημα εκτροφής (από την εισαγωγή των ζώων στο στάβλο μέχρι τη σφαγή τους). Ένδειξη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις επιχειρήσεις είναι η ένδειξη «Κρέας Ποιότητας» (ΥΑ 290788/15-4-2008 (ΦΕΚ 712/23-04-2008).

Το Agro 6 αφορά την δυνατότητα διαμόρφωσης - Συστήματος Διαχείρισης για τη Διασφάλιση Ποιότητας Προϊόντων Σπογγαλιείας και Σπογγοκαλλιέργειας και περιλαμβάνει προδιαγραφές Εξαλίευσης και Παραγωγής – Ποιοτικός Έλεγχος Προϊόντος για την πιστοποίηση και την απονομή πιστοποιητικού και σήματος ποιότητας για τα αλιευόμενα και καλλιεργούμενα είδη σπόγγων.

Το Agro 7 αποτελεί μία από τις λίγες διαθέσιμες περιπτώσεις Προδιαγραφών για την παραγωγή προϊόντων από ζώα που δεν εκτρέφονται με γενετικά τροποποιημένες ζωοτροφές, ανά τον κόσμο. Η Κατευθυντήρια Οδηγία περιγράφει το σχήμα πιστοποίησης του προτύπου AGRO 7, με στόχο τη διασφάλιση της ενιαίας και ομοιόμορφης εφαρμογής των απαιτήσεων του προτύπου από τις επιχειρήσεις, τους Φορείς Πιστοποίησης, τους Φορείς Διαπίστευσης, τις αρμόδιες αρχές και κάθε εμπλεκόμενο. Στα Παραρτήματα της οδηγίας παρατίθενται υποδείγματα του Πιστοποιητικού των επιχειρήσεων και των προϊόντων, υποδείγματα απαιτούμενων

αρχείων, καθώς και ενδεικτικός κατάλογος Κύριων μη συμμορφώσεων και ενεργειών που πρέπει να υλοποιούνται σε κάθε περίπτωση.

Επιπλέον οι καν. 543 / 2008, καν. 589 / 2008 αφορούν τις πτηνοτροφικές εκτροφές και περιλαμβάνουν τον κανονισμό Πιστοποίησης για τις Ειδικές Πτηνοτροφικές Εκτροφές (SPE-R-01/3), όπου υπάρχει το σύνολο προδιαγραφών παραγωγής κρέατος πουλερικών ή αυγών ορνίθων σύμφωνα με αυστηρά καθορισμένες προδιαγραφές εκτροφής ή και διατροφής των πουλερικών.

Οι εν λόγω προδιαγραφές έχουν καθοριστεί με κοινοτικούς κανονισμούς και είναι προαιρετικές. Κάθε προδιαγραφή αντιστοιχεί σε μία ένδειξη («σήμα») που τοποθετείται στο προϊόν εφόσον πιστοποιηθεί ότι ο τρόπος παραγωγής ή και διατροφής των εκτρεφόμενων πουλερικών είναι σύμφωνος με την σχετική προδιαγραφή.

Το Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης AGRO 2.1 & AGRO 2.2, σύμφωνα με τα πρότυπα του AGROCERT είναι μια εναλλακτική της συμβατικής, φιλοπεριβαλλοντική μέθοδος παραγωγής, σύμφωνα με την οποία ο παραγωγός μειώνει δραστικά τη χρήση χημικών σκευασμάτων και την ανεξέλεγκτη εφαρμογή καλλιεργητικών παρεμβάσεων. Είναι υποχρεωμένος να ακολουθήσει συγκεκριμένους κανόνες παραγωγής, σύμφωνα με τις υποδείξεις επιβλέποντα Γεωπόνου και να τηρεί αρχεία καταγραφών των πρακτικών που εφαρμόζει, με στόχο τη διασφάλιση της υγείας του καταναλωτή και την προστασία του περιβάλλοντος. Έτσι ο AGROCERT έχει εκπονήσει τα πρότυπα AGRO 2.1 & AGRO 2.2, που περιγράφουν τις απαιτήσεις στις οποίες πρέπει να συμμορφώνεται μια γεωργική εκμετάλλευση, προκειμένου να πιστοποιηθεί για την εφαρμογή του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (ΣΟΔ) στην παραγωγή των προϊόντων της. Με την εφαρμογή του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης επιτυγχάνεται:

- Ο έλεγχος σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας.
- Η συνεχής ενημέρωση και εκπαίδευση των εμπλεκόμενων παραγωγών.
- Η μείωση του κόστους παραγωγής με την ορθολογική χρήση νερού, λιπασμάτων, φυτοπροστατευτικών κ.λπ.
- Η προστασία της υγείας των παραγωγών και των καταναλωτών.
- Η προστασία του περιβάλλοντος.

- Η παραγωγή ασφαλών και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων που ικανοποιούν τις απαιτήσεις των αγορών.

Από τα παραπάνω πρότυπα, το Agro 2 έχει υποχωρήσει ως προς την εφαρμογή του λόγω της πολύ περιορισμένης αναγνώρισημότητας του από τους καταναλωτές και τις αγορές του εξωτερικού. Αντίθετα τα Agro 6 & 7 αποτέλεσαν σημαντικά καινοτόμες πρωτοβουλίες κατά την έκδοσή τους.

Το πρότυπο IFS

Το συγκεκριμένο πρότυπο αναφέρει ότι: «Οι ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών, οι αυξανόμενες ευθύνες των λιανεμπόρων, χονδρεμπόρων και υπηρεσιών τροφίμων, η αύξηση των νομικών απαιτήσεων και η παγκοσμιοποίηση του εφοδιασμού προϊόντων, κατέστησαν ουσιαστικό το να αναπτυχθεί ένα ομοιόμορφο πρότυπο διασφάλισης ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων». Αναφέρει επίσης ότι «έπρεπε να βρεθεί μια λύση για να μειώσει το χρόνο που συνδέεται με ένα πλήθος ελέγχων, για τους ενδιαφερόμενους».

Η πιστοποίηση, μέσω αυτού του προτύπου, είναι απαραίτητη για επιχειρήσεις που προμηθεύουν τρόφιμα και ποτά στα πολυκαταστήματα της Βόρειας Ευρώπης. Το πρότυπο δημιουργήθηκε το 2002 από γερμανικούς εμπορικούς οίκους και οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο με στόχο την αξιολόγηση και επιθεώρηση των προμηθευτών τους. Το 2003 αναγνωρίστηκε και υιοθετήθηκε και από γαλλικούς οίκους λιανικής πώλησης καθώς και του κλάδου της χονδρικής πώλησης τροφίμων. Το 2008 αναγνωρίστηκε και από εμπορικούς φορείς της Πολωνίας.

Το πρότυπο συνεργάζεται με διαπιστευμένους φορείς πιστοποίησης που υποχρεούνται να τηρούν το «IFS regulatories». Το IFS μπορεί να συνδυασθεί κατά την εφαρμογή του και με ISO 22000:2005 και BRC. Οι επιχειρήσεις, μπορούν, εφόσον το επιθυμούν να συνδυάσουν την επιθεώρηση του IFS με αυτή του BRC. Τα πρότυπα IFS και BRC έχουν πολλά κοινά στοιχεία. Ο οικείος διαδικτυακός τόπος: <http://www.ifs-certification.com>

Το πρότυπο αυτό ξεκίνησε το 2002 προκειμένου να δημιουργηθεί ένα κοινό πρότυπο ασφάλειας των τροφίμων, μέλη του HDE – Κύρια Ένωση του Γερμανικού Λιανικού Εμπορίου, του Γαλλικού FCD – Fédération des Entreprises du Commerce et de la Distribution καθώς και των Ιταλικών Ενώσεων του Λιανικού Εμπορίου CONAD, COOP και Federdistribuzione, κατάρτισαν ένα πρότυπο ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων για τις δικές τους μάρκες, το καλούμενο International Food Standard. Οι έμποροι στην Αυστρία, Πολωνία, Ισπανία και Ελβετία υποστηρίζουν και εφαρμόζουν αυτό το πρότυπο.

Το πρότυπο IFS έχει περίπου τις ίδιες απαιτήσεις αλλά διαφοροποιείται από το BRC στο ότι η αξιολόγηση για την πιστοποίηση της επιχείρησης βασίζεται σε μια ποσοτικοποίηση του βαθμού εκπλήρωσης των απαιτήσεων του προτύπου και το τελικό αποτέλεσμα της αξιολόγησης εκφράζεται σε μια συνολική ποσοστιαία βαθμολόγηση. Μια επιχείρηση μπορεί να πιστοποιηθεί έναντι του προτύπου IFS σε δύο επίπεδα πιστοποίησης, στο βασικό (foundation level) ή στο υψηλότερο επίπεδο (higher level).

Οι θεμελιώδεις στόχοι του IFS Food, όπως και των υπολοίπων IFS προτύπων είναι: να καθιερώσει ένα κοινό πρότυπο με ένα ομοιόμορφο σύστημα αξιολόγησης, να συνεργαστεί με διαπιστευμένους οργανισμούς πιστοποίησης και εγκεκριμένους πτυχιούχους ελεγκτές IFS, να διασφαλίσει συγκρισιμότητα και διαφάνεια σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού, να μειώσει τα κόστη και το χρόνο και για τους προμηθευτές και για τους λιανεμπόρους, να αποκλείσει τις επικαλύψεις, να βελτιώσει την κατανόηση του πρωτοκόλλου των επιθεωρήσεων. Τα αναμενόμενα οφέλη περιλαμβάνουν: Αυξημένη Ανταγωνιστικότητα, νέες συνεργασίες με μεγάλα S.M., που απαιτούν οι προμηθευτές τους να είναι πιστοποιημένοι κατά IFS, συμμόρφωση με νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις χωρών.

Στο IFS, υπάρχουν συγκεκριμένες απαιτήσεις που χαρακτηρίζονται ως απαιτήσεις KO (Knock out). Εάν κατά τη διάρκεια του ελέγχου ο ελεγκτής αναγνωρίσει ότι αυτές οι απαιτήσεις δεν ικανοποιούνται από την επιχείρηση, αυτό οδηγεί σε μη-πιστοποίηση. Οι ακόλουθες 10 απαιτήσεις ορίζονται ως απαιτήσεις KO:

Ευθύνη της ανώτερης διοίκησης

Σύστημα ελέγχου κάθε Κρίσιμου Σημείου Ελέγχου (ΚΣΕ)

Υγιεινή προσωπικού

Προδιαγραφές πρώτης ύλης

Συμμόρφωση με την συνταγή-προδιαγραφή

Διαχείριση ξένων σωμάτων

Σύστημα ιχνηλασιμότητας

Εσωτερικοί έλεγχοι

Διαδικασία για απόσυρση και ανάκληση - &

Διορθωτικές ενέργειες.

Στις περιπτώσεις ΚΟ δεν υπάρχει δυνατότητα «C – μερική συμμόρφωση» αλλά μόνο «A – πλήρης συμμόρφωση», «B – σχεδόν πλήρης συμμόρφωση» & «D – μη συμμόρφωση»

Το πρότυπο IFS εφαρμόζεται όλο και περισσότερο στην Ελλάδα και στον νομό Καβάλας και κυρίως για τρόφιμα που εξάγονται στην βόρεια ή στην κεντρική Ευρώπη. Τελευταία επιζητείται, σποραδικά προς το παρόν, και επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος που παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε τουρίστες από την Γερμανία και την βόρειο Ευρώπη.

Το πρότυπο European Food Safety Inspection Services - EFSIS

Πρόκειται για ένα «μοντέρνο» πρότυπο ασφάλειας, υγιεινής και ποιότητας τροφίμων απευθύνεται σε επιχειρήσεις τροφίμων μικρής κλίμακας (συνήθως) που ενδιαφέρονται να εξάγουν τα προϊόντα τους κυρίως στην αγορά της Μ. Βρετανίας. Παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με το πρότυπο BRC και συνδυάζει τους κώδικες Ορθής Πρακτικής με τις Αρχές HACCP. Όπως και το BRC Food και το IFS, το EFSIS είναι αρκετά απαιτητικό και αυστηρό πρότυπο και για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον σχεδιασμό και την ανάπτυξή του σε μια επιχείρηση τροφίμων. Η εφαρμογή του καλύπτει: διαχείριση της διαδικασίας, βασικούς τομείς κινδύνου στα τρόφιμα, παροχή ασφάλειας στον πελάτη εστιασμένη στην ισχυρή διαχείριση, συνεχή βελτίωση & ευελιξία. Περιλαμβάνει 5 διακεκριμένες ενότητες: θέματα υγιεινής, διαχείριση κινδύνων, λειτουργίες ελέγχου, ικανοποίηση πελατών, διοίκηση, εκπαίδευση και ανάπτυξη.

Δεν έχει διαπιστωθεί η εφαρμογή του πρότυπου αυτού σε ΣΔΑΤ στην Ελλάδα ως τώρα.

Το πρότυπο AFS - «Red Tractor»

Στο διαδικτυακό τόπο του προτύπου (<http://www.redtractor.org.uk>) αναφέρεται: «...with tens of thousands of producers supplying hundreds of processors and packers, we ensure that the Red Tractor only appears on food that meets its standards.» Το πρότυπο δίνει έμφαση στην ιχνηλασιμότητα και στην σήμανση «Red Tractor», η οποία εμφανίζεται μόνο με άδεια της AFS και εφόσον τηρούνται οι κανονισμοί της. Ως παρεχόμενα οφέλη αναφέρονται: η ασφάλεια των τροφίμων, η καλή μεταχείριση των ζώων, η προστασία του περιβάλλοντος, η γνώση της προέλευσης των τροφίμων. Με το πρότυπο αυτό εισήχθει η έννοια των «Food miles»: Τα προϊόντα αυτά έχουν παραχθεί, μεταποιηθεί & συσκευασθεί στο Ην. Βασίλειο. Παρόλα αυτά αναπτύσσει συνεργασίες με άλλα κράτη), οι αυστηρές προδιαγραφές του προτύπου, η ιχνηλασιμότητα και τέλος η ανεξαρτησία και η ακεραιότητα (Ανεξάρτητος Πρόεδρος – Δεν λειτουργεί σε κερδοσκοπική βάση !)

Δεν έχει διαπιστωθεί η εφαρμογή του στην Ελλάδα, ίσως και οπουδήποτε αλλού εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου. Είναι αξιοσημείωτο όμως το στοιχείο «Food miles» το οποίο τείνει να αναδείξει ως καλύτερα τα προϊόντα που παράγονται καλύτερα (με λιγότερα μίλια).

Το πρότυπο Safe Quality Food – SQF

Το πρότυπο Safe Quality Food – SQF τέθηκε σε εφαρμογή από 1995. Αναφέρονται, για την ακρίβεια, δύο πρότυπα: το SQF 1000 για την πρωτογενή παραγωγή & το SQF 2000 για την μεταποίηση & διανομή. Το πρότυπο διαχωρίζει την παραγωγή τροφίμων σε τομείς. Κάθε τομέας χωρίζεται σε 3 επίπεδα πιστοποίησης (και συνεπώς και εξέλιξης της ασφάλειας του προμηθευτή - συνεχή βελτίωση). Όλα τα μεγέθη των επιχειρήσεων να συμμετέχουν. Το πρότυπο στοχεύει σε δίκτυα διεθνών πωλήσεων. Με την έκδοση 7 του SQF 1000 και SQF 2000 θα εκδοθεί και ο «Κώδικας SQF». Ως όραμα του *SQF* αναφέρεται: *«Να είμαστε η πιο αξιόπιστη πηγή για την παγκόσμια ασφάλεια των τροφίμων και για την πιστοποίηση της ποιότητας»*. Ο σχετικός διαδικτυακός χώρος <http://www.sqfi.com>

Δεν έχει διαπιστωθεί η αξιοποίησή του στην Ελλάδα.

Το πρότυπο Dutch HACCP – Option B

Το πρότυπο Dutch HACCP – Option B τέθηκε σε εφαρμογή το 1995. Εστιάζει στους μικρούς & μεσαίους εμπόρους και μόνο στα τρόφιμα. Στην επιτροπή του μετέχουν επιχειρήσεις, κατασκευαστές, ενώσεις καταναλωτών αλλά και κρατικοί υπάλληλοι (SCV: ιδιοκτήτης Ολλανδικής HACCP). Το πρότυπο επικεντρώνεται στην ασφάλεια τροφίμων σε όλη την εφοδιαστική αλυσίδα. Προωθείται περισσότερο ως εθνικό πρότυπο και λιγότερο ως διεθνές. Έχει 2 εκδοχές πιστοποίησης (A, B). Η Β' εκδοχή αναγνωρίστηκε από το GFSI (2003).

Δεν έχει διαπιστωθεί η αξιοποίησή του στην Ελλάδα.

Το πρότυπο FSSC 22000

Το FSSC 22000 - «The Foundation for Food Safety System Certification» βασίζεται στο ISO 22000 στο ISO 9000 & σε κάποιες επιπλέον προδιαγραφές. Έχει αναπτυχθεί για την πιστοποίηση: τροφίμων που μεταποιούνται, ζωικών προϊόντων, ευπαθών φυτικών προϊόντων, προϊόντων με μεγάλη διάρκεια ζωής, συστατικών τροφίμων (πρόσθετα, βιταμίνες κ.α.) - & για τα βιολογικά τρόφιμα. Δίνει μεγάλη βαρύτητα στα ζητήματα συσκευασίας και στον ρόλο των χρησιμοποιούμενων υλικών στην πιστοποίηση.

Ξεκίνησε από την Ολλανδία. Λειτουργεί παράλληλα με το Dutch HACCP. Οι αρμόδιοι διατείνονται ότι επιδιώκουν να καταστήσουν το FSSC 22000 ως το καλύτερο πρότυπο της διεθνούς αγοράς και να το κάνουν χρήσιμο στους λεγόμενους «μεγάλους παίκτες» της αγοράς των τροφίμων. Στην σχετική ομάδα εργασίας μετέχουν: Coca Cola, Unilever, Danone, Nestle, Kraft αλλά και διεθνείς κατασκευαστές υλικών συσκευασίας όπως: TetraPak, Rexam, Amcor, Berry Plastics κ.λπ. Οι σχετικοί διαδικτυακοί τόποι: <http://www.fssc22000.com>

Δεν έχει διαπιστωθεί η εφαρμογή του στην Ελλάδα.

Το πρότυπο GRMS

Το GRMS – «Global Red Meat Standard – ver.3» διοικείται από το Danish Agricultural and Food Council. Η εφαρμογή του ξεκίνησε το 2006. Πρόκειται για εξειδικευμένο πρότυπο για την παραγωγή και πώληση ερυθρού κρέατος κ.α. προϊόντων. Έχει δρομολογηθεί η εφαρμογή του και στο χοιρινό κρέας. Το Πρότυπο περιλαμβάνει ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής (όλες τις πτυχές των μεταφορών, τον σταβλισμό και την διατροφή, την αναισθητοποίηση, τη σφαγή, την αποστέωση, τον τεμαχισμό - & το χειρισμό του κρέατος και των προϊόντων που παράγονται από το κρέας). Τα «τέλη ταξινόμησης» που καταβάλλονται για την έκδοση των πιστοποιητικών και εκθέσεων ελέγχου και οι εισφορές από την βιομηχανία αποτελούν τα έσοδα του προτύπου, τα οποία χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη και τη βελτίωση του προτύπου. Οι έλεγχοι πραγματοποιούνται από ανεξάρτητους οργανισμούς πιστοποίησης (3rd part), οι οποίοι πρέπει να είναι διαπιστευμένοι για τον έλεγχο στο πρότυπο.

Ο βασικός στόχος είναι να διασφαλιστεί η ακεραιότητα και η συνοχή του ελέγχου και της διαδικασίας πιστοποίησης για όλους τους χρήστες ανεξάρτητα από τη χώρα παραγωγής, φορέα ελέγχου κ.λπ. Ο σχετικός διαδικτυακός τόπος: <http://www.grms.org/>

Ως τώρα δεν έχει αναφερθεί η εφαρμογή του στην Ελλάδα.

Το πρότυπο primusGFS

Το πρότυπο «Primus GFS» ανήκει σε ιδιωτικό σχήμα. Τέθηκε σε ισχύ το 2010 και απευθύνεται σε νωπά ή ελαφρώς μεταποιημένα προϊόντα. Το πρότυπο αυτό θεσπίζει σειρά απαιτήσεων για τη διαχείριση της παραγωγής, της διακίνησης, της αποθήκευσης εργασίες με σκοπό την ασφάλεια των καταναλωτών και την ποιότητα των προϊόντων. Οι έλεγχοι από πιστοποιημένους ανεξάρτητους ελεγκτές (3rd part).

Διακρίνονται 3 επίπεδα στην οργάνωση των ελέγχων:

- I. Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων
- II. Καλές Γεωργικές και / ή παρασκευαστικές πρακτικές (ένα ή και τα δύο)
- III. Σύστημα HACCP.

Σχετικός διαδικτυακός τόπος <http://www.primusgfs.com/>

Ως τώρα δεν έχει αναφερθεί η εφαρμογή του στην Ελλάδα.

Το πρότυπο Synergy 22000

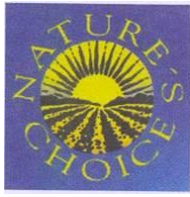

Το πρότυπο «Synergy 22000» (Synergy Global Standardization System) εδρεύει στην Ελβετία. Πρόκειται για έναν ουδέτερο και ανεξάρτητο οργανισμό, ο οποίος έχει ως αποστολή τον σχεδιασμό και τη δημοσιοποίηση προτύπων, ολοκληρώνοντας τα εθνικά ή διεθνή πρότυπα, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις πρωτοβουλίες της αγοράς. Το πρότυπο απευθύνεται σε ευπαθή (φυτικά & ζωικά) προϊόντα και στην επεξεργασία τους καθώς και σε προϊόντα «μακράς διάρκειας». Συνεργάζεται με ViaSyst Management Solutions Ltd (Δουβλίνο) για να αναπτύξουν και να λειτουργήσουν όλα τα απαραίτητα εργαλεία, βάσεις δεδομένων και πλατφόρμες, όπως άυλη έκθεση ελέγχου, ελέγχου της βάσης δεδομένων, ευρήματα, μη-συμμόρφωση διευθυντής, εξ αποστάσεως μάθηση, βάσεις γνώσεων, των ελεγκτών και πιστοποιημένες εταιρείες, κατάλογοι, κλπ.

Το Synergy 22000 αποτελεί ένα σχήμα πιστοποίησης με δύο βασικά στοιχεία: το ISO 22000:2005 και το ISO/TS 22002-1 ή το PRP 22000. Το ISO/TS 22000 είναι μία τεχνική προδιαγραφή η οποία εκπονήθηκε από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και στηρίζεται στο PAS 220:2008. Το τελευταίο συντάχθηκε από το Εθνικό Ινστιτούτο της Μ. Βρετανίας (BSI) με τη συμβολή κορυφαίων εταιρειών παραγωγής και εμπορίας τροφίμων όπως η Danone, Kraft Foods, Unilever και η Nestle ως υποστηρικτικό υλικό του ISO 22000:2005. Καθορίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο συγκεκριμένες πλέον απαιτήσεις για τις βασικές συνθήκες και δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση κατάλληλου υγιεινού περιβάλλοντος, δημιουργήθηκε ένα σχήμα πιστοποίησης για επιχειρήσεις τροφίμων το οποίο αναγνωρίστηκε από τον οργανισμό GFSI. Ο σχετικός διαδικτυακός τόπος: <http://www.synergy-gss.com/>

Ως τώρα δεν έχει αναφερθεί η εφαρμογή του στην Ελλάδα.

Το πρότυπο Nature's Choice / Nurture της Tesco.

Πρόκειται για δημιούργημα της Tesco PLC. Τέθηκε σε εφαρμογή από το 1991. Εντάσσεται στα proprietary standards. Περιλαμβάνει κώδικες πρακτικών αναφέρονται στον χειρισμό εισροών, προστασία περιβάλλοντος (βιοποικιλότητα), εξοικονόμηση πόρων, υγεία ανθρώπων (καταναλωτών & παραγωγών). Από το 2011 μετονομάστηκε σε Nurture. Ο σχετικός διαδικτυακός τόπος: <http://realfood.tesco.com/>.

Το σύστημα ασφάλειας των τροφίμων HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points)

Το HACCP είναι μια συστηματική προσέγγιση για την αναγνώριση, αξιολόγηση και έλεγχο όλων εκείνων των βημάτων της βιομηχανικής παραγωγής που είναι κρίσιμα για την ασφάλεια των τροφίμων.

Βασικός στόχος της εφαρμογής του HACCP είναι η διασφάλιση της παραγωγής με ασφαλή τρόφιμα μέσω της πρόληψης αντί του ελέγχου της ποιότητας τους.

Το HACCP είναι ένα σύστημα που εφαρμόζεται για την αναγνώριση γνωστών κινδύνων ασφάλειας των τροφίμων σε κάθε στάδιο της εφοδιαστικής αλυσίδας.

Η πρακτική εφαρμογή του HACCP καλύπτει όλους τους τύπους πιθανών κινδύνων που μπορούν να συμβούν (βιολογικοί, χημικοί και φυσικοί κίνδυνοι) είτε υπάρχουν φυσικά μέσα στο τρόφιμο ή προέρχονται από το περιβάλλον ή εμφανίζονται από λάθη στη διαδικασία επεξεργασίας τους.

Το HACCP έχει υιοθετηθεί σε πολλές χώρες, είτε σε προαιρετική, είτε σε υποχρεωτική βάση. Είναι ένα σχέδιο καταγραφής των ζητημάτων ασφάλειας στην διαδικασία παραγωγής των, κάθε είδους τροφίμων, που περιλαμβάνει την συστηματική ανάλυση και τον έλεγχο των βιολογικών, χημικών και φυσικών κινδύνων μέσα στην παραγωγική διαδικασία. Στις ΗΠΑ και στον Καναδά είναι υποχρεωτικό για κρέας, ψάρια & θαλασσινά. Στην Ε.Ε. & στην Ελλάδα είναι υποχρεωτικό, σύμφωνα με τον καν. 852 / 2004. Για το HACCP θα υπάρξει ειδικότερη εισήγηση έτσι εδώ γίνεται μία γρήγορη αναφορά στα βασικά στάδια ανάπτυξης του συστήματος που είναι τα ακόλουθα:

1. Επιλογή ομάδας HACCP. Περιλαμβάνει άτομα που εμπλέκονται στις καθημερινές λειτουργίες της εταιρίας όπως η παραγωγή, η συντήρηση, οι προμήθειες, η έρευνα και ανάπτυξη, ο ποιοτικός έλεγχος κτλ. Επικεφαλής της ομάδας πρέπει να βρίσκεται κάποιος ο οποίος να γνωρίζει τη φύση των κινδύνων, τη ανάλυση για τον εντοπισμό τους και την εφαρμογή προληπτικών ενεργειών.
2. Περιγραφή του προϊόντος. Κατά το στάδιο αυτό περιγράφονται πληροφορίες για τις πρώτες ύλες και το τελικό προϊόν.

3. Προσδιορισμός της χρήσης του προϊόντος. (πιθανοί τρόποι χρήσης και πιθανοί χρήστες)
4. Κατασκευή και επαλήθευση του διαγράμματος ροής. Αυτό πρέπει να καλύπτει όλες τις φάσεις παραγωγής. Αποτελεί βασικό κομμάτι της διαδικασίας για την κατανόηση της παραγωγικής διαδικασίας και τον προσδιορισμό των πιθανών κινδύνων. Πολύ σημαντική επίσης είναι η επιτόπια επαλήθευση του διαγράμματος ροής.
5. Προσδιορισμός των κινδύνων και των προληπτικών μέτρων για κάθε σημείο του διαγράμματος ροής.
6. Προσδιορισμός των κρίσιμων σημείων ελέγχου.

(Πρόκειται για τα δυο δυσκολότερα και σημαντικότερα στάδια (5, 6) γιατί από αυτά εξαρτάται η επιτυχία της εφαρμογής του συστήματος.)

7. Καθορισμός των κρίσιμων ορίων των παραμέτρων των κρίσιμων σημείων έλεγχου.
8. Παρακολούθηση των κρίσιμων σημείων ελέγχου και των ορίων τους.
9. Καθορισμός διορθωτικών ενεργειών.
10. Εγκατάσταση συστήματος καταγραφής και αρχειοθέτησης.
11. Προσδιορισμός των διαδικασιών επαλήθευσης του συστήματος.

Τα ISO στα τρόφιμα.

ISO 22000: διεθνώς εφαρμοζόμενο πρότυπο για την Διαχείριση της Ασφάλειας των Τροφίμων. Αφορά όσους παράγουν, επεξεργάζονται ή διαθέτουν τρόφιμα ή ζωοτροφές, είτε παράγουν υλικά ή εξοπλισμό γι' αυτά κ.λπ. Είναι συμβατό με άλλα πρότυπα συστημάτων διαχείρισης, όπως ISO 9001, ώστε να είναι δυνατή η ενοποίηση διαφορετικών συστημάτων διαχείρισης σε ένα ενιαίο ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης. Τα πιο διαδεδομένα διεθνή πρότυπα στη γεωργία και τα τρόφιμα είναι της σειράς ISO τα οποία έχουν συνταχθεί από τη διεθνή συνομοσπονδία των εθνικών φορέων διασφάλισης ποιότητας (Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης ISO) και το HACCP.

Στη σειρά ISO 9000 ανήκει το ISO 9001:2008 το οποίο είναι κατάλληλο για όλες τις επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών και αντικατέστησε τα πρότυπα ISO 9000:1994 και ISO 9001:2000. Στο πρότυπο αυτό, εισάγεται η φιλοσοφία της διαρκούς βελτίωσης και γίνεται στροφή σε μια πελατοκεντρική θεώρηση της ποιότητας και όχι απλώς στη σταθερότητα της ποιότητας και στη συμμόρφωση. Προβλέπεται η επικοινωνία με τους πελάτες, η διάγνωση των επιθυμιών τους και η μέτρηση του βαθμού ικανοποίησης. Προβλέπεται να μετατραπούν οι επιθυμίες και απαιτήσεις των πελατών σε τεκμηριωμένες απαιτήσεις που ικανοποιούνται από την επιχείρηση. Δίνεται έμφαση στις μετρήσεις, στην ανάλυση των μετρήσεων και στην πραγματοποίηση βελτιώσεων, κατά τη μέθοδο «Σχεδιάζω-Κάνω-Ελέγγω-Δρω».

Συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας τροφίμων ISO 22000:2005. Τελευταία, αντί για το HACCP άρχισε να εφαρμόζεται ένα νέο σύστημα στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στην αλυσίδα παραγωγής και διάθεσης τροφίμων και ποτών, το οποίο βασίζεται στο πρότυπο ISO 22000:2005.

Το ISO 22000:2005 καθορίζει τις απαιτήσεις για ένα σύστημα διαχείρισης της ασφάλειας τροφίμων όταν μια επιχείρηση/οργάνωση, στην τροφική αλυσίδα, θέλει ή πρέπει να καταδείξει τη δυνατότητα της να ελέγχει τους κινδύνους ασφάλειας τροφίμων, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα τρόφιμα είναι ασφαλή κατά την διάρκεια της ανθρώπινης κατανάλωσης.

Μπορεί να εφαρμόζεται σε όλες τις επιχειρήσεις/οργανισμούς, ανεξάρτητα, από το μέγεθος, οι οποίες εμπλέκονται σε οποιαδήποτε πτυχή της τροφικής αλυσίδας και θέλουν να εφαρμόσουν συστήματα ώστε να παρέχουν με συνέπεια ασφαλή προϊόντα. Τα μέσα και όλες οι απαιτήσεις του ISO 22000:2005 μπορούν να ολοκληρωθούν με τη χρήση εσωτερικών ή/και εξωτερικών πόρων, Εναρμονίζεται με το ISO 9001, ώστε να ενισχυθεί η συμβατότητα μεταξύ τους ενώ ενσωματώνονται σε αυτό οι αρχές HACCP.

Η ασφάλεια τροφίμων συνδέεται με την ύπαρξη βλαπτικών παραγόντων, των κινδύνων, στα τρόφιμα. Επειδή η εισαγωγή των κινδύνων για την ασφάλεια τροφίμων μπορεί να παρουσιαστεί σε οποιοδήποτε στάδιο της αλυσίδας παραγωγής των τροφίμων είναι απαραίτητο να υπάρχει κατάλληλος έλεγχος στα διάφορα στάδια της αλυσίδας τροφίμων. Η ασφάλεια τροφίμων διασφαλίζεται με τις συνδυασμένες προσπάθειες όλων των επιχειρήσεων της αλυσίδας τροφίμων.

Οι οργανισμοί της αλυσίδας τροφίμων περιλαμβάνουν τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την παραγωγή ζωοτροφών, την πρωτογενή παραγωγή, τη μεταποίηση, τη μεταφορά, την αποθήκευση μέχρι τη λιανική πώληση και διάθεση των τροφίμων στον καταναλωτή. Στους οργανισμούς της αλυσίδας τροφίμων συμπεριλαμβάνονται οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών, οι υπεργολάβοι και οι προμηθευτές των ως άνω οργανισμών π.χ. εξοπλισμού, συσκευασίας, καθαριστικών, προσθέτων και συστατικών.

Όλες οι απαιτήσεις του παρόντος Διεθνούς προτύπου είναι γενικές και μπορούν να εφαρμοστούν από όλους τους οργανισμούς της αλυσίδας τροφίμων, ανεξαρτήτως μεγέθους και πολυπλοκότητας. Οι οργανισμοί της αλυσίδας τροφίμων περιλαμβάνουν τους άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενους οργανισμούς σε ένα ή περισσότερα στάδια της αλυσίδας τροφίμων. Οργανισμοί που συμμετέχουν άμεσα στην αλυσίδα τροφίμων είναι μεταξύ άλλων οι οργανισμοί παραγωγής ζωοτροφών, συγκομιδής, παραγωγής

γεωργικών προϊόντων, παραγωγής συστατικών, μεταποίησης, λιανικής πώλησης, διάθεσης τροφίμων, τροφοδοσίας, υπηρεσιών καθαρισμού και απολύμανσης, μεταφοράς, αποθήκευσης και διανομής των τροφίμων. Οι οργανισμοί που συμμετέχουν έμμεσα στην αλυσίδα τροφίμων είναι, μεταξύ άλλων, οι προμηθευτές τους σε εξοπλισμό, καθαριστικά και απολυμαντικά, υλικά συσκευασίας και άλλα υλικά που μπορεί να έλθουν σε επαφή με τα τρόφιμα.

Οι σημαντικές διαφορές του HACCP από το ISO 22000 είναι ότι το HACCP επιβάλλει στις βιομηχανίες τροφίμων να διασφαλίζουν ότι παραλαμβάνουν ασφαλείς πρώτες ύλες από τους προμηθευτές τους, παράγουν ασφαλή τρόφιμα εντός των ορίων των εγκαταστάσεών τους και αποστέλλουν ασφαλή τρόφιμα στους χονδρεμπόρους, λιανέμπορους ή καταναλωτές (εάν είναι οι άμεσοι πελάτες της βιομηχανίας). Ενώ το ISO 22000 επιβάλλει σε καθένα από τους φορείς της αλυσίδας τροφίμων όχι μόνο να ελέγχει τους άμεσους προμηθευτές τους και τους άμεσους πελάτες του, αλλά να διασφαλίζει ότι όλη η αλυσίδα τροφίμων καλύπτει τις απαιτήσεις για ασφαλές προϊόν.

Στα κυριότερα οφέλη περιλαμβάνονται: Η επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού συμμόρφωσης με τις νομοθετικές απαιτήσεις για ασφαλή τρόφιμα, η πρόληψη των κινδύνων, η βελτιστοποίηση διαχείρισης πόρων, ανθρώπινων πόρων (έμφαση) & τεχνογνωσίας, η προστασία της επωνυμίας της επιχείρησης, ο αποτελεσματικός έλεγχος των αλλαγών (νέα διεργασία / προϊόν, εκπαίδευση), η δυναμική επικοινωνία με άλλους οργανισμούς & αρχές, η βελτίωση της εσωτερικής επικοινωνίας, η ευελιξία κ.α.

ISO 9000: καταγράφει τρόπους για τη δημιουργία, τεκμηρίωση και διατήρηση ενός αποτελεσματικού συστήματος διασφάλισης ποιότητας, το οποίο θα επιδείξει στους πελάτες ότι η επιχείρηση είναι δεσμευμένη στη διασφάλιση της ποιότητας και παραμένει σε θέση να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους. Τα κυριότερα οφέλη περιλαμβάνουν: το πλεονέκτημα της βελτιωμένης ποιότητας (επίτευξη – διατήρηση),

τη αύξηση εμπιστοσύνης πελατών, η ανταπόκριση σε απαιτήσεις εξωτερικών πελατών για ειδικότερες προδιαγραφές, η Καλύτερη εικόνα (φήμη) στην αγορά σαν ηγετική επιχείρηση, η πίεση από τους ανταγωνιστές, η Ικανότητα υποβολής προσφορών σε μεγάλα έργα, η Βελτίωση διαδικασίας ελέγχου παράδοσης, η Καλύτερη ενημέρωση προσωπικού για τους παράγοντες που ικανοποιούν τους πελάτες, η Μείωση στα λειτουργικά κόστη, η Απλοποίηση διαδικασιών ρουτίνας, η (προσπάθεια για την) αύξηση του μεριδίου αγοράς, (και το γεγονός ότι αποτελεί) Μέρος μίας στρατηγικής marketing.

ISO 14001: Το βασικό διεθνές πρότυπο που καθορίζει τις προδιαγραφές για την ανάπτυξη και εφαρμογή Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης. Για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και την πρόληψη των περιβαλλοντικών κρίσεων που μπορούν να προκληθούν από έναν οργανισμό, έχουν αναπτυχθεί σε διεθνές επίπεδο πρότυπα και ρυθμίσεις που αφορούν την ανάπτυξη και εφαρμογή Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (Environmental Management Systems–EMS ή EMAS) σε οργανισμούς κάθε τύπου.

Διαδικτυακός τόπος: <http://www.iso.org>

Πίνακες στοιχείων της Α.Μ.Θ. & του Ν. Καβάλας

Τα γεωθερμικά πεδία της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Γεωθερμικό πεδίο	Έκταση πεδίου (m ²)	Βάθος πεδίου (m)	Μέγιστη Παροχή (t/h)	Μέγιστη θερμοκρασία (°C)	Δυνατότητα Αξιοποίησης
Αριστηνού Έβρου	30	150-450	400	92	Θερμοκήπια Ιχθυοκαλλιέργειες Ιαματικός τουρισμός
Τυχερού Έβρου	-	400	500	38	Ιχθυοκαλλιέργειες
Τραϊανούπολης Έβρου	-	50-150	100	52	Ιαματικός τουρισμός
Σαμοθράκης Έβρου	-	40-120	100	100	Ιαματικός τουρισμός
Σαπών Ροδόπης	25	400	500	40	Θερμοκήπια Ιχθυοκαλλιέργειες
Νότια Κομοτηνής Ροδόπης	30	450	-	40	Θερμοκήπια
Μητρικού Ροδόπης	7	500	-	40	Θερμοκήπια Ιχθυοκαλλιέργειες
Λάγους Ξάνθης	-	450	20	38	Θερμοκήπια Ιχθυοκαλλιέργειες
Νέας Κεσσάνης Ξάνθης	25	400	500	40	Θερμοκήπια Ιχθυοκαλλιέργειες
Ερατεινού-Χρυσούπολης Καβάλας	14	600-800	300	70	Θερμοκήπια Ιχθυοκαλλιέργειες Ιαματικός τουρισμός
Ελευθερών Καβάλας	μικρό	150-200	5	41	Ιαματικός τουρισμός

(Πηγή: ΙΓΜΕ-Δ/νη Γεωθερμίας και θερμομεταλλικών υδάτων, 2007).

Οι κυριότερες καλλιέργειες ολοκληρωμένης γεωργίας στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ.

Α/Α	ΕΔΡΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ (ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ/ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ
1	ΔΡΑΜΑ	ΒΑΜΒΑΚΙ	12.436	424
2	ΔΡΑΜΑ	ΠΑΤΑΤΑ	3.748	70
3	ΔΡΑΜΑ	ΣΙΤΑΡΙ	8.482	524
4	ΕΒΡΟΥ	ΣΙΤΑΡΙ	120.581	2.799
5	ΕΒΡΟΥ	ΣΤΑΦΥΛΙΑ	212	31
6	ΕΒΡΟΥ	ΒΑΜΒΑΚΙ	2.200	394
7	ΕΒΡΟΥ	ΣΠΑΡΑΓΓΙ	3.934	148
8	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΚΑΠΝΟΣ	1.756	167
9	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΣΤΑΦΥΛΙΑ	1.262	51
10	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΣΙΤΑΡΙ	1.001	12
11	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΕΛΙΕΣ	92.663	2.422
12	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ	1.132	251
13	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΣΠΑΡΑΓΓΙ	3.170	153
14	ΞΑΝΘΗΣ	ΣΙΤΑΡΙ	11.556	251
15	ΞΑΝΘΗΣ	ΚΑΠΝΟΣ	16.182	2.831
16	ΞΑΝΘΗΣ	ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ	1.204	79
17	ΞΑΝΘΗΣ	ΒΑΜΒΑΚΙ	13.914	154
18	ΞΑΝΘΗΣ	ΣΠΑΡΑΓΓΙ	546	16
19	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΒΑΜΒΑΚΙ	174.654	2.121
20	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΣΙΤΑΡΙ	85.811	2.146
21	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΚΑΠΝΟΣ	55.890	5.800

(Πηγή: Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. 2012 - www.agrocert.gr).

**Η έκταση (σε στρέμματα) των καλλιεργούμενων ειδών βιολογικής γεωργίας,
στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ., το 2012.**

Περιφερειακή Ενότητα	Ελιές	Μηδική	Αραβόσιτος	Σιτηρά	Επιτραπέζια Σταφύλια	Οινοποιήσιμα Σταφύλια	Αμυγδαλιές	Ακτινίδια	Σύνολο
ΔΡΑΜΑ	42,00	14248,27	1596,57	2700,8	-	-	-	-	18.587,64
ΚΑΒΑΛΑ	489,25	577,53	126,85	229,1	-	233,4	75,5	56	1.787,63
ΕΒΡΟΣ	194,70	20520,18	795,3	2470,25	47,7	0,5	4,2	-	24.032,83
ΞΑΝΘΗ	341,92	1502,20	184,1	213,5	-	-	-	-	2.241,72
ΡΟΔΟΠΗ	197,40	2217,90	-	468,5	-	-	-	-	2.883,80

(Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων 2012 - www.minagric.gr)

Οι κυριότερες καλλιέργειες του Νομού Καβάλας με τις εκτάσεις που καταλαμβάνουν και τη συνολική και ανά στρέμμα μέση παραγωγή που αποδίδουν.

α/α	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ.)	Παραγωγή/στρέμμα (kg/στρ)	Παραγόμενη Ποσότητα (tn)
1	Ακτινίδιο	10.100	3.500	35.350
2	Σπαράγγι	8.200	600	4.920
3	Ελιές	95.000	550	52.250
4	Σταφύλια (επιτρ.)	20.500	3.000	61.500
5	Σταφύλια (οινοπ.)	8.300	1.200	9.960
6	Καλαμπόκι	99.200	1.200	119.040
7	Ρύζι	10.900	750	8.175
8	Φασόλια	4.500	300	1.350
9	Σιτάρι	19.100	400	7.640
10	Ηλίανθο	34.300	330	11.319
11	Σόγια	32.400	390	12.636
12	Αμύγδαλα	970	400	388
13	Καρπούζια	950	5,500	5.225
14	Ρόδια	690	200	138

(Πηγή: Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής)

Οι Ο.Π. νωπών τροφίμων (οπωροκηπευτικών) από τον Ν. Καβάλας (2015)

	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ
1	Φρούτων & Λαχανικών ΕΑΣ ΚΑΒΑΛΑΣ Ύδρας 18, Καβάλα	202	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΜΗΛΑ ΑΧΛΑΔΙΑ ΚΕΡΑΣΙΑ
2	Α.Σ.Σ. "NESPAR" 4ο χιλ. Χρυσ/λης- Κερ/της	57	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ,ΡΟΔΙΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ ΒΕΡΙΚΟΚΑ
3	Α.Σ. ΦΡΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΣΤΑΦΥΛΙΩΝ "ΠΟΙΟΤΗΤΑ - ΣΥΜΒΟΛΟ" Ελαιοχώρι	46	ΣΤΑΦΥΛΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ
4	Α.Σ.Σ. ΝΕΣΤΟΥ "ΝΕΣΤΟΣ" 5ο χιλ. Χρυσούπολης- Κεραμωτής	70	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ ΒΕΡΙΚΟΚΑ ΝΕΚΤΑΡΙΝΙΑ
5	ΚΑΒΑΛΑ Α.Ε. Νέα Καρυά	46	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΚΕΡΑΣΙΑ ΑΧΛΑΔΙΑ ΡΟΔΙΑ
6	ΑΓΙΑΣΜΑ Α.Ε. Αγίασμα	41	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ ΒΕΡΥΚΟΚΑ ΡΟΔΙΑ

7	Α.Σ.Σ. ΕΡΑΤΕΙΝΟΥ "PARADISE" Ερατεινό	42	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΚΑΡΠΟΥΖΙΑ ΠΕΠΟΝΙΑ
8	Α.Σ.Σ. "ΑΣΣΟΣ" Νέα Καρυά	44	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ ΑΧΛΑΔΙΑ ΒΕΡΥΚΟΚΑ ΡΟΔΙΑ
9	Α.Σ. ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ "ΓΑΙΑ" Χρυσοχώρι	54	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ ΑΧΛΑΔΙΑ

(Πηγή: Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής)

Οι Ο.Π. μεταποιημένων προϊόντων (ελιάς & ελαιολάδου) στον Ν. Καβάλας (2015)

Α/Α	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ
1	Ο.Ε.Φ. Ε.Α.Σ. Καβάλας	1.291 μέλη
2	Ο.Ε.Φ. Α.Ε.Σ. Λιμεναρίων	605 μέλη
3	Ο.Ε.Φ. Α.Ε.Σ. Καλλιράχης	222 μέλη

(Πηγή: Π.Ε. Καβάλας / Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής)

Πίνακες στατιστικής επεξεργασίας ερωτηματολογίων καταναλωτών

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα Φρούτων - Λαχανικών

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,64	0,850			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	4,32	0,618			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,682	0,990	-8,386	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα Κρεάτων - Αλλαντικών

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,04	0,699			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	4,04	0,961			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-1,000	1,365	-8,911	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα Γαλακτοκομικών

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,05	0,621			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,95	0,632			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,905	0,992	-11,103	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα Αρτοσκευασμάτων

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,31	0,533			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,94	0,963			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,628	0,978	-7,818	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα Μεταποιημένων

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,59	0,658			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	4,20	0,508			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,608	0,055	-11,102	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα Ιχθυηρών - Αλιευμάτων

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,67	0,794			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,92	0,804			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,250	1,042	-2,917	147	0,004

Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα συνολικά

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Ποιότητα Σήμερα	3,38	0,437			
Ποιότητα Παρελθόντος	4,06	0,483			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Ποιότητα Σήμερα) - (Ποιότητα Παρελθόντος)	-0,697	0,643	-12,835	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια Φρούτων - Λαχανικών

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,55	0,722			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	4,33	0,539			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,784	0,869	-10,969	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια Κρεάτων - Αλλαντικών

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,43	0,650			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,95	0,703			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,527	0,972	-6,596	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια Γαλακτοκομικών

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,56	0,672			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	4,10	0,448			

	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,541	0,899	-0,7316	147	0,001

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια Αρτοσκευασμάτων

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,56	0,890			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,76	0,490			

	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,196	1,104	-2,158	147	0,033

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια Μεταποιημένων

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,64	0,682			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,84	0,667			

	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,209	0,957	-2,664	147	0,009

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια Ιχθυηρών - Αλιευμάτων

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Σημερινή εποχή	3,41	1,081			
Παρελθόν (>20 χρόνια)	3,60	0,763			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Σήμερα)-(Παρελθόν) (>20 χρόνια)	-0,196	1,260	-1,892	147	0,060

Έλεγχος διαφορών στην ασφάλεια συνολικά

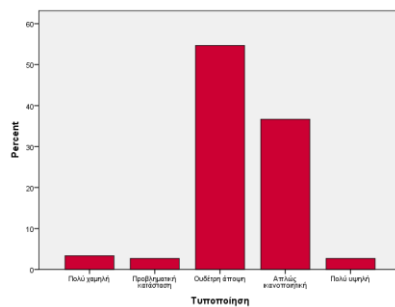
	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Ασφάλεια Σήμερα	3,525	0,457			
Ασφάλεια Παρελθόντος	3,931	0,380			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Ασφάλεια Σήμερα) - (Ασφάλεια Παρελθόντος)	-0,408	0,643	-7,733	147	0,001

Έλεγχος ικανοποίησης των καταναλωτών από τα τρόφιμα σε σχέση με το παρελθόν

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση			
Ικανοποίηση Σήμερα	3,31	0,832			
Ικανοποίηση Παρελθόντος	4,74	0,513			
	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Ικανοποίηση Σήμερα) - (Ικανοποίηση Παρελθόντος)	-1,426	0,850	-20,407	147	0,001

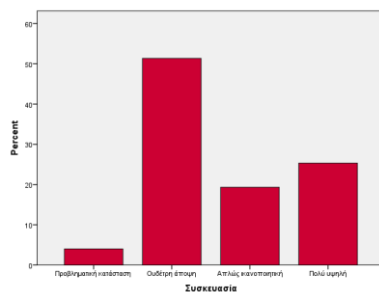
Άποψη για την τυποποίηση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	5	3,3
Προβληματική κατάσταση	4	2,7
Ουδέτερη άποψη	82	54,7
Απλώς ικανοποιητική	55	36,7
Πολύ υψηλή	4	2,7

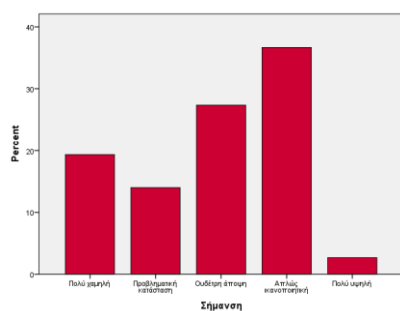
Άποψη για τη συσκευασία

	Συχνότητα	Ποσοστό
Προβληματική κατάσταση	6	4,0
Ουδέτερη άποψη	77	51,3
Απλώς ικανοποιητική	29	19,3
Πολύ υψηλή	38	25,3
Σύνολο	150	100,0

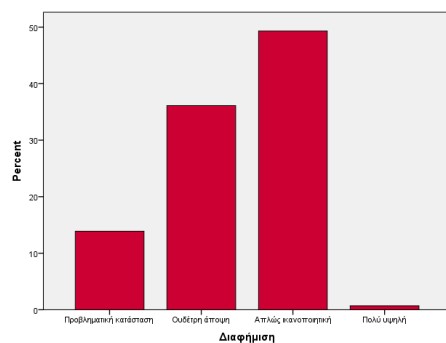
Άποψη για τη σήμανση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	29	19,3
Προβληματική κατάσταση	21	14,0
Ουδέτερη άποψη	41	27,3
Απλώς ικανοποιητική	55	36,7
Πολύ υψηλή	4	2,7
Σύνολο	150	100,0

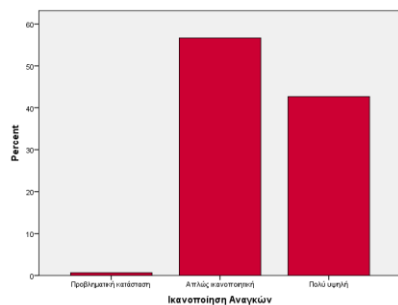
Άποψη για τη διαφήμιση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Προβληματική κατάσταση	20	13,3
Ουδέτερη άποψη	52	34,7
Απλώς ικανοποιητική	71	47,3
Πολύ υψηλή	1	,7
Σύνολο	144	96,0
Ελλειπείς τιμές	6	4,0
Σύνολο	150	100,0

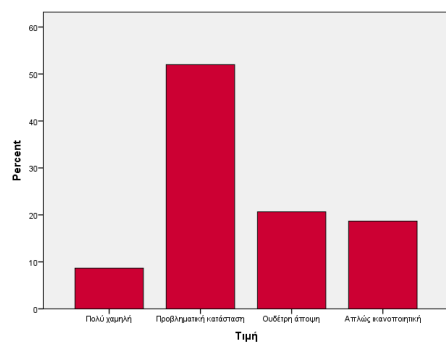
Άποψη για την ικανοποίηση των αναγκών

	Συχνότητα	Ποσοστό
Προβληματική κατάσταση	1	,7
Απλώς ικανοποιητική	85	56,7
Πολύ υψηλή	64	42,7
Σύνολο	150	100,0

Άποψη για την τιμή

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	13	8,7
Προβληματική κατάσταση	78	52,0
Ουδέτερη άποψη	31	20,7
Απλώς ικανοποιητική	28	18,7
Σύνολο	150	100,0

Πίνακες στατιστικής επεξεργασίας ερωτηματολογίων παραγωγών

Η ποιότητα σήμερα και στο παρελθόν, σύμφωνα με τους παραγωγούς.

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση
Ποιότητα Σήμερα	4,22	0,732
Ποιότητα Παρελθόντος	2,13	0,762

	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Ποιότητα Σήμερα) - (Ποιότητα Παρελθόντος)	2,093	0,727	35,278	149	0,001

Η ασφάλεια των τροφίμων σήμερα και στο παρελθόν, σύμφωνα με τους παραγωγούς.

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση
Ασφάλεια Σήμερα	4,35	0,687
Ασφάλεια Παρελθόντος	2,54	0,641

	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Ασφάλεια Σήμερα) - (Ασφάλεια Παρελθόντος)	1,813	0,893	24,875	149	0,001

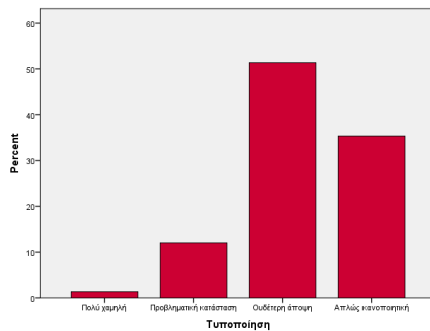
Η εκτίμηση της ικανοποίησης των καταναλωτών, σύμφωνα με τους παραγωγούς.

	Δειγματική μέση τιμή	Δειγματική τυπική απόκλιση
Ικανοποίηση Σήμερα	4,19	0,540
Ικανοποίηση Παρελθόντος	3,08	0,737

	Μέση Διαφορά	Τυπική Απόκλιση	Στατιστικό T	Βαθμοί Ελευθερίας	p-τιμή
(Ικανοποίηση Σήμερα) - (Ικανοποίηση Παρελθόντος)	1,113	1,040	13,115	149	0,001

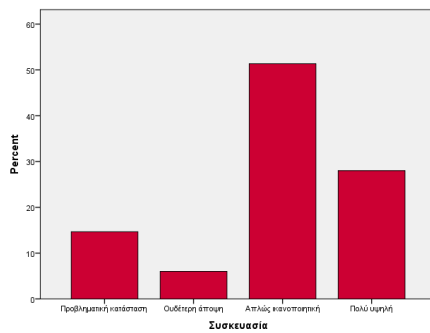
Άποψη για την τυποποίηση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	2	1,3
Προβληματική κατάσταση	18	12,0
Ουδέτερη άποψη	77	51,3
Απλώς ικανοποιητική	53	35,3
Σύνολο	150	100,0

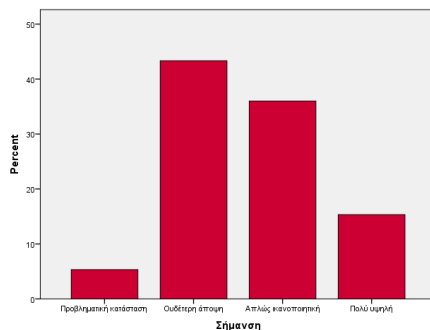
Άποψη για τη συσκευασία

	Συχνότητα	Ποσοστό
Προβληματική κατάσταση	8	5,3
Ουδέτερη άποψη	65	43,3
Απλώς ικανοποιητική	54	36,0
Πολύ υψηλή	23	15,3
Σύνολο	150	100,0

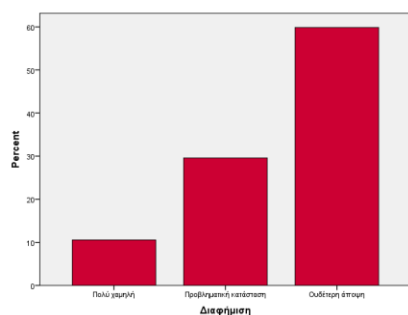
Άποψη για τη σήμανση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Προβληματική κατάσταση	8	5,3
Ουδέτερη άποψη	65	43,3
Απλώς ικανοποιητική	54	36,0
Πολύ υψηλή	23	15,3
Σύνολο	150	100,0

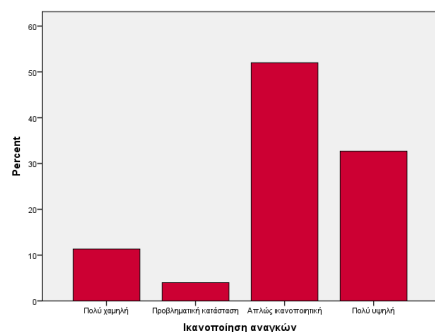
Άποψη για τη διαφήμιση

	Συχνότητες	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	15	10,0
Προβληματική κατάσταση	42	28,0
Ουδέτερη άποψη	85	56,7
Σύνολο	142	94,7
Ελλιπείς τιμές	8	5,3
Σύνολο	150	100,0

Άποψη για την ικανοποίηση των αναγκών

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	17	11,3
Προβληματική κατάσταση	6	4,0
Απλώς ικανοποιητική	78	52,0
Πολύ υψηλή	49	32,7
Σύνολο	150	100,0

Άποψη για την τιμή

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πολύ χαμηλή	17	11,3
Προβληματική κατάσταση	14	9,3
Ουδέτερη άποψη	27	18,0
Απλώς ικανοποιητική	92	61,3
Σύνολο	150	100,0

